№11 (183) ივნისი, 2013 წ.

არსენალი

სამხედრო-ანალიტიკური ჟურნალი. ფასი 3 ლარი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

აღლუმი ახლებურად...

1425
2013

კოდორის ხეობის უცნობი ამბები

„თბილისი“ იაპონიის წინააღმდეგ

რა მოსდევს კოსმოსში ტუალეტის გაფუჭებას...

სარჩევი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

8

52

39

62

კალეიდოსკოპი

4 სამხედრო სიახლეები

დამოუკიდებლობის დღე

8 ალლუმი ახლებურად...

ინტერვიუ

10 კოდორის ხეობის უცნობი ამბები

ანალიზი

13 თავდაცვის სტრატეგიული მიმოხილვა

რეგიონი

16 ფაქტები, მოვლენები, შემთხვევები...

სპეცსამსახურები

20 ქართული სპეცსამსახურების მოჯადოებული წრე

სამეზობლო

26 ყარაბაღი — სნაიპერთა ომი გრძელდება

ექსპოზიცია

28 IDEF 2013

ფანტასტიკის სფეროდან

32 ამობეჭდე პრინტერზე... პისტოლეტი!

ფლოტი

34 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომი ზღვაზე

ინოვაციური ტექნოლოგიები

39 უხილავი სხივი ბომბების დასამიზნებლად

მეომრები

44 500 ფაქტი მეომრების ისტორიიდან

საბრძოლო მანქანები

48 პოპულარული მანქანის რთული გზა
პირველი თაობის ჯიპები

სპეცოპერაციები

52 თავდასხმა, რომელსაც არავინ ელოდა

ორი სტიქიის მბრძანებლები

56 საგემბანო ავიაცია

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ომის გამოძახილი

59 პარტიზანული ცხოვრების კოშმარი აფხაზეთის ომის შემდეგ

ცხელი წერტილები

62 კუნძული იოდო

კოსმოსი

64 რობოტები წითელ პლანეტაზე

კოსმოსი

67 რა მოსდევს კოსმოსში ტუალეტის გაფუჭებას...

100 დიდი მხედართმთავარი

68 ენდრიუ ჯექსონი

აფერა

70 უმაქნისი ბრიტანული ნაღმმძებნები სოდ-საც უყიდია

სამხედრო ისტორიები

71 „თბილისი“ იაპონიის საიმპერატორო ფლოტის წინააღმდეგ

ლიტერატურული გვერდი

73 ჩემი იასონა

ყველაზე, ყველაზე, ყველაზე

76 რეკორდსმენები...

კროსვორდი

78 არსენალვორდი

იარაღის მოყვარულთათვის

79 აბა, გამოიცანი?

„არსენალის“ იარაღის გალერეა

80 ყველაზე პოპულარული სამოქალაქო პისტოლეტი

გარეკანზე: ქართული სადაზვერვო ჯავშანმანქანა „დიდგორი-2“

პალიტრა
მედია

რედაქციისგან

გამოცემიდან მეცხრე წლისთავზე სამხედრო-ანალიტიკურმა ჟურნალმა „არსენალმა“ ყველაზე მნიშვნელოვანი გადახალისება განიცადა, — დაემატა 28 გვერდი და ახალი რუბრიკები, შეიცვალა დიზაინი. თუმცა მთავარი შემფასებელი ისევ „არსენალის“ ერთგული ძველი და ახალი მკითხველია.

„არსენალის“ რედაქცია ეცდება ყოველთვიური გამოცემის პერიოდულობას დაბრუნებული ჟურნალი, რომელიც დღემდე, სამწუხაროდ, კვლავ ერთადერთია საქართველოში, რომელიც სამხედრო თემებს აშუქებს, უფრო საინტერესო და ბევრისმომცველი გახდეს. ამიტომაც დიდი სიამოვნებით მოვიღებთ ჩვენი მკითხველის ყველა იმ ობიექტურ შენიშვნასა და სურვილს, რომლებიც „არსენალის“ გაძლიერებას შეუწყობს ხელს.

მთავარი რედაქტორი
ირაკლი ალადაშვილი
პასუხისმგებელი რედაქტორი
თემურ ჩაჩანიძე
კომპიუტერული უზრუნველყოფა
დათო მოსიაშვილი

ყურადღება!
გამოიწერეთ „არსენალი“
და მიიღეთ შინ,
თვეში ერთხელ!
ტელ: 238-26-74; 238-26-73

რედაქციის დაუკითხავად
მასალების გადაბეჭდვა
აკრძალულია

გადაცემულია დასაბეჭდად
27.05.2013

გაზეთ „კვირის პალიტრის“
დამატება ©
რედაქციის მისამართია:
თბილისი, იოსებიძის ქ. N49
ტელ: 238-83-07 (221)

სარეკლამო განყოფილება:
ტელ: 237-78-07; 238-78-70
email: arsenali@palitra.ge
ჟურნალი გამოდის
თვეში ერთხელ

ირანი თავისი ახალი უპილოტოთი ამაყობს

ირანმა ახალი უპილოტო საფრენი აპარატის შექმნის შესახებ ინფორმაცია გაავრცელა, მანქანა კი ქვეყნის თავდაცვის მინისტრმა ოფიციალურ ცერემონიალზე წარადგინა.

ირანელები აპარატის ტექნიკურ მახასიათებლებს, რომლის სახელწოდებაა Hamaseh-ი, არ ახმაურებენ, თუმცა, ამბობენ, რომ ის უპილოტო რადარებისთვის შეუმჩნეველი იქნება, კონსტრუქტორები კი განსაკუთრებით აპარატის დიდ სიმაღლესა და შორ მანძილზე ფრენის უნარს გამოარჩევენ.

Hamaseh-ის დანიშნულება სადაზვერვო ოპერაციები და სარაკეტო დარტყმები იქნება.

სამლულიანი ტყვიამფრქვევი... ელექტროძრავით

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გერმანული კომპანია Rheinmetall-ი ახალ სამლულიან 7,62 მმ-იან ტყვიამფრქვევ RMG-ზე მუშაობს, რომელიც დისტანციურად მართვად ტურელზეა დაყენებული.

ტყვიამფრქვევის კონსტრუქცია პრინციპულად განსხვავდება გატლინგის სქემისგან, რომელიც ექვსლულიან ტყვიამფრქვევებშია გამოყენებული. RMG-ით უწყვეტი ცეცხლის წარმოება მხოლოდ ერთი ლულიდან შეიძლება. გადახურებისას კი, რასაც სპეციალური სენსორი ადგენს, ლულა ავტომატურად მომდევნოთი იცვლება და ამას ელექტროძრავა თებს.

მომავლის სამლულიანი ტყვ ფრქვევი წუთში დაახლოებით გასროლას ასწრებს. როდის დ რულდება მასზე მუშაობა, ჯერჯე ბით, უცნობია.

სირიელი კანიბალი

მსოფლიო შეაძრწუნა ახლახან ინტერნეტში გავრცელებულმა საზარელ ვიდეორგოლმა, სადაც ჩანს, როგორ ჭამს სირიელი ამბოხებული მოკლუ მოწინააღმდეგე ჯარისკაცის გულ-ღვიძლს.

ვარაუდობენ, რომ ეს კანიბალი ბაშირ ასადის რეჟიმთან მებრძოლი „ომ ალ-ფაკურის ბრიგადის" ერთ-ერთი ლიდერი აბუ საკარია. ვიდეორგოლში სამთავრობო ჯარების მებრძოლებს ანგარიშსწორებით ემუქრება: „ვფი ღმერთს, თქვენს გულებსაც შევჭამთ. თქვენ ასადის მონაძაღლები ხართ".

ცხედრის ნებისმიერი სახით შეურაცხყოფა სამხედრო დანაშაულია და კარს პასუხისგება უპირველესად თავისი მეთაურობის წინაშე მოუწევს. იქ დე კი მისი ნაცნობები აცხადებენ, რომ აბუ ასეთი სისასტიკის ჩადენამ სამთავრობო ჯარების მიერ მისი ოჯახის წევრებისა და ნათესავების განადგ რება-დაპატიმრებებმა მიიყვანა.

იაფი და მოხერხებული სამაშველო „ყუმბარა"

2010 წელს ჰაიტიზე მომხდარი მიწისძვრის დროს სამაშველო ოპერაციებში ფრანსისკო აგილარიც მუშაობდა. სწორედ იქ მიღებული გამოცდილების საფუძველზე გადაწყვიტა, შექმნა ვიზუალური დათვალიერების იაფი და მარტივი სისტემა, რომელიც მაშველებს ნანგრევებში მოყოლილი ადამიანების აღმოჩენას გაუადვილებდა.

„ჰაიტიზე ამ ტიპის აპარატებით მხოლოდ რამდენიმე ჯგუფი იყო აღჭურვილი, მათ გამოყენებას კი საგანგებოდ მომზადებული სპეციალისტები სჭირდებოდა", — იხსენებს აგილარი, რომელიც მიუვალ ადგილებში ძიებისთვის გამოსადეგი ზონდის შექმნას კემბრიჯში დაბრუნების შემდეგ შეუდგა. გამომგონებელმა შექმნა კიდეც აპარატი, რომელიც ბეისბოლის ბურთისხელაა, მარტივი გამოსაყენებელი და გაცილებით იაფია. ზონდი Bounce Imaging Explorer-ი ექვსი კამერითაა აღჭურვილი და ბნელ ადგილებში მუშაობისთვის ინფრაწითელი შუქდიოდები აქვს. პლანშეტთან ან სმარტფონთან დაკავშირებული აპარატი ადგილზე მოხვედრის შემდეგ გარემოს ფოტოგრაფირებას იწყებს, იღებს სინჯს მხუთავ აირზე, მეთანზე და ადგენს არსებულ ტემპერატურას. „ყუმბარ მოპოვებულ მონაცემებს ოპერატო თან Wi-Fi-ს მეშვეობით მყისიერ გადაგზავნის.

აგილარის ხელსაწყო 500-დან 1.0 დოლარამდე ეღირება და მის გამოყენ ბას სტიქიურ უბედურებებთან ერთ საბრძოლო მოქმედებებში, მძევალ გათავისუფლების ოპერაციებსა და ხ ძრის დროსაც იმედოვნებენ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ფუტკრები ხორვატიას განაღმავენ

ხორვატმა ბიოლოგებმა იმდენი ქნეს, რომ ფუტკრებს ასაფეთქებელი ნივთიერების სუნით პოვნა ასწავლეს. მეცნიერები იმედოვნებენ, რომ მწერები მათ ბალკანეთში საომარი მოქმედებებისგან შემორჩენილი ნაღმების პოვნაში დაეხმარებიან.

კვლევები ზაგრების უნივერსიტეტში მიმდინარეობს. ხორვატმა ბიოლოგებმა ექსპერიმენტის ფარგლებში ფუტკრების ტროტილზე დაგეშვა შეძლეს, რისთვისაც ასაფეთქებელ ნივთიერებაში შერეულ შაქრის სიროფს იყენებდნენ.

უახლოეს მომავალში მეცნიერები ცდების ჩატარებას საგანგებოდ დანაღმულ, სპეციალურ პოლიგონებზე გეგმავენ.

ბალკანური კონფლიქტის დროს ტერიტორიები შემთხვევითი პრინციპით ინაღმებოდა, რაც მათ მოძიებას ართულებს. საერთოდ კი, 1991 წლიდან მოყოლებული, ნაღმზე აფეთქებამ ხორვატიაში 2500-ზე მეტი მშვიდობიანი მოსახლე იმსხვერპლა.

ისტორიული გაფრენა

მაისში ატლანტის ოკეანეში, ვირჯინიის შტატის სანაპირო რაიონში მყოფი ამერიკულ ავიამზიდ „ჯორჯ ბუშიდან" პირველად გაფრინდა უპილოტო საფრენი აპარატი X-47B.

აპარატი ჰაერში საგემბანო თვითმფრინავების გასაფრენი კატაპულტის მეშვეობით აიჭრა და გარკვეული დროით ოპერატორი მართავდა, რომელიც ავიამზიდის ბორტზე იმყოფებოდა. ფრენის ნაწილი კი ავტონომიურ რეჟიმში განხორციელდა. საბოლოოდ აპარატი მერილენდის შტატში, პატაკსენტ-რივერის ავიაბაზაში დაეშვა.

კომპანია Northrop Grumman-ში შექმნილი უპილოტო აპარატი X-47B სიგრძეში 19 მ-ს აღწევს და 6 ტ-ზე მეტს იწონის.

პროექტის მიზანი კი საგემბანო საბრძოლო ავტონომიური თვითმფრინავის ტექნოლოგიების შემუშავება-დახვეწაა.

მომავლის იარაღს „ცოცხალ" მანქანებზე გამოცდიან

პენტაგონმა მასშტაბური პროგრამა წამოიწყო არალეტალური იარაღის ადამიანის ორგანიზმზე ზემოქმედების შესასწავლად. მანამდე მსგავსი კონკურსი აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებმა კი გამოაცხადა, მაგრამ ახალი პროგრამა გაცილებით მასშტაბურია და მან ამ თემასთან დაკავშირებული ყველა საკითხი უნდა ამოწუროს.

სამხედროებს უპირველესად ანთროპომორფული მანქანის მიღება სურთ, რომელიც მაქსიმალურად რეალისტურად ასახავს ადამიანის სხეულის რეაქციას სხვადასხვა ტიპის არალეტალური იარაღის ზემოქმედებისას – იქნება ის ელექტრომაგნიტური, ლაზერული, შუქხმოვანი თუ სითბური. საბოლოო მიზანი არალეტალური იარაღის მასობრივად გამოსაყენებელ საშუალებად გადაქცევაა.

ბოლო ათწლეულების კონფლიქტებში სამხედროებს ხშირად უხდებოდათ მშვიდობიან მოსახლეობასთან კონტაქტი. თანამედროვე საბრძოლო საშუალებები კი ასეთ პირობებზე მორგებული არაა და მას თან შემთხვევითი მსხვერპლი ახლავს. არალეტალური იარაღი კი, როგორიცაა, მაგალითად, Active Denial System-ია პრობლემას მარტივად გადაჭრიდა, თუმცა რა გავლენას ახდენს ადამიანის ჯანმრთელობაზე მისი ზემოქმედება, შესწავლილი არ არის.

საქართველოს პარლამენტი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ჩინური აღარც რადარია სანდო?!

ეკვადორის თავდაცვის სამინისტრომ ჩინურ კომპანია CETC-ისთან 60 მლნ დოლარის კონტრაქტი გაწყვიტა, რომელიც რადიოლოკაციური სადგურების დამონტაჟებასა და გამართვას ითვალისწინებდა.

გარიგების ჩაშლის მიზეზი კი ქვეყნისთვის მიწოდებული რადარების გაუმართაობა გახდა. ეკვადორის სამხედრო უწყება იმდენად განარისხა აზიელთა უპასუხისმგებლობამ, რომ არათუ თანამშრომლობის გაგრძელებას, კომპენსაციის გადახდასაც ითხოვს.

საქმეში თვით ეკვადორის პრეზიდენტიცაა ჩარეული და დაწუნებული ჩინური რადარების ახლით შეცვლას უახლოეს 18 თვეში იმედოვნებს.

ეკვადორმა და ჩინეთმა რადარების მიწოდებაზე კონტრაქტს ხელი 2008 წელს ნაჩქარევად მოაწერეს, რასაც წინ კოლუმბიის მიერ ეკვადორის საჰაერო სივრცის დარღვევა და ამ ქვეყნის ტერიტორიაზე კოლუმბიის რევოლუციური შეიარაღებული ძალების ბაზაზე ავიაიერიში უძღოდა.

ომის ვეტერანი საჭესთან საშიშია!

ამერიკელ ექსპერტებს თუ დავუჯერებთ, ომის ვეტერანები უფრო ხშირად ხდებიან ავტოავარიის მიზეზი, ვიდრე სხვები. შესაბამისად, ისინი უფრო სახიფათონი არიან გარშემომყოფი მძღოლებისა თუ ფეხით მოსიარულეთათვისაც.

როგორც ირკვევა, ომგამოვლილი სამხედროს ავტოავარიაში მოხვედრის რისკი 75%-ით მაღალია, ვიდრე ჩვეულებრივი მძღოლისა. თანაც, აქ საუბარია მძიმე შედეგების მომტან ავტოსაგზაო შემთხვევებზე.

ცნობისთვის, აშშ-ში 1999-იდან 2012 წლამდე, ორ საომარ კამპანიას შორის პერიოდში, ავტოკატასტროფებში დაღუპული სამხედრო პირების რიცხვმა 4 423-ს მიაღწია, რაც აღემატება აშშ-ის არმიის დანაკარგს ერაყში (4 409).

ამ ფენომენის მთავარ მიზეზად მკვლევრები პოსტტრავმატულ სტრესულ გაფანტულობას ასახელებენ, რომელიც ასევე ცნობილია „ვიეტ
მის სინდრომის“ სახელით. ამასთ
ომიდან შინ დაბრუნებული ვეტე
ნები უფრო ხშირად მართავენ ავტ
მობილს არაფხიზელ მდგომარეო
ში და თან არცთუ დიდად სწყალო
უსაფრთხოების ღვედს, არ იცა
სიჩქარის ზღვარსა და გზაჯვარე
ნებზე გადასვლის წესებს.

ანგელა მერკელი ავღანეთში

მაისის შუა რიცხვებში გერმანიის კანცლერმა ანგელა მერკელმა ქვეყნის თა
დაცვის მინისტრ თომას დე მეზერს მოულოდნელად ჩაჰკიდა ხელი და ავღანეთშ
მყოფი თანამემამულე ჯარისკაცები ინახულა. ქალბატონი ანგელასგან გამოჩენი
გულისხმიერებას რამდენიმე დღის წინ ავღანეთში გერმანელი სპეცრაზმელის და
ღუპვა უძღოდა და კანცლერის ვიზიტის მნიშვნელობა ამითაც იყო გამორჩეულ
მერკელი ავღანეთის ჩრდილოეთ პროვინცია ბალხში, ქალაქ მაზარი-შარი
ში მდებარე გერმანიის შეიარაღებული ძალების შტაბს გამთენიისას ეწვია. კა
ცლერმა გაამხნევა ჯარისკაცები, ისადილა კიდეც მათთან ერთად და მიუსამძიმ
დაღუპული თანამებრძოლის გამო. ავღანეთში ამ დროისათვის 4 300 გერმანელ
სამხედრო მსახურობს. ამ ქვეყნის ცოცხალი ძალის დანაკარგი კი ამ „ცხელ წერ
ტილში“ ახლახან 53-მდე გაიზარდა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სეულის მეტროპოლიტენი

წუთით წარმოიდგინეთ, რომ სადამოს შინ მიმავალი ჩაზვედით თბილისის რომელიმე მეტროსადგურში და ტურნიკეტთან მისულს ავტომატმომარჯვებული სპეცრაზმელი დაგხვდათ. რა თქმა უნდა, გეზს იცვლით და მაშინვე იქაურობას მოშორდებით..

ბუნებრივია, ასე მოიქცევა არა მხოლოდ თბილისის, არამედ მსოფლიოს ნებისმიერი ქალაქის მკვიდრი, ოღონდ არა სეულის. ამ ფოტოზეც ნათლად ჩანს, როგორაა „ჩასაფრებული" სპეცრაზმელი ტურნიკეტის უკან, მომხიბლავი სამხრეთკორეელი გოგონა კი თავისი გზით მიდის... დიახ, ის, რაც თბილისისთვის უცნაური იქნებოდა და პანიკასაც გამოიწვევდა, ჩვეულებრივი ამბავია სეულში. სამხრეთ კორეის სამხედროები და პოლიცია წვრთნებს დედაქალაქის მეტროშიც მართავს ხოლმე და მსგავს სცენებს იქაურები უკვე მიჩვეულნიც არიან. რაც მთავარია, წვრთნების გამო საქალაქო ტრანსპორტის მუშაობა არ ფერხდება — სპეცრაზმელები თავიანთ საქმეს აკეთებენ, მგზავრები – თავისას.

რომში ქალი-გლადიატორები გამოჩნდნენ

რომში გლადიატორთა სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლები დიდი ხანია აღარ იმართება, თუმცა ანტიკური ორთაბრძოლების ხილვა მარადიულ ქალაქში 21-ე საუკუნეშიც შეიძლება.

ახლახან რომის უდიდეს ანტიკურ არენაზე, ძვ. წ. 752 წელს დაარსებული ქალაქის იუბილე აღნიშნეს და ამ ღირსშესანიშნავ მოვლენასთან დაკავშირებულ ღონისძიებაზე ასობით მოქალაქე ანტიკურად ჩაცმული წარდგა.

მოზეიმე რომაელებმა ცეკვა-სიმღერით რომ გული იჯერეს, არენაზე ორთაბრძოლები გამართეს. მამაკაცებს არც სუსტი სქესის წარმომადგენლები ჩამორჩნენ და ქალი-გლადიატორების ბრძოლა განსაკუთრებით სასეირო აღმოჩნდა.

მომავლიდან ტელეპათი ჯარისკაცები მოდიან?!

დიდი ბრიტანეთის თავდაცვის სამინისტრომ ფუტურისტული კვლევის შედეგები გამოაქვეყნა, საიდანაც ირკვევა, რომ ახალი ტექნოლოგიები მომავალ 30 წელიწადში ბრიტანული შეიარაღებული ძალების რადიკალურ ტრანსფორმაციას გამოიწვევს.

საქმე ეხება „ზეჯარისკაცებს", რომლებიც დამხმარე მექანიზმების, იმპლანტანტებისა და გენეტიკურ დონეზე ცვლილებების საშუალებით სუპერუნარიანები გახდებიან – მათ ექნებათ განსაკუთრებული მხედველობა, სმენა და ჰერაკლეს ძალა. ამასთან, წაიკითხავენ ერთმანეთის აზრებსაც.

ფანტასტიკაა, მაგრამ ბრიტანელები წინასწარმეტყველებენ, რომ მომავლის ჯარისკაცებს შეუიარაღებელი თვალისთვის უხილავი გამოსხივების დაფიქსირების უნარიც ექნებათ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

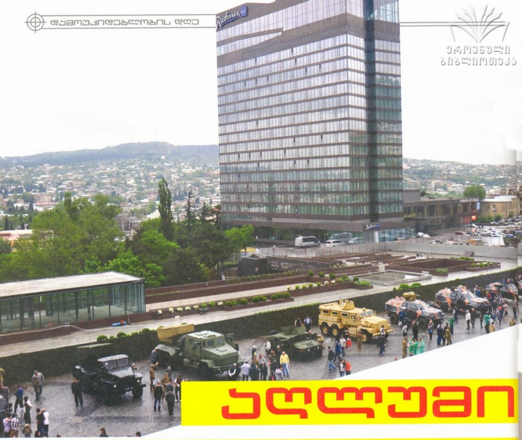

აღლუმი ახლებურად...

26 მაისს საქართველოს დამოუკიდებლობის დღის აღნიშვნისას 26 ქალაქში ყველა მსურველს მიეცა საშუალება დეტალურად გასცნობოდა ქართული არმიის შეიარაღებას

საქართველოს დამოუკიდებლობის დღე — 26 მაისი „არსენალისთვის“ ორმაგად საზეიმო თარიღია, რადგან მისი დაბადების დღეცაა — 2004 წლის 26 მაისს გამოსული „არსენალი“ 9 წლის გახდა.

დაბადების დღეს „არსენალი“ განახლებული სახით შეხვდა, ისევე როგორც 2013 წლის 26 მაისს დღესასწაული განახლებული სახით ჩატარდა და ჩვენი აზრით, ბევრად მიმზიდველი და საინტერესო აღმოჩნდა მოსახლეობისთვის, ვიდრე გასულ წლებში რუსთაველის პროსპექტზე „ჩავლილი“ აღლუმები.

მიუხედავად კოკისპირული წვიმისა, საქართველოს 26 ქალაქიდან, სადაც საზეიმო ღონისძიებები ტარდებოდა, 12 ქალაქში ყველა მსურველს საშუალება მიეცა, დეტალურად გასცნობოდა ქართული არმიის შეიარაღებაში არსებულ თითქმის ყველა საბრძოლო ტექნიკასა და იარაღს.

გასული აღლუმებისგან განსხვავე-ბით, სადაც რუსთაველის პროსპექტზ ჩავლილ ტექნიკას მხოლოდ შორიდა უყურებდნენ და სამხედრო პოლიცი ახლოს არავის აჭაჭანებდა, ამჯერა აბსოლუტურად ყოველგვარი შეზღუდვის გარეშე შეიძლებოდა ჩაჯდომ „დიდგორში“, ტანკში თუ „ლაზიკაში“.

ამით განსაკუთრებულად ბავშვებ იყვნენ აღფრთოვანებული (თუმცა არ დიდები ამბობდნენ უარს „ჰამვის“ თუ „ვულფის“ საჭესთან სამახსოვრო ფოტოს გადაღებაზე), რომლებმა მათთვის ოცნებად ქცეულ საბრძოლ მანქანებზე ცოცვით გული იჯერეს.

დამთვალიერებელთა დადებითი განწყობიდან გამომდინარე, შეიძლებ ვთქვათ, რომ სწორედ ასეთი გამოფენ-ბი შეუწყობს ხელს არმიასა და საზოგადოების შორის უფრო დაახლოება

და ახალგაზრდებში ქვეყნის დამცველის პროფესიის პოპულარიზაციას, რადგან 2013 წლის 26 მაისს საქართველოს სხვადასხვა ქალაქში სამხედრო ტექნიკის გამოფენაზე მყოფმა მოზარდთა ნაწილმა შეიძლება უკვე ქვეცნობიერად გადაწყვიტა მომავალში სამხედროს პროფესიის არჩევა. ეს ბევრად ღირებული მოტივაციაა, ვიდრე წინა ხელისუფლების დროს ხშირად მოწყობილი ძალზე ძვირად ღირებული პიარაქციების შედეგები.

ახლა რაც შეეხება სამხედრო გამოფენაზე წარმოდგენილი საბრძოლო ტექნიკის, იარაღისა და აღჭურვილობის ნიმუშებს. ამ მხრივ ყველაზე სრულყოფილი გახლდათ თბილისში, ყოფილი რესპუბლიკის მოედანზე მოწყობილი ექსპოზიცია, თუმცა ზალპური ცეცხლის რეაქტიული სისტემას RM-70 არ იდგა (ეს დანადგარები ხონში დისლოცირებული მეორე საარტილერიო ბრიგადის შეიარაღებაშია და ისინი დასავლეთ საქართველოში მოწყობილ გამოფენებზე იყო წარმოდგენილი).

მსურველებს შეეძლოთ ეხილათ ტანკი Т-72, ქვეითთა საბრძოლო მანქანები БМП-2; და „ლაზიკა“, „დიდგორი-1“ და „დიდგორი-3“ („დიდგორი 2“ სხვა გამოფენაზე იყო), სამედიცინო-საევაკუაციო „ვულფი“, „ეჯდერი“, „კობრა“, MRAP (სწორედ ასეთი ჯავშანმანქანებით დადიან დღეს ავღანეთში ქართველი სამხედროები), საარტილერიო „დანა“ და „გრადი“.

ქართველი სპეციალისტების მიერ „გრადისა“ და „კრაზის“ შეჯერებული შეჯავშნულკაბინიანი ზალპური ცეცხლის რეაქტიული სისტემა ახლებურად — „კრაზიკად“ მოიხსენიებოდა, თუმცა ჩვენ მაინც ჩვენივე შერჩეული სახელი — „გრად-კრაზი“ უფრო მოგვწონს.

კიდევ ერთი „დიდგორი“, რომელიც ჩინური სამხიდიანი სატვირთო ავტომობილის ბაზაზეა აწყობილი, არაოფიციალურად ასევე უცნაური სახელით — „ჩინგორი“ ფიგურირებდა.

საბრძოლო ტექნიკის პირდაპირ ყოფილი რესპუბლიკის მოედანზე გამოფენილი იყო ქართული უპილოტო თვითმფრინავი, რომელიც ესტონური მოდელის ბაზაზე დამზადდა. ერთმანეთს მიყოლებით ეწყო 60, 82 და 120 მმ კალიბრის ნაღმსატყორცნები, რომლებიც „დელტასა“ და „თბილავიამშენის“ ერთობლივი პირმშოა, ისევე როგორც იქვე გამოფენილი РПГ-7 ტიპის ხელის ტანკსაწინააღმდეგო ყუმბარსატყორცნი.

მსურველებს შეეძლოთ ასევე ეხილათ ქართული არმიის შეიარაღებაში არსებული ცეცხლსასროლი იარაღის ნიმუშები, მათ შორის მსხვილკალიბრიანი სნაიპერული შაშხანა „ბარეტ“ — M82 და ჩვენი ძველი ნაცნობი, ქართული ავტომატი G5, რომელიც „არსენალმა“ ორი თვის წინ გამოცადა.

საინტერესოა, რომ არც თბილისში (სადაც ყოფილი რესპუბლიკის მოედნის გარდა, გლდანსა და ვარკეთილშიც მოეწყო სამხედრო გამოფენები) და არც სხვა 11 ქალაქში არ იყო წარმოდგენილი ქართული არმიის საჰაერო თავდაცვის სისტემები „შილკა“, „ოსა“, „ბუკი“ თუ „სპაიდერი“.

ქვეყნის შეიარაღებული ძალების საბრძოლო ტექნიკის და აღჭურვილობის ასე საჯაროდ დემონსტრირება მხოლოდ მისასალმებელია, რადგან საზღვარგარეთ ნაყიდი (მით უმეტეს, საბჭოთა წარმოების) ნიმუშების ტაქტიკურ-ტექნიკური მონაცემები არავისთვის საიდუმლოებას არ წარმოადგენს, ხოლო საქართველოში აწყობილი „დიდგორების“, „ლაზიკის“, უპილოტოსა თუ G5-ის სახალხო ჩვენება, პირიქით, საზოგადოებაში მათ პოპულარიზაციას ემსახურება და ასევე ზრდის მათი ექსპორტის შანსს.

ირაკლი ალადაშვილი

ბავშვებმა „დიდგორებზე“ ცოცვით გული იჯერეს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კოდორის ხეობის უცნობი ამბები

2008 წლის აგვისტოს რუსეთ-საქართველოს ომმა უდიდეს ტრაგედიასთან ერთად უამრავი პასუხგაუცემელი კითხვა დატოვა. მაშინდელი ხელმძღვანელობა კოდორის ხეობის მოვლენებს საგულდაგულოდ ასაიდუმლოებდა და დღემდე უცნობია, იყო თუ არა ბრძოლა ხეობაში. ურთიერთგამომრიცხავი ვერსიები გავრცელდა იარაღის ჩაბარების თაობაზე, რომლის არსებობა-არარსებობის შესახებაც ჩნდება კითხვები. „არსენალი" ესაუბრა აგვისტოს ომის დროს კოდორის ხეობაში გადასროლილი სამხედრო ნაწილის ჯარისკაცს, რომელიც მაშინდელ ამბებს იხსენებს.

გიორგი, 28 წლის, ჯარისკაცი:

— თავდაცვის სამინისტროს ერთ-ერთ ნაწილში ვმსახურობდი. გვითხრეს, რომ სამი ათასამდე ჯარისკაცი და ამდენივე შსს-ს თანამშრომელს კოდორის ხეობის დაცვაზე უნდა გვეზრუნა. ასმეთაურმა გვითხრა, რომ უპირატესობა ჩვენ მხარეს იყო, რადგან მოწინააღმდეგემ კოდორის ხეობის რელიეფი ცუდად იცოდა. მაგრამ არაფერი უთქვამთ რუსეთის ავიამოიერიშეებზე. რადგან ჯარისკაცს კითხვის დასმის უფლება არა აქვს, ჩვენც არაფერი გვიკითხავს. თუმცა, როდესაც მანქანიდან ჩამოგვსხეს, ყველა „მამაო ჩვენოს" კითხულობდა გულში... იქ გამთენიისას ჩავედით. არ მახსოვს, რომელ სოფელში ვიყავით, რადგან ტყე-ტყე ვიარეთ და წარწერები არ შემიმჩნევია. სულ რაღაც საათ-ნახევარში ჯერ ავის მომასწავლებელი ზუზუნი, შემდეგ კი გამაყრუებელი ხმა გაისმა. „აჟარას დააყარეს!" — თქვა ვიღაცამ. დაბომბვის ხმა ყრუდ, მაგრამ დაბლიდანაც ისმოდა. ამ დროისთვის კავშირი გაწყვეტილი იყო.

— ოღონდ „მაგთისა" და „ჯეოსელის" ანძებს არ დაარტყან, თორემ კავშირის გარეშე დავრჩებით, გარე სამყაროს მოწყვეტილი, — წუხდა ჩვენი ასმეთაური.

— ასეული იყავით?

— დიახ, ოღონდ ჯგუფებად მოვდიოდით და მობილური ოპერატორების მეშვეობით ერთმანეთთან კავშირი გვქონდა. მიზეზთა გამო ვერ დავაკონკრეტებ, რომელი ასეული იყო... ტელეფონის ეკრანს დავხედე, მაგრამ არც ერთი კუბი არ ენთო. „მოვწყდით გარე სამყაროს", — გამიელვა გულში. დაბომბვის ხმა გამეორდა. შემდეგ კიდევ... რამდენიმე მეტრის იქით სამანქანო გზა იყო. „ცენტრთან ახლოს ვართ",

— თქვა ვიღაცამ. მანქანების ხმა და
სამხედროების გადაძახილი ისმოდა.
დაბომბვის ხმა ახლა უფრო ახლოდან
მოგვესმა. უკვე ხალხით დატვირთულ
სამხედრო და ჩვეულებრივი მანქანებიც
შევნიშნეთ. ზუგდიდისკენ მიდიოდნენ.
ყველა თანაგრძნობით გვიყურებდა. ვა-
იმე, შვილებო, ამ კაციჭამიებს თქვენ
რაღა უნდა უქნათო, — მოგვაძახა ერ-
თმა ქალმა და დაგვლოცა... თან მეშ-

კოდორის ხეობის დაცვა 3 ათასამდე ჯარისკაცსა და შსს-ს თანამშრომელს ჰქონდა დავალებული

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნოდა და თან არა. უფრო გაბრუებული ვიყავი, ვიდრე შეშინებული. ოღონდ არ დაგვბომბონ და ხელ-ფეხის დაკარგვას გადავურჩე, სიკვდილი არ მენანება-მეთქი, ვფიქრობდი. მერე გავარკვიე, რომ დასახიჩრების სხვებსაც სიკვდილზე მეტად ეშინოდათ. ამ დროს ჩვენს ასმეთაურს დაურეკეს. ძალიან გაბრაზებული ლაპარაკობდა ხელმძღვანელობაზე, ოღონდ „ზედა ხელმძღვანელობაზე", რას ვაკონტროლებთ, ხომ არ გადაირივნენ, ლამის სასიკვდილოდ მიმყავს ბიჭებიო. ამ დროს გავრცელდა ინფორმაცია, რომ რუსული არმია ზუგდიდზე აპირებდა იერიშის მიტანას. ამ შემთხვევაში ჩვენ ალყაში ვხვდებოდით. ხმა დადიოდა ქოფჩარის ტყეებიდან რუსებისა და აფხაზების სამხედრო ნაწილების გადმოსვლის შესახებაც.

— რაიმე კონკრეტული დავალება გქონდათ?

— არა, იმ ზოგადის გარდა, კოდორის ხეობა უნდა დაიცვათო, არაფერი. თუმცა, რადგან მივდიოდით, გვეგონა, რომ გვქონდა... შუადღისთვის დანიშნულ ადგილზე მივედით. პოლიციის შენობის წინ რამდენიმე სამხედრო მანქანასთან ჩვენსავით ფერდაკარგული ბიჭები იდგნენ. მეთაურები შენობაში შევიდნენ, ალბათ, მოსალაპარაკებლად. ყოველი წუთი საუკუნედ გვეჩვენებოდა, რადგან უკვე ისმოდა სროლის ხმა.

— ბრძოლები მიმდინარეობდა?

— არ ვიცი, ამ დროისთვის კავშირი აღარ გვქონდა. გენწვიშისკენ უნდა წავიდეთო, გვიბრძანა ასმეთაურმა. მოსახლეობა გარბოდა. სიბრალულისა და თანაგრძნობის სიტყვები ისმოდა:

რუსული ავიამოიერიშეების ერთ-ერთი დაბომბვის შემდეგ

„საწყალი ბიჭები რუსულ ტანკებსა და თვითმფრინავებთან რას გახდებიან? — ამბობდა ვიღაც ქალი. სხვებმა მხარი აუბეს, — ვინ იცის, რამდენი ხნის უძილო და მშივრები არიან, — წაიქვითინა ვიღაცამ. ძილი და საჭმელი მართლაც ბუნდოვნად გვახსოვდა, მაგრამ ახლა კომფორტზე კი არა, გადარჩენაზე ვფიქრობდით.

რაღაც მანძილის გავლის შემდეგ სროლის ხმა მოახლოვდა. მარჯვენა მხრიდან გვესროდნენ. მეთაურმა საპასუხო ცეცხლის ბრძანება გასცა. „სანამ მარაგი გვეყოფა, — თქვა მან, — ამასობაში კი გენწვიშიდან მარაგიც მოვა"... რამდენიმეწუთიანი ორმხრივი სროლის შემდეგ უკან დახევის ბრძანება გასცა.

— უკან, ჩხალთის პოლიციის შენობისკენ უნდა წასულიყავით?

— არა, ზუგდიდისკენ. სავარაუდოდ, ცეცხლი იმიტომ გავხსენით, რომ წინ მიმავალი მშვიდობიანი მოსახლეობა უსაფრთხოდ გასულიყო სამშვიდობოს. მე წინ მივდიოდი და დავინახე, შავმაისურიანი ბიჭი როგორ ამტვრევდა ავტომატის კონდახით რომელიღაც ბანკომატს... რას იზამს, დოლარებს ამოიღებს, ჯიბეში ჩაიდებს და ლარებს რამდენიმე დღის შემდეგ რუბლზე გადაცვლის? — გამიელვა თავში და ჩემს თავზე გავბრაზდი, ახლა ამაზე ფიქრის დრო იყო? წინ აფხაზები არიან. ეს მთლად კარგი არ უნდა იყოს-მეთქი, — გავიფიქრე თუ არა, ვიღაცამ დაიყვირა. აუ, ბიჭო, ალყაში ვართო. სასწრაფოდ გავიმალეთ. გზის ორივე მხარეს ტყე იყო და თავშესაფრის ძებნა არ გაგვჭირვებია. საკმაოდ ბევრნი იყვნენ. მალე რუსული ტექნიკაც გამოჩნდა. შორიახლოს კიდევ ჩამოვარდა რამდენიმე ჭურვი. უკან ვიხევდით. ამის

რუსი მედესანტეების კოლონა ზუგდიდის მხრიდან კოდორის ხეობისკენ მიემართება

შემდეგ, დავიფანტეთ და რამდენიმე კილომეტრი ხან ფეხით, ხან ხოხვით, ხან სირბილით ვიარეთ, იმის მიხედვით, ძალა ვის როგორ შესწევდა.

— გიორგი, გავრცელდა ინფორმაცია, რომ იქ დიდი რაოდენობით იარაღი დარჩა.

— დიახ, მეც მსმენია ეს. რამდენიმე ხნის შემდეგ ერთ თანამებრძოლს დავუკავშირდი. არ ვიცოდი, გადარჩა თუ არა და ალალბედზე დავრეკე. შემდეგ, როდესაც პირისპირ ვნახე, მითხრა, ბრძანება გვქონდა და იარაღის გასანადგურებლად წავედით, მაგრამ გზაში მოწინააღმდეგე შეგვხვდა და იქამდე ვერ მივაღწიეთო. სხვადასხვა ტიპისა და კალიბრის ყუმბარსატყორცნებსა და სხვა ტიპის შეიარაღებაზე იყო საუბარი, რომელიც სადღაც დარჩა. მართალი გითხრათ, მაშინ ისეთი სტრესი გადავიტანე, არც ჩავძიებივარ. მერე კი ის ბიჭი სხვა ნაწილში გადაიყვანეს, თუმცა, ყურმოკვრით ვიცი, რომ ამასთან დაკავშირებით რაღაც პრობლემებიც შეექმნა...

— როგორ გამოაღწიეთ იქიდან?

— ტანჯვით... ალყაში ვიყავით, იქაურობა ჰაერიდან იბომბებოდა. ვცდილობდით, პანიკაში არ ჩავვარდნილიყავით, მაგრამ არ გამოგვდიოდა. როდესაც უკანასკნელ ვაზნასაც გაისვრი და გარშემო არავის იმედი არა გაქვს, მხოლოდ უფლის იმედად ხარ. ამ დროს ძნელია პატრიოტიზმზე ფიქრი. არადა, სანამ ჭურვები შეგვაზანზარებდა, ვიხვეწებოდით, ტყეში სანგრებს გავთხრით, ან რაღაცას გავაკეთებთ-მეთქი... ახლა ვფიქრობ, რომ ალბათ, ტყეში გარიგება მოხდა, თორემ ხმელეთზე, ჩვენს პირისპირ მყოფ მოწინააღმდეგეს უპრობლემოდ შეეძლებოდა პილოტებისთვის ჩვენზე ამომწურავი ინფორმაციის მიწოდება. სადაც ვიყავით, ზუსტად იმ ადგილას ჩამოყრიდნენ ჭურვებს...

— როგორ ფიქრობთ, რა მოხდა სინამდვილეში?

— შესაძლოა, მცირედი წინააღმდეგობის შემდეგ დიდძალი შეიარაღება, რომელზეც გვეუბნებოდნენ, რომ საჭიროების შემთხვევაში უნდა გამოგვეყენებინა, რადგან „სადღაც" ყუთებში ელაგა, ჩვენს სიცოცხლეზე გაიცვალა და ამის ნაცვლად იქაურობის დატოვების საშუალება მოგვცეს. სხვა შემთხვევაში, არანაირ ლოგიკაში არ ჯდება, იქაურობის უდანაკარგოდ დატოვება... მართალია, ეს ყველაფერი ძალიან ცოტა ხანს, ალბათ, სულ რამდენიმე საათს გაგრძელდა, მაგრამ მაინც წარმოუდგენელია, რადგან არც არტილერია გვყავდა, არც ავიაცია. მცირედი მხარდაჭერა მაინც რომ ყოფილიყო, ის შიშიც არ იარსებებდა და არც პანიკა დაიწყებოდა. რაც გასაკეთებელი იყო, გავაკეთებდით დიახ, ვიღაც დაიღუპებოდა, ვიღაც დაიჭრებოდა, მაგრამ ჯარი სწორედ ამისთვის არსებობს. იქ ის კატეგორია არ ვიყავით წასული, ვ[illegible] ქართველი საზოგა[illegible] ჯარისკაცებს" ე[illegible] ლიად დამსახურებლად.

ბევრი კოდორელი ახლობელი მყავს და ისინი მიყვებიან, რუსები ტყეებს რომ ბომბავდნენ, თქვენი ჯარისკაცები ჩვენზე წინ გარბოდნენ და იარაღს გზადაგზა ტოვებდნენო. ვიცი, რომ ასეთი ფაქტებიც მოხდა, მაგრამ ჩემს ნაწილში არა, რადგან საკუთარი თვალით ვნახე, რა შემართებით იყვნენ ჩვენი ბიჭები, სანამ ჰაერში რუსული ავიამოიერიშეები გამოჩნდებოდნენ. შემდეგ კი ყოველგვარმა წინააღმდეგობამ აზრი დაკარგა.

მე და სამმა ჯარისკაცმა რამდენიმე დღე გზააბნეულებმა ვიარეთ. ამ ხნის განმავლობაში მხოლოდ ველურ ხილს ვჭამდით. სულ მეძინებოდა და რამდენიმე საათს თუ წავთვლემდით, გამოღვიძება მიჭირდა. ვაღიარებ, ასეთი შემთხვევისთვის მზად ვერ აღმოვჩნდი. სხვები ჩემზე ყოჩაღად იყვნენ. ერთგან ჭყინტი სიმინდი ვიპოვეთ, დაუსწრაფოდ შევწვით და გიჟებივით ვჭამეთ. სიგარეტის მოწევას მაშინ გადავაჩვიე... შუაღამე იყო, ზუგდიდში რომ გადმოვედით. სოფელ რუხში ვიღაცის ოჯახს მივადექით. ძაღლმა კინაღამ დაგვგლიჯა. მასპინძელი დაფეთებული გამოვარდა, არავინ დაგინახოთ, რუსები აქვე არიან, მთელი დღეა ურთის მთას ბომბავენო... არავის ნდობა არ შეიძლება, ვინ ვისიანია, კაციშვილი ვერ გაიგებსო... გვაჭამა და დაგვაძინა. მერე მოგვიყვა, ორი შვილი ჰყოლია ჯარში, ერთი ერაყშია, მეორე — აქ. ას გვითხრა, მსუბუქად ვარ დაჭრილი დ ღუდუშაურის სახელობის საავადმყოფოში ვწევარო... შუაღამისას სამოქალაქო ტანსაცმელი დაგვირიგა. სალამოს დავტოვეთ იქაურობა. ფოთამდე სამხედრო მანქანამ წაგვიყვანა... ახლა რომ მახსენდება, ქრუანტელი მივლის. ძალიან ბევრი შეცდომა დავუშვით, მაგრამ ყველაზე შესამჩნევი ის იყო, რომ ფსიქოლოგიურად მოუმზადებლები ვიყავით.

— აფხაზი მეომრებიც გადმოვიდნენ იერიშზე თუ ეს საქმე რუსულ არმიას გადააბარეს?

— უფრო რუსულ ავიამოიერიშეებს ითქვა, რომ ერთმა აფხაზმა ქართველი ჯარისკაცის ფორმა ნახა, დახარბდა და ჩაიცვა თუ არა, გარეთ გამოსული ისე მისიანებმა მოკლეს. თუმცა, შემდეგ ერთმა კოდორისხეობელმა მითხრა, ას არ ყოფილა, ჭურვი აუფეთქდაო.

ლალი პაპასკირი

თავდაცვის სტრატეგიული მიმოხილვა
ძლიერი და სუსტი მხარეები

24 მაისს საქართველოს პრეზიდენტმა ხელი მოაწერა დოკუმენტს „თავდაცვის სტრატეგიული მიმოხილვა 2013-2016", რომელიც განსაზღვრავს თავდაცვის სამინისტროსა და შეიარაღებული ძალების განვითარების ძირითად მიმართულებებს 2016 წლის ჩათვლით და მიზნად ისახავს შეიარაღებული ძალების შესაძლებლობების გაზრდასა და NATO-სთან თავსებადობის ამაღლებას. დოკუმენტი თავდაცვის სამინისტროს ვებგვერდზეა გამოქვეყნებული, სადაც ნათქვამია, რომ მასში ასახული რეკომენდაციები არსებული შესაძლებლობების შეფასებისა და ანალიზის საფუძველზე, ასევე ბოლო წლებში მიღებული გამოცდილების გათვალისწინებით, აყალიბებს ხედვებს შეიარაღებული ძალების შესაძლებლობების შემდგომი გაუმჯობესებისათვის.

საქართველოს თავდაცვის სტრატეგიულ მიმოხილვაზე (თსმ) მუშაობა 2009 წელს ეროვნული უსაფრთხოების მიმოხილვის ფარგლებში დაიწყო და აღნიშნულ პროცესში მონაწილეობდნენ თავდაცვის სამინისტროსა და შეიარაღებული ძალების ექსპერტები. დოკუმენტის დამტკიცებამდე თავდაცვის სამინისტრომ კონსულტაციები და განხილვები მოაწყო როგორც საქართველოს პარლამენტის წევრებთან, ასევე დაინტერესებულ სამოქალაქო საზოგადოებასა და საერთაშორისო ექსპერტებთან.

> თავდაცვის მინისტრ ირაკლი ალასანიას უწყებაში „მინისტრის ხედვა 2013-14", პირველი დოკუმენტია, რომელიც შეიმუშავა თავდაცვის სამინისტრომ და დაამტკიცა საქართველოს პრეზიდენტმა.

2008 წლის აგვისტოს ომის შემდგომ შეცვლილი უსაფრთხოების გარემოდან გამომდინარე, დღის წესრიგში დადგა სტრატეგიული დოკუმენტების განახლება.

2011 წელს დამტკიცდა ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია და საფრთხეების შეფასების დოკუმენტი. სწორედ ამ დოკუმენტებს ეყრდნობა თავდაცვის სტრატეგიული დოკუმენტიც, რომელიც პირველად საქართველოში 2006 წელს შუალედური მოხსენების სახით, ხოლო 2007 წელს საბოლოო შემაჯამებელი დოკუმენტის სახით იქნა დამტკიცებული და რომელიც ამჟამინდელი დოკუმენტისგან განსხვავებით 8-წლიანი დაგეგმვის ციკლს ითვალისწინებდა.

ცნობილია, რომ NATO უპირატესობას ანიჭებს 10-15-წლიან დაგეგმვას, თუმცა, საქართველოს წინაშე მდგარი საფრთხეებისა და გამოწვევების დინამიკური ხასიათის გათვალისწინებით თსმ-ში ძალთა დაგეგმვა განისაზღვრა 8-წლიანი პერიოდით და მოიცავდა მოკლევადიან, საშუალო და გრძელვადიან პროგნოზებს, ხოლო ამჟამინდელი დოკუმენტი, ვინაიდან 3-წლიან პერიოდს მოიცავს, მოკლევადიან გათვლებს ეფუძნება.

დოკუმენტი 40-გვერდიანია და 6 თავად იყოფა. პირველი თავი მიმოიხილავს უსაფრთხოების არსებული გარემოდან მომდინარე საფრთხეებს და თავდაცვის სექტორის წინაშე მდგარ გამოწვევებს, სადაც ძირითად ტერიტორიული უსაფრთხოების კონტექსტში რუსეთის მხრიდან ჩვენი ტერიტორიების ოკუპაციაა დასახელებული. შემდგომ იმავე თავში ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში ინტეგრაციის მნიშვნელობაზეა საუბარი, რომელიც შექმნის ეროვნული უსაფრთხოების მყარ გარანტიებს და ხელს შეუწყობს მშვიდობისა და სტაბილურობის განმტკიცებას სამხრეთ კავკასიაში. საფრთხეებს შორისაა ნახსენები კავკასიაში არსებული კონფლიქტები, კიბერუსაფრთხოება, ტერორიზმი და ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაული.

თავდაცვის სტრატეგიული მიმოხილვის დოკუმენტი 2013-16 წლებისთვის პოლიტიკურ და სამხედრო ვარაუდებს წარუდგენს საზოგადოებას, რომელიც თავის მხრივ იყოფა საქართველო-NATO, საქართველო-ევროკავშირი, საქართველო-აშშ, რეგიონული ურთიერთობების, საქართველო-რუსეთის ურთიერთობებისა და ენერგეტიკული საკითხების ვარაუდებად.

„თავდაცვის სტრატეგიული მიმოხილვა 2013-2016“-ის მიხედვით ქართული არმიის პირადი შემადგენლობის საბრძოლო მომზადებას მეტი ყურადღება დაეთმობა

პოლიტიკური ვარაუდებისას მთავარი აქცენტი კეთდება საქართველო-რუსეთის ურთიერთობებზე, სადაც ნათქვამია, რომ რუსეთის ფედერაცია, საერთაშორისო სამართლის ნორმების დარღვევით აგრძელებს საქართველოს ტერიტორიების ოკუპაციას, ცეცხლის შეწყვეტის შესახებ 6-პუნქტიანი შეთანხმების პირობების შეუსრულებლობას და ოკუპირებული ტერიტორიების ლეგიტიმაციის მიღწევის მცდელობას; აქვე ხაზგასმულია ოკუპირებულ რეგიონებში რუსული სამხედრო ბაზების ყოფნით გამოწვეული საფრთხეები ქვეყნის ეროვნული ინტერესებისათვის, რუსეთის მხრიდან პოლიტიკური და ეკონომიკური ბერკეტების გამოყენება საქართველოსთვის დასავლური წარმოების თავდაცვითი საშუალებების მიწოდების შეზღუდვის მიზნით. ამავე თავში დაფიქსირებულია საქართველოს მთავრობის პრაგმატული მიდგომა რუსეთის მიმართ და მხარეებს შორის 2012 წლის დეკემბერში დაწყებული კონსულტაციები, რაც აჩენს გარკვეული პოზიტიური შედეგების მოლოდინს, თუმცა რუსეთთან კონსტრუქციული დიალოგის გზით უსაფრთხოების საკითხებზე სახელმწიფოთაშორის ურთიერთობებში პროგრესის მიღწევა კვლავ გამოწვევად არის მიჩნეული.

რაც შეეხება სამხედრო ვარაუდებს, 2013-2016 წლებისთვის ალბათობა ფართომასშტაბიანი რუსული აგრესიისა რუსეთის ფედერაციასთან შენარჩუნდება, ხოლო ოკუპირებული რეგიონების ადმინისტრაციულ საზღვართან დაძაბულობისა და სამხედრო ინციდენტების რისკი კვლავ მაღალი რჩება.

რაც შეეხება შეიარაღებულ ძალებს, დოკუმენტის თანახმად, შეიარაღებული ძალების ამოცანად მოყვანილია ქვეყნის დამოუკიდებლობის, ტერიტორიული მთლიანობისა და სუვერენიტეტის დაცვა, საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულება კომპეტენციის ფარგლებში (საერთაშორისო სამშვიდობო ოპერაციებში მონაწილეობის ჩათვლით), აგრეთვე, [illegible] ტექნოგენური კატასტ[illegible] მოქალაქო ხელისუფლების დახმარება. დასახული ამოცანების შესასრულებლად დოკუმენტის თანახმად აუცილებელია თავდაცვითი შესაძლებლობების გაუმჯობესება შეიარაღებული ძალების უფრო მობილურ და პროფესიულ, NATO-სთან თავსებად ძალებად გარდაქმნის გზით.

3 წლის მანძილზე, მიუხედავად სასიცოცხლო მნიშვნელობისა, თავდაცვის სისტემის მოდერნიზაცია კვლავ გამოწვევად არის მიჩნეული შეზღუდული მატერიალური რესურსებიდან გამომდინარე.

დოკუმენტი განსაზღვრავს, თუ რა ძირეული ცვლილებები იგეგმება შეიარაღებულ ძალებში და როგორი იქნება ძალთა სტრუქტურა 2016 წლისთვის.

იგეგმება შეიარაღებული ძალებისთვის (შძ) სახელის გადარქმევა და მისი თავდაცვის ძალებად მოხსენიება.

ამის მოტივად დასახელებულია ხაზგასმა იმისა, რომ შეიარაღებული ძალები არ განიხილება საგარეო პოლიტიკის ინსტრუმენტად. ამასთან,

შძ-ში სტრუქტურული ცვლილებებიდან გამომდინარე, იგეგმება საქართველოს შეიარაღებული ძალების გაერთიანებული შტაბის რეორგანიზაცია და მისი გარდაქმნა გენერალურ შტაბად.

ტრანსფორმაციის ფარგლებში შტაბის სტრუქტურაში აღდგა J5, რომელიც რამდენიმე წლის წინ გაუქმდა და საბოლოოდ იქმნება J5/J9 დეპარტამენტი, რომელიც განახორციელებს სტრა-

„ლიგა“
სამკურნალო გაერთიანება
სექსოპათოლოგია
– ერექციის ხარისხის გაუმჯობესება
– სქესობრივი აქტის გახანგრძლივება
– ყველა სახის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
– სექსუალური წარუმატებლობის მოლოდინის შიშის მოხსნა
ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე
მის: თაბუკაშვილის №19ა ☎ 890 32-21-21; 32-21-21, 72-59-39
www.league.ge

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ტეგიულ/ოპერატიულ დაგეგმვას; შეიმუშავებს შესაბამის დოქტრინებსა და კონცეფციებს; სამხედრო-სამოქალაქო ურთიერთობების კოორდინაციას; შძ-ის რეფორმების დაგეგმვასა და მისი იმპლემენტაციის მონიტორინგს. იქმნება ასევე შძ-ის საბრძოლო მზადყოფნის მონიტორინგის სამმართველო, რომელიც შეამოწმებს შძ-ში საბრძოლო მზადყოფნას;

სიახლეა ასევე გენერალურ შტაბში:

– შეიქმნა საზღვაო თავდაცვის დეპარტამენტი, რომელიც საქართველოს საზღვაო სივრცეში სუვერენული უფლებების დაცვისა და შავ ზღვაზე ნაოსნობის უსაფრთხოების უზრუნველმყოფ შესაბამის უწყებებთან ითანამშრომლებს;

მონაწილეობას მიიღებს სამხედრო-საზღვაო ოპერაციების დაგეგმვაში, შესაბამისი საფრთხეების განსანეიტრალებლად ოპერაციების დაგეგმვაში; მხარს დაუჭერს საერთაშორისო სამხედრო-საზღვაო თანამშრომლობას.

გენერალურ შტაბში ასევე იგეგმება J4 დეპარტამენტის ჩამოყალიბება J4/J8 დეპარტამენტად, რომელიც დეპარტამენტის ძირითადი ფუნქციების შესრულებასთან ერთად, მონაწილეობას მიიღებს თავდაცვის ბიუჯეტის ფორმირებაში და ამასთან, საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში დაგეგმვის, პროგრამირებისა და ბიუჯეტირების სისტემის მონიტორინგს განახორციელებს.

იგეგმება სახმელეთო ჯარების სარდლობის გაუქმება და მის ნაცვლად აღმოსავლეთ და დასავლეთ ოპერატიული სარდლობების შექმნა,

რომლებიც მათზე დაქვემდებარებულ ქვედანაყოფებზე საკუთარი პასუხისმგებლობის რაიონებში განახორციელებენ ოპერატიულ მართვასა და კონტროლს, უკეთ შეისწავლიან სამობილიზაციო რესურსს და ეფექტურად გადაანაწილებენ ლოგისტიკური უზრუნველყოფას.

აღმოსავლეთ და დასავლეთ ოპერატიული სარდლობების მხარდასაჭერად იგეგმება ცალკეული დაზვერვისა და სამედიცინო ბატალიონების ჩამოყალიბება;

დოკუმენტის თანახმად,

იგეგმება ასევე ავიაციისა და საჰაერო თავდაცვის სარდლობის ჩამოყალიბება, რესურსების ოპტიმიზირების, საფრენი აპარატებისა და საჰაერო თავდაცვის საშუალებების ერთიან დაქვემდებარებაში მოქცევის მიზნით.

დასასრულ, დოკუმენტი ასევე განსაზღვრავს 2013-2016 წლების თავდაცვის ბიუჯეტს, სამინისტროს და ფინანსთა სამინისტროების გათვლებს.

ამ გათვლებით, თავდაცვის ბიუჯეტი 660 მილიონი ლარიდან 2016 წლამდე 880 მილიონ ლარამდე გაიზრდება,

საიდანაც ბიუჯეტის 60%-ზე მეტი პირად შემადგენლობის შენახვისთვის არის გათვალისწინებული.

რაც შეეხება თავდაცვის სტრატეგიული მიმოხილვის ახალი დოკუმენტის სუსტი მხარეებია:

— თსმ-ს დაგეგმვის პროცესი მხოლოდ 3 წელზეა გათვლილი;

— დოკუმენტში მისი წინამორბედისგან განსხვავებით არაფერია ნათქვამი ეროვნული გვარდიის ამოცანებზე, გარდა იმისა, რომ შესამუშავებელია სამხედრო რეზერვის კონცეფცია;

— გაურკვეველია სპეცდანიშნულების ძალების როლი, რომლის მნიშვნელობაზეც ხშირად საუბრობს თავდაცვის მინისტრი;

— დასაზუსტებელია სამხედრო პოლიციის როლი, რომელიც წინა ხელისუფლების დროს თავდაცვის [illegible] ბაში უკანონო მოსმენების [illegible] პოლიტიკურ ოპონენტებთან უკანონო ბრძოლის ინსტრუმენტად გამოიყენებოდა;

— არაფერია ნათქვამი სამხედრო დაზვერვის განვითარების პერსპექტივებზე.

2007 წლის დოკუმენტისგან განსხვავებით არსებულ სტრატეგიაში არ გვხდება ასევე საფრთხეთა კატეგორიისა და რისკების შეფასების მატრიცა, მკაფიოდ არ არის გაწერილი არსებულ შესაძლებლობათა ანალიზი.

არაფერია ნათქვამი იმ საკანონმდებლო ცვლილებებზე, რაც დადგება დღის წესრიგში დოკუმენტით გათვალისწინებული რეფორმებიდან გამომდინარე.

დოკუმენტში მკაფიოდ არ ჩანს თავდაცვის მინისტრის ხედვაში გაცხადებული მიზანი 2017 წლიდან პროფესიულ არმიაზე გადასვლის შესახებ, რომელიც ითვალისწინებს სამხედრო სავალდებულო სამსახურის გაუქმებას შეიარაღებულ ძალებში.

იმედია, მიუხედავად სახელისა, ეს დოკუმენტი იქნება გარდამავალი და შუალედური და საზოგადოებას ექნება მეტი შესაძლებლობა, მიიღოს კონკრეტული ინფორმაცია შეიარაღებულ ან თავდაცვის ძალებში დაგეგმილი რეფორმების შესახებ და რაც მთავარია, ექნება საშუალება, განახორციელოს საზოგადოებრივი კონტროლი.

თეონა აქუბარდია
თავდაცვისა და
უსაფრთხოების საბჭოს
გამგეობის წევრი

ფაქტები, მოვლენები,

საპატრულო ავტომობილი Pit-Bull VX-ი

აზერბაიჯანი

■ საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილის ხალაფ ხალაფოვის განცხადებით, 10 მაისისთვის გაბალის რადიოლოკაციურმა სადგურმა მუშაობა შეწყვიტა.

■ 13 მაისს ქვეყნის თავდაცვითი მრეწველობის მინისტრმა იავერ ჯამალოვმა განაცხადა, რომ მაისის ბოლოს დაიწყება მსხვილკალიბრიანი ცეცხლსასროლი იარაღისთვის საბრძოლო მასალების — 12,7 მმ-იანი, 14,5 მმ-იანი, 23 მმ-იანი და 30 მმ-იანი ვაზნების სერიული წარმოება. მინისტრის თქმით, პოლონეთთან ერთობლივად აგებულია ძველი საბრძოლო მასალების უტილიზაციის ცენტრი.

■ 14 მაისს დაიწყო და კვირის ბოლომდე გასტანა აზერბაიჯანის არმიის ფართომასშტაბიანმა სწავლებამ სახმელეთო ჯარებისა და ავიაციის მონაწილეობით. სწავლებას თავდაცვის მინისტრი გენერალ-პოლკოვნიკი საფარ აბიევი ხელმძღვანელობდა.

■ თურქეთის თავდაცვითი მრეწველობის მდივან მურატ ბაიარომთან შეხვედრის შემდეგ მინისტრმა იავერ ჯამალოვმა განაცხადა, რომ აზერბაიჯანში წარმოებული ზოგიერთი სახის იარაღი თურქეთის არმიამ შეიძლება შეიარაღებაში მიიღოს.

■ თურქეთში დამზადებული იარაღის ზოგიერთი ნიმუში, სავარაუდოდ, ტესტირებას აზერბაიჯანში გაივლის. ბაქო დაინტერესდა ტანკ Altay-ით, ქვეითთა საბრძოლო მანქანა Tulpar-ით, ჯავშანტრანსპორტიორ Arma-თი (8X8) და Ejder-ით (6X6), ასევე დაჯავშნული სატრანსპორტო საშუალება Kanqal-ით.

■ 16 მაისს თოვუზის რაიონში დისლოცირებული ერთ-ერთი სამხედრო ნაწილის ჯარისკაცმა ტაბელური იარაღით თავი მოიკლა.

■ 17 მაისს აზერბაიჯანმა იტა-ლიურ კომპანია Agusta Westland-ს 115 მლნ ევროს ღირებულების 10 შვე-ულმფრენი შეუკვეთა. 2014 წლისთვი ავიაკომპანია AZAL-ი რვა AW139-ს (4 საზღვაო ტრანსპორტისთვის, 2 სასწრაფო დახმარებისთვის, 1 საძიე-ბო-სამაშველო ოპერაციებისთვის და ერთი VIP-პერსონებისთვის იქნება გან-კუთვნილი) და ორ AW189-ს (ორივ საზღვაო ტრანსპორტზე იქნება გამო-ყენებული) მიიღებს.

■ 18 მაისს ჩატარებული სამხედრო ჟურნალისტიკის კვლევების ცენტრ „დოქტრინის“ მონიტორინგით დად-გინდა, რომ მიმდინარე წელს აზერბაი-ჯანს უშიშროებისა და თავდაცვის სექ-ტორში 41 სამხედრო დაეღუპა, 44 კ დაეჭრა. დაღუპული სამხედროებიდან 7 საბრძოლო, 34 კი არასაბრძოლო ვი-თარებაში გარდაიცვალა.

■ 18 მაისს გუბის რაიონში ავტო-საგზაო შემთხვევაში მოყვა მიკროავ-ტობუსი, რომელსაც შინაგანი ჯარის სამხედროები გადაჰყავდა. დაიღუპა 4 სამხედრო და დაშავდა 7. მოგვიანებით დაშავებულებიდან ერთი გარდაიცვალა იმავე დღის საღამოს ბაქოში ისევ ში-ნაგანი ჯარის სატვირთო ავტომობილ ავარია შემთხვა, რომლის დროსაც 1 სამხედრო დაშავდა.

■ 20 მაისს აზერბაიჯანის საგარე საქმეთა სამინისტროს წარმომადგე

სომხეთის თავდაცვის სამინისტროს შვეულმფრენი

შემთხვევები...

სერგეი შოიგუ გუდაუთაში საოკუპაციო ჯარების საყოფაცხოვრებო პირობებს ეცნობა

ნელმა უარყო ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ ჩრდილოეთ კორეა თითქოს ბაქოსთვის 70 კომპაქტური საზენიტო კომპლექსის მიყიდვას აპირებდა.

■ ბაქოში დაგეგმილია თურქული კომპანია Katmercilar-ის საპატრულო ავტომობილის Pit-Bull VX-ის პრეზენტაცია. მანქანა შექმნილია Ford-500-ის შასის საფუძველზე და საპოლიციო-საპატრულო დანიშნულებით გამოიყენება. აზერბაიჯანის შინაგანმა ჯარმა იმავე კომპანიისგან ადრე აქციების დასაშლელი და მრავალმხრივი დანიშნულების ავტომობილები იყიდა.

სომხეთი

■ 1-ელ მაისს სომხეთის პარლამენტმა მეორე და საბოლოო წაკითხვით მიიღო შესწორება კანონში „ალტერნატიულ სამსახურზე“, რომელიც არმიაში ალტერნატიული სამსახურის ვადის 36-დან 30 თვემდე შემცირებას ითვალისწინებს.

■ რუსული 102-ე ბაზა წლის ბოლომდე მიიღებს საზენიტო-სარაკეტო ქვედანაყოფების მართვის ახალ მოძრავ პუნქტებს, რომლებიც 100 კმ-მდე რადიუსში ასზე მეტ საჰაერო სამიზნეს აღმოაჩენს და ათზე მეტს მიაცილებს.

■ 15 მაისს ქალაქ ნოემბერიანის გარნიზონის ერთ-ერთ სამხედრო ნაწილში ჯარისკაცმა თანამებრძოლებს ცეცხლი გაუხსნა და ერთი მოკლა, მეორე კი თავში დაჭრა. ადამიანის უფლებათა დამცველი ორგანიზაციების მონაცემებით, 2012 წელს სომხეთის შეიარაღებულ ძალებში 44 სამხედრო დაიღუპა, რაც 2011 წლის მაჩვენებელს ხუთით აღემატება. ამ შემთხვევებიდან მხოლოდ 12 შეიძლება საბრძოლო დანაკარგად ჩაითვალოს, სულ მცირე ორი კი არასაწესდებო ურთიერთობებს მიეკუთვნება.

■ 19 მაისს შეულმფრენს, რომლითაც სომხეთის თავდაცვის მინისტრი სეირან ოგანიანი მგზავრობდა, სოფელ ვოსკეპარის მახლობლად აზერბაიჯანის მხრიდან ცეცხლი გაუხსნეს. სომხეთის თავდაცვის სამინისტრომ ეს ინფორმაცია არც დაადასტურა და არც უარყო. უწყების პრესმდივნის თქმით, მინისტრი წინა პოზიციებზე ხშირად არის და წარსულშიც შემთხვევია ასეთი რამ.

ოკუპირებული აფხაზეთი

■ აპრილის ბოლოს ჩარტერული რეისით თვითმფრინავმა ბეირუთიდან სოჭში 145 სირიელ აფხაზ რეპატრიანტთა მორიგი ჯგუფი ჩამოიყვანა. სირიაში სამოქალაქო ომის დაწყების შემდგომ აფხაზეთში უკვე 400-ზე მეტი აფხაზი რეპატრიანტი ჩამოვიდა. მათ შორის არის როგორც ეთნიკურად აფხაზური, ასევე აფხაზურ-ჩერქეზული ოჯახები. ისინი ძირითადად დამასკოდან და მისი გარეუბნებიდან არიან.

■ სახელმწიფო ჯილდოების კომისიის მორიგი სხდომა ხმაურიანი გამოდგა. ერთ-ერთ პირს ჩამოართვეს მედალი „მამაცობისთვის“, რომლითაც 1998 წელს დააჯილდოეს, თუმცა 1992-93 წლების ომის მონაწილე არ ყოფილა. კომისია განიხილავს განცხადებებს იმ პირებზე, რომლებსაც საბრძოლო ჯილდოები ისე აქვთ მიღებული, რომ საბრძოლო მოქმედებებში არ მონაწილეობდნენ. გარდა ამისა, კომისიაში შედის განცხადებები, სადაც ერთნი უარს ამბობენ მედალზე „მამაცობისთვის“ და „ლეონის“ ორდენს მოითხოვენ, ან „ლეონის“ ორდენის სანაცვლოდ „აფხაზეთის გმირობა“ სურთ.

■ 14 მაისს რუსეთის თავდაცვის მინისტრი სერგეი შოიგუ გუდაუთაში საოკუპაციო ჯარების მე-7 ბაზას ესტუმრა, სადაც სამხედრო მოსამსახურეთა საყოფაცხოვრებო პირობებს გაეცნო.

■ 17 მაისს ალექსანდრე ანქვაბმა სპეციალური ცენტრის თანამშრომლებს საიუბილეო მე-15 წელი მიულოცა.

ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი

■ 10 მაისს საოკუპაციო ჯარების მე-4 ბაზის პირადი შემადგენლობა 700-ზე მეტი სპეციალისტით შეივსო, რომლებმაც რუსეთის თავდაცვის სამინისტროს სხვადასხვა სასწავლო ცენტრი დაამთავრეს.

■ 15 მაისს საოკუპაციო ჯარების მე-4 ბაზის მესანგრეები სამხედრო სასროლეთების, სასწავლო-საწვრთნელი კომპლექსებისა და ცალკეული პოლიგონების ფეთქებადსაშიში საგნებისგან გაწმენდას შეუდგნენ. ამ სამუშაოებში ასზე მეტი გამნაღმველი მონაწილეობს ნაღმების მძებნელ ძაღლებსა და სამხედრო ტექნიკის 20 ერთეულთან ერთად. გასასუფთავებელია 3 ათასი ჰა ფართობი, სადაც ზამთრის პერიოდში რუსმა სამხედროებმა 200 ათასზე მეტი საბრძოლო მასალა, 5 ათასი ხელყუმბარა და 60 ათასი ჭურვი გახარჯეს.

თვითაღიარებული ყარაბაღი

■ 17 მაისს ერთ-ერთი სამხედრო ნაწილის მოტომსროლელებმა საჩვენებელი საბატალიონო სწავლება ჩაატარეს. სწავლებას ხელმძღვანელობდა თვითაღიარებული ყარაბაღის თავდაცვის მინისტრის პირველი მოადგილე გენერალ-მაიორი არმენ კაგრამანიანი.

ფაქტები, მოვლენები,

საზენიტო-სარაკეტო სისტემა Тор-МУ

რუსეთის სამხრეთის სამხედრო ოლქი

■ სამხრეთის სამხედრო ოლქში დაიწყო მაშველი გუნდების ჩამოყალიბება, რომლებშიც 3 200-ზე მეტი სამხედრო მოსამსახურე გაერთიანდება. მაშველი გუნდები მზად იქნებიან ხანძრების, ტექნოგენური ავარიებისა თუ კატასტროფების დროს საგანგებო სიტუაციების ქვედანაყოფებს დახმარება აღმოუჩინონ. მათ განკარგულებაში იქნება Ми-8 და Ми-26 ტიპის შვეულმფრენები დასაკიდი მოწყობილობებით, რომლითაც ერთჯერადად 5-დან 13,5 ტ-მდე წყლის გამოყენებას შეძლებენ.

■ 15 მაისს ნოვოროსიისკის სამხედრო-საზღვაო ბაზაში ჩავიდა შავი ზღვის ფლოტის ახალი სარდალი, ვიცე-ადმირალი ალექსანდრ ვიტკო, რომელიც თავისი მოვალეობის შესრულებას 17 მაისიდან შეუდგა.

■ სამხრეთის სამხედრო ოლქის საჰაერო თავდაცვის ქვედანაყოფებმა კაპუსტინ-იარის პოლიგონზე (ასტრახანის ოლქი) თანამედროვე საზენიტო-სარაკეტო სისტემა Тор-МУ-თი საბრძოლო სროლებში ივარჯიშეს.

■ შავი ზღვის ფლოტში ახალ ხომალდებს, წყალქვეშა ნავებსა და საფრენ აპარატებს ჯერჯერობით მხოლოდ ნოვოროსიისკის სამხედრო-საზღვაო ბაზა მიიღებს. ახალი ფრეგატის „ადმირალ გრიგოროვიჩის“, წყალქვეშა ნავების „ნოვოროსიისკისა“ და „დონის როსტოვის“ მისაღებად ნოვოროსიისკში ორი ახალი გემთსადგომი შენდება.

თურქეთი

■ თურქეთის მთავრობას გადაწყვეტილი აქვს გაწყვიტოს კონტრაქტი კომპანია BMC-სთან და შეაჩეროს კომპანიისგან Kirpi-ს ტიპის ჯავშნიანი ავტომობილების შესყიდვა. მიზეზი კი ის შეფერხებებია, რომელთა გამოც ჯერ კიდევ 2009 წელს ხელმოწერილი კონტრაქტის შესრულება ვერ ხერხდება. დაუფინანსებლობის გამო კომპანიას წარმოება გაჩერებული აქვს. 2009-2011 წლებში თურქეთის შეიარაღებულმა ძალებმა 278 დაჯავშნული მანქანა Kirpi მიიღო.

■ 4 მაისს ანკარაში თურქეთისა და იაპონიის პრემიერ-მინისტრებმა რეჯეპ თაიპ ერდოღანმა და სინძო აბემ ხელი მოაწერეს შეთანხმებას შავი ზღვის სანაპიროზე ქალაქ სინოპის მახლობლად ატომური ელექტროსადგურის მშენებლობაზე. დოკუმენტის მიხედვით, სადგურს ერთობლივად იაპონურ-ფრანგული კონსორციუმი ააგებს. პირველი ატომური ელექტროსადგური რუსების დახმარებით ქალაქ მერსინის მახლობლად შენდება, ხოლო მესამეს კი თურქები თავად ააგებენ.

■ თურქეთის თავდაცვითი მრეწველობის სამმართველომ 7 მაისს განაცხადა, რომ თურქული ავიაკოსმოსური კომპანია ALP ამერიკული Sikorsky-ს საბრძოლო შვეულმფრენების 109 T-70 Black Hawk-ის წარმოებას შეუდგება. თურქული კომპანია შვეულმფრენების აწყობასთან ერთად მეორეხარისხოვან მაკომპლექტებლებსა და ძრავებსაც დაამზადებს.

■ შეთანხმების შესაბამისად,

Kirpi-ს ტიპის დაჯავშნული ავტომობილი

შემთხვევები...

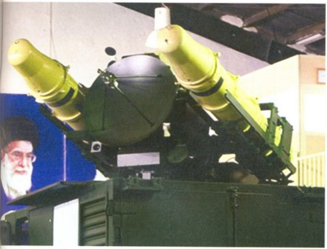

ირანული საჰაერო თავდაცვის სისტემა Herz 9

ქურთების მუშათა პარტიის შეიარაღებულმა რაზმებმა შეწყვიტეს თურქეთთან საბრძოლო მოქმედებები და 8 მაისიდან თურქეთიდან ჩრდილოეთ ერაყში გადასვლა დაიწყეს.

■ თურქეთი და ისრაელი შეთანხმდნენ იმ კომპენსაციაზე, რომელსაც მიიღებენ „თავისუფლების ფლოტილიაზე" ისრაელის სპეცქვედანაყოფების თავდასხმისას დაღუპულ-დაჭრილი თურქეთის მოქალაქეთა ოჯახები. 2010 წლის 30-31 მაისს სამგზავრო გემ Mavi Marmara-ზე ისრაელის მიერ ჩატარებული ოპერაციის დროს ბორტზე მყოფი 9 მგზავრი დაიღუპა და 30 დაიჭრა.

■ რუსული საზენიტო-სარაკეტო კომპლექს Антей-2500-ის თურქულ ტენდერში გამარჯვების შემთხვევაში, გამორიცხული არ არის, რომ ორ ქვეყანას შორის საჰაერო და რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის სისტემებში მჭიდრო თანამშრომლობა დაიწყოს.

■ 13 მაისს თურქეთის სარდლობამ ქვეყნის სამხრეთით სირიის საზღვრის ახლოს გამანადგურებელ F-16-თან რადიოკავშირი დაკარგა. 14 მაისს მაშველებმა მფრინავის გვამი იპოვეს. თვითმფრინავის ჩამოვარდნის მიზეზი უცნობია.

■ 17 მაისს თურქეთისა და ინდონეზიის მთავრობებმა ხელი მოაწერეს შეთანხმებას მსუბუქი ან საშუალო კლასის ჯავშანავტომობილის ერთობლივ შექმნაზე, რომელიც თურქულ პროექტებზე იქნება დაფუძნებული. პროექტში თურქეთის მხრიდან FNSS Defence Systems-ი, ინდონეზიიდან კი PT Pindad-ი მიიღებს მონაწილეობას.

■ ბოლო ხუთ წელიწადში თურქეთის თავდაცვით მრეწველობაში ინვესტიციები 85%-ით გაიზარდა და 45 მლრდ 300 მლნ ლირას მიაღწია. შარშან აეროკოსმოსური და თავდაცვითი პროდუქციის ექსპორტი 16%-ით გაიზარდა და 1 მლრდ 200 მლნ დოლარს მიაღწია. ანკარას 2016 წლამდე თავდაცვითი მრეწველობის ბრუნვის 8 მლრდ დოლარამდე და ექსპორტის 2 მლრდ დოლარამდე გაზრდა აქვს დაგეგმილი. ამჟამად თურქეთი თავდაცვითი მრეწველობით შეიარაღებული ძალების მოთხოვნების 54%-ს აკმაყოფილებს.

■ 21 მაისს თურქეთის პრემიერ-მინისტრმა რეჯეპ თაიპ ერდოღანმა ჟურნალისტებთან შეხვედრაზე განაცხადა, რომ თურქეთი სირიაში არც ერთ შეიარაღებულ დაჯგუფებას მხარს არ უჭერს. პრემიერ-მინისტრის თქმით, თურქეთი სირიელებს პროდუქტებით, მედიკამენტებითა და პირველადი მოთხოვნის საგნებით უზრუნველყოფს.

ირანი

■ 7 მაისს სამხედრო-საზღვაო ძალების სარდლმა, ვიცე-ადმირალმა ხაბიბულა საიარიმ განაცხადა, რომ 25-ე ფლოტილიის ფრეგატი Alborz-ი და მომარაგების გემი Lark-ი ადენის ყურესა და ბაბ-ელ-მანდების სრუტეში დაკისრებულ ამოცანებს ასრულებენ. ადმირალის თქმით, ირანს დაგეგმილი აქვს სამხედრო ხომალდების სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში, ხმელთაშუა ზღვასა და სამხრეთ აფრიკის სანაპიროებისკენ გაგზავნა.

■ 10 მაისს აშშ-ის კონგრესის სენატში გამოსვლისას ვიცე-ადმირალმა ჯეიმზ სირინგმა განაცხადა, რომ 2015 წლისთვის ირანი საკონტინენტთაშორისო ბალისტიკურ რაკეტას გამოცდის. ადმირალის თქმით, აპრილში ირანმა „მიწა-მიწა" კლასის სამი ახალი რაკეტა გამოცადა, რომლებიც მარტში გამოცდილი რაკეტების Naze'at 10-ისა და Fajr 5-ისგან განსხვავდებოდნენ.

■ 12 მაისს ირანის თავდაცვის სამინისტროს აეროკოსმოსური ორგანიზაციის ხელმძღვანელის სეიედ მეჰდი ფარაჰის თქმით, ძალიან მალე დაიწყება ქვეყნის სამხედრო-საზღვაო ძალების 300 კმ-ით მეტ მანძილზე მოქმედი ფრთოსანი რაკეტებით აღჭურვის პროცესი.

■ 19 მაისს მწყობრში ჩადგა საჰაერო თავდაცვის ახალი სისტემის Herz 9-ის ამწყობი ხაზი. მომავალი წლის ბოლოს დაგეგმილია რუსულ კომპლექს С-300-ის ანალოგიური სისტემის Bavar-373-ზე მუშაობის დასრულება.

■ 21 მაისს ინფორმაციის, უშიშროებისა და დაზვერვის სამინისტრომ ქვეყნის დასავლეთ და აღმოსავლეთ საზღვრებთან ტერორისტთა ორი ჯგუფი გაანადგურა.

■ 22 მაისს თეირანში ქალაქ ჰორემშაჰრის გათავისუფლების (1982 წლის 24 მაისი) საიუბილეო წელთან დაკავშირებულ სპეციალურ ცერემონიალზე სამამულო წარმოების შეიარაღების ახალი ნიმუშები წარმოადგინეს: მსუბუქი ავტომატი Sarbaz-ი („კალაშნიკოვის" ოპტიმიზებული ვერსია), სნაიპერული შაშხანა Mersad-ი ღამის ხედვის სამიზნით, პისტოლეტი Sa'ed-ი, 73 მმ-იანი დაზგის ტანკსაწინააღმდეგო ყუმბარსატყორცნი Nafez-ის (საბჭოთა СПГ-9-ის ანალოგი), ახალი ჭურვები და სპეციალური კამუფლირებული უნიფორმა.

თემურ ჩაჩანიძე

ქართული სპეცსამსახურების მოჯადოებული წრე

„ქართული ოცნების" კოალიციის გამარჯვების ერთ-ერთი გადამწყვეტი მიზეზი კანონიერებისა და სამართლიანობის აღდგენის დაპირება იყო. საქართველოში უნდა აღკვეთილიყო შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და პროკურატურის დიქტატი და შერჩევითი „სამართალი", უკანონო მოსმენები, იარაღისა და ნარკოტიკების ჩადება, საზოგადოდ, უკანონობა.

სწორედ ამ ცვლილებების მოლოდინში ვართ. თუმცა ისიც ვიცით, რომ თითქმის ცხრა წლის განმავლობაში „ნაციონალების" მიერ წამოჭიმული „უკანონობის ბასტიონი" ერთი ხელის დაკვრით ვერ დაინგრევა.

2004-2012 წლებში მმართველი პარტიის ხელში საქართველოს სპეცსამსახურები პოლიტიკური ანგარიშსწორების ინსტრუმენტად და პოლიტიკური სისტემის ნაწილად იქცნენ.

ახალ ხელისუფლებას ბევრი პრობლემა დახვდა. რომელი ერთი ჩამოვთვალოთ: **„მტკიცებულებების"** შექმნა და დანაშაულის **„აღიარება"** წამების გზით; მანკიერი საკადრო პოლიტიკა; უშიშროების არქივების გაურკვეველი მდგომარეობა და ლუსტრაციის პროცესის მიფუჩეჩება; არადემოკრატიული საკანონმდებლო ცვლილებები; საზოგადოებრივი კონტროლის არარსებობა სპეცსამსახურების საქმიანობაზე; საპარლამენტო „ნდობის ჯგუფის" სრული ფორმალურობა; სპეცსამსახურების ბიუჯეტების გაუმჭვირვალობა და ა.შ.

წლები გადის და მდგომარეობა არ იცვლება. დაფინანსების მრავალჯერად გაზრდას ჩვენ სპეცსამსახურებში ოპერატიულ-აგენტურული მუშაობის დემოკრატიული და პროფესიონალური ცვლილება არ მოუტანია. საზოგადოების მიერ სპეცსამსახურების გაკონტროლების მოთხოვნა კვლავ რჩება „ხმად მღაღადებლისა უდაბნოსა შინა".

დაუჯერებელია, მაგრამ ფაქტია, რომ დღეს, XXI საუკუნის მეორე ათწლეულში, მსოფლიოში სპეცსამსახურების როლისა და მნიშვნელობის არნახული გაძლიერების ხანაში, ჩვენთან ეროვნული სპეცსამსახური, ამ ცნების ტრადიციული გაგებით, ჯერ კიდევ არ არსებობს. ამიტომაც აუცილებელია ცვლილებები, რომლებმაც სპეცსამსახურების მუშაობა უნდა დახვეწოს და უფრო ეფექტიანი გახადოს.

საქართველოს სპეცსამსახურების რეფორმირების ძირითადი მიმართულებები საკმაოდ ბევრია და აერთიანებს საკანონმდებლო, სტრუქტურული და ფუნქციონალური სახის ცვლილებებს, საკადრო და საფინანსო უზრუნველყოფის არსებული სისტემის დახვეწის საკითხებს და ა.შ. მთავარია, იმ ამოცანის გადაწყვეტა, რომ სპეცსამსახურები რომელიმე მმართველი რეჟიმის ექსკლუზიურ დაქვემდებარებაში კი არ იყვნენ, არამედ ეროვნული უსაფრთხოებისთვის იბრძოდნენ.

სტრუქტურული რეორგანიზაცია და საკადრო პოლიტიკა სპეცსამსახურების რეფორმირების პროცესში ერთ-ერთი მთავარი და ურთულესი პრობლემა იქნება.

ახალმა ხელისუფლებამ ისიც უნდა იცოდეს, რომ შსს-ში რადიკალური ცვლილების ჩატარების დროის ლიმიტი შეზღუდულია და რაც ნაკლებ შეცდომას დაუშვებენ, მით უფრო სწრაფად და ეფექტიანად შეასრულებენ დანაპირებს.

შინაგან საქმეთა სამინისტრო ისეთი მონსტრია, რომ მის ხელმძღვანელობას ნამდვილად გაუჭირდება, თუ მთელი საზოგადოება არ დაეხმარა ყოველდღიურ[i] ობიექტური კონტროლითა და კონსტრუქ[ციული] ციული თანადგომით.

უკვე შვიდ თვეზე მეტი გავიდ[ა] „ქართული ოცნების" მიერ ახალ[ი] მთავრობის ფორმირებიდან და შე[საძ]საძლებლად მიგვაჩნია საქართველო[ს] სპეცსამსახურებში მიმდინარე პროცე[სების] სების შეფასება.

შეცდომა პირველი: „თენგიზ გუნავას ეპოპეა"

2012 წლის 16 ნოემბერს ნარკო[]ტიკის შეძენა-შენახვისა და იარაღი[ს] უკანონო ტარების ბრალდებით სა[]ქართველოს მოქალაქე თენგიზ გუნა[ვა] დააკავეს. ის შსს-ს გენინსპექციის უფ[]როსის პოსტიდან 2012 წლის აგვის[]ტოში მას შემდეგ გადადგა, რაც შს მი[]ნისტრმა ბაჩო ახალაიამ თანამდებობ[ა] დატოვა. გუნავას თბილისის საქალაქ[ო] სასამართლომ აღმკვეთ ღონისძიება

18 ნოემბერს, გირაო შეუფარდა 10 ათასი ლარის ოდენობით.

თენგიზ გუნავა შსს-ს კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის მეორე განყოფილების დეტექტივებსა და გამომძიებლებს საქართველოს მთავარ პროკურატურაში უჩივის. ის მიიჩნევს, რომ დაკავებისას იარაღი და ნარკოტიკი ჩაუდეს, ასევე დაალევინეს ნარკოტიკგარეული წყალი.

თენგიზ გუნავას ორგანიზმში აღმოჩნდა ნარკოტიკული საშუალება მორფინი, რომელიც, მისი მტკიცებით, დაკითხვისას წყალში გარეული დაალევინეს. გარდა ამისა, ამტკიცებს, რომ კრიმინალური პოლიციის თანამშრომლებმა ჯიბეში „მაკაროვის" სისტემის იარაღი ჩაუდეს. მისი განცხადებით, „მაკაროვი" მას არაფერში სჭირდებოდა, რადგან სახლში ჰქონდა ორი სხვა იარაღი, რომელთა ტარების უფლებაც ჰქონდა.

ეს არგუმენტი საღ აზრს მოკლებული არაა. იმ სიტუაციაში, როდესაც შსს ყოფილ მაღალჩინოსნებს პანტაპუნტით აკავებენ, გუნავა რატომ ივლიდა გაუფორმებელი იარაღით და თავად მისცემდა დაკავების საბაბს?

თავად გენერალური ინსპექციის ყოფილი უფროსი მის დაკავებას ამჟამად ბრალდებულ თავდაცვისა და შსს ყოფილ მინისტრ ბაჩო ახალაიასთან მეგობრობას და ამ ნიშნით ანგარიშსწორებას უკავშირებს.

ადვოკატების განცხადებით, თენგიზ გუნავამ ჩაიტარა ექსპერტიზა, რომლითაც დასტურდება, რომ ბოლო ოთხი თვის განმავლობაში არანაირი ნარკოტიკი არ მოუხმარია გარდა მისი დაკავების შემთხვევისა, როცა მის ორგანიზმში იყო ნარკოტიკული საშუალება მორფინი, რომელიც, როგორც თვითონ ამბობს, დაკითხვისას წყალში გარეული დაალევინეს. გარდა ამისა, ამტკიცებს, რომ კრიმინალური პოლიციის თანამშრომლებმა ჯიბეში „მაკაროვის" სისტემის იარაღი ჩაუდეს. თენგიზ გუნავამ მისთვის იარაღის ჩადების ფაქტის გამოძიების მოთხოვნით მთავარ პროკურატურასაც მიმართა.

გასული წლის 29 ნოემბერს თენგიზ გუნავა პროკურატურამ დაკითხვის შემდეგ ისევ დააკავა. საქმე აღძრულია 333-ე და 182-ე მუხლებით. პირველი გულისხმობს უფლებამოსილების გადამეტებას, მეორე — მითვისებას. საუბარია გენერალურ ინსპექციაში მისი მუშაობის პერიოდზე. გუნავას თბილისის საქალაქო სასამართლომ აღმკვეთი ღონისძიების სახით 10 ათასი ლარის ოდენობით გირაო შეუფარდა. მოგვიანებით შინაგან საქმეთა სამინისტროს ვებგვერდზე გამოქვეყნებული ცნობით, გენერალური ინსპექციის დასკვნის საფუძველზე შს მინისტრმა გუნავას საქმესთან დაკავშირებული ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის ხუთი თანამშრომლის გათავისუფლება გადაწყვიტა. ამით ფაქტობრივად დადასტურდა, რომ გუნავა პირველად კანონის უხეში დარღვევით დააკავეს.

მთავარი პროკურორის, არჩილ კბილაშვილის განცხადებით, შსს-ს გენინსპექციის ყოფილი უფროსის, თენგიზ გუნავას დაკავებისას სამართალდამცავთა გადაცდომებს იუსტიციის სამინისტროს გენერალური ინსპექცია იძიებს და გამოძიების დასრულებისთანავე ყველაფერი საჯარო გახდება. ვისი დანაშაულიც გამოიკვეთება, ყველა პირი დაისჯება, იქნებიან ისინი კრიმინალური პოლიციის თანამშრომლები თუ გუნავას საქმის პროკურორი.

კიდევ ერთხელ უნდა გავიმეოროთ, — ახალი ხელისუფლება უნდა შეეგუოს იმ რეალობას, რომ ობიექტური თუ სუბიექტური მიზეზების გამო მათი საქმიანობა უფრო მკაცრი კრიტერიუმებით შეფასდება, ვიდრე წინა ხელისუფლებისა.

საქართველოს სახალხო დამცველის, უჩა ნანუაშვილის ანგარიშში დაწვრილებითაა განხილული ამ საქმესთან დაკავშირებული სხვა დარღვევებიც. ჩვენ არავის უსაფუძვლო დაცვას არ ვაპირებთ, იმედია, მთავარი პროკურატურა ობიექტურად დაადგენს ნარკოტიკის შეძენა-შენახვისა და იარაღის უკანონო ტარ[illegible] დებით გუნავას დაკავებ[illegible] დარწმუნებით შეიძლება ითქვას, რომ ამ კონკრეტული ფაქტის გამოძიებას დიდი ყურადღებით ადევნებენ თვალს ჩვენი უცხოელი მეგობრებიც. ეს საქმე ერთგვარი „ლაკმუსის ქაღალდი" იქნება დღევანდელი ხელისუფლებისთვის. ის ხუთი პოლიციელი „განტევების ვაცებად" არ უნდა იქცეს. მთავარია, უკანონო ბრძანების გამცემის გამოვლენა, რადგან ასე, თანდათან იქცა „ნაციონალების" ხელში შსს პოლიტიკურ პოლიციად.

შეცდომა მეორე: „ყალბი პასპორტის" სკანდალი

შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით, 30 ნოემბერს ყოფილი პრემიერ-მინისტრი ვანო მერაბიშვილი თბილისის საერთაშორისო აეროპორტში საბაჟო კონტროლის გავლის დროს საქართველოს საზღვრის გადალახვას ლევან მაისურაძის სახელზე გაცემული პასპორტით ცდილობდა, რომელზეც მერაბიშვილის ფოტო იყო.

შსს-მ ყალბი პასპორტით საქართველოს საზღვრის გადაკვეთის მცდელობის ფაქტზე სისხლის სამართლის საქმე აღძრა, რასთან დაკავშირებითაც მერაბიშვილი ორჯერ დაჰკითხეს. მოგვიანებით ცნობილი გახდა, რომ სხვა სახელსა და გვარზე (გოჩა წერეთელი) გაცემული პასპორტი ჰქონდა შინაგან საქმეთა მინისტრის ყოფილი მოადგილე გია ლორთქიფანიძესაც. მან გამოძიებისთვის მიცემული ჩვე-

სპეცსამსახურებში არსებული წესის თანახმად, ოპერატიული საქმიანობის შესანიღბავად ოპერატიულ თანამშრომლებს „საფარი დოკუმენტები" აქვთ. სხვის გვარზე ოპერატიული პასპორტის გაცემაც ამგვარი ოპერაციის ნაწილია

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნების დროს დაადასტურა, რომ პასპორტით არაერთხელ უსარგებლია. მისი ადვოკატის განცხადებით, ლორთქიფანიძე საიდუმლო პასპორტით საიდუმლო შეხვედრაზე იყო და საიდუმლო პასპორტის შესახებ ინფორმაციის განსაჯაროებით გამოძიებამ ქართული კანონმდებლობა დაარღვია.

ასევე გაირკვა, რომ ამგვარი საიდუმლო პასპორტებით შსს-ს 150-მდე თანამშრომელი სარგებლობს.

ოპერატიული თუ ყალბი?

სპეცსამსახურებში არსებული წესის თანახმად, ოპერატიული საქმიანობის შესანიღბავად ოპერატიულ თანამშრომლებს „საფარი დოკუმენტები“ აქვთ. სხვის გვარზე ოპერატიული პასპორტის გაცემაც ამგვარი ოპერაციის ნაწილია.

„საფარი დოკუმენტების“ გაცემისა და დაბრუნების პროცესი მკაცრად რეგულირდება სპეცსამსახურების შიდაუწყებრივი ინსტრუქციებით.

საბჭოთა კავშირის არსებობის დროს ოპერატიული დოკუმენტების დამზადებაზე მუშაობდა კა-გე-ბეს მე-3 სპეცგანყოფილება, სადაც მაღალი კვალიფიკაციის სპეციალისტებს ნებისმიერი ქვეყნის ეროვნული დოკუმენტების დამზადება შეეძლოთ. ამ შემთხვევაში ეს დოკუმენტები, რა თქმა უნდა, გაყალბებული იყო.

სულ სხვა შემთხვევაა, როდესაც ოპერატიული საქმიანობის შესანიღბად (მნიშვნელობა არა აქვს ქვეყნის გარეთ თუ შიგნით) დოკუმენტს (ამ კონკრეტულ შემთხვევაში პასპორტს) ლეგალური წესით ამზადებს საქართველოს სამოქალაქო რეესტრი. ეს უკვე ოპერატიული დანიშნულების დოკუმენტია და თუ მისი გაცემა, გამოყენება და დაბრუნება მოხდა მოქმედი ინსტრუქციის მიხედვით, კანონი არ დაირღვევა. ირკვევა, რომ როდესაც გია ლორთქიფანიძე სამსახურიდან წამოვიდა, ოპერატიული პასპორტი მან შესაბამის სამსახურს ჩააბარა, ის არ უარყოფდა, რომ „გოჩა წერეთლის“ სახელზე გაცემულ პასპორტს ფლობდა.

როგორც ზემოთ ითქვა, ამგვარი პასპორტი შსს-ს 150-მდე თანამშრომელს აქვს და წესით, მათზე ეს პასპორტები კონკრეტული დავალებების შესასრულებლად უნდა გაცემულიყო. საინტერესოა, რომ თავად ვანო მერაბიშვილი მეორე პასპორტის ქონას არ ადასტურებს.

ამ სკანდალურ ფაქტთან დაკავშირებით საქართველოს მასმედიაში ერთი კითხვა ტრიალებდა: რისთვის უნდა სჭირდებოდეს საიდუმლო პასპორტი შინაგან საქმეთა მინისტრს ან თუნდაც მის მოადგილეს, რომლებიც წესით ოპერატიულ-საგამოძიებო საქმიანობას არ ეწევიან?

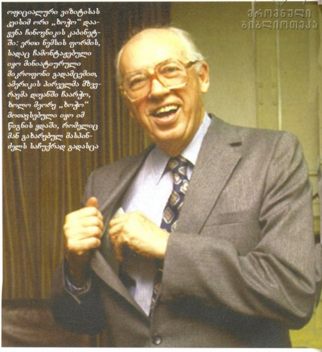

ოფიციალური ვიზიტისას კეისიმ ორი „ხოჭო“ დააყენა ჩინოვნიკის კაბინეტში: ერთი ნემსის ფორმის, სადაც ჩამონტაჟებული იყო მინიატიურული მიკროფონი გადამცემით, ამერიკის პირველმა მზვერავმა დივანში ჩაარჭო, ხოლო მეორე „ხოჭო“ მოთავსებული იყო იმ წიგნის ყდაში, რომელიც მან გახარებულ მასპინძელს საჩუქრად გადასცა

იყო კი ვანო მერაბიშვილი უილიამ კეისი?

ოპერატიულ-აგენტურული მუშაობა რთული და სარისკო საქმეა. ხშირად შეიძლება სადაზვერვო ოპერაცია უმაღლეს დონეზე იყოს მომზადებული, მაგრამ ერთმა, თითქოსდა უმნიშვნელო დეტალმა, ხელი შეუშალოს მის ჩატარებას. მაგალითად, მომზადებულია მოსასმენი აპარატურა, გამოკვეთილია მოსმენის ობიექტიც, მაგრამ „ხოჭოს“ დამონტაჟება ვერ ხერხდება მოსმენის ობიექტის მაღალი თანამდებობის ან მისი კარგი დაცვის გამო. ამ შემთხვევაში მზვერავი უძლურია „ლამაზ ხოჭოს“ სათანადო ადგილი მოუძებნოს ოპერატიული დაინტერესების ქვეყნის პრეზიდენტის ან უშიშროების მინისტრის კაბინეტში.

ასეთ დროს „საიდუმლო ფრონტის წინა ხაზზე“ ბრძოლაში, მიუხედავად იმისა, რომ ეს ეწინააღმდეგება დაზვერვის დაუწერელ კანონებს, პირადად სპეცსამსახურების ხელმძღვანელები ერთვებიან.

გასული საუკუნის 80-იანი წლების დასაწყისში შუა აღმოსავლეთის ერთ-ერთ ქვეყანაში არსებული აშშ-ის ცენტრალური სადაზვერვო სამმართველოს რეზიდენტურა დიდი ხნის მანძილზე ატყობინებდა ცენტრს, რომ ოპერატიული ინფორმაციის „მოხსნის“ მიზნით აუცილებელი იყო მოსასმენი „ხოჭოს“ დაყენება ამ ქვეყნის ერთ-ერთი ხელმძღვანელის კაბინეტში, მაგრამ ოპერაციას ვერ ატარებდნენ შესაბამისი შემსრულებლის არყოლისა და დიდი რისკის გამო.

ამ პერიოდში ამერიკის დაზვერვას უილიამ კეისი (1913-1987 წწ.) ხელმძღვანელობდა, რომელმაც გაიხსენა ახალგაზრდობა, პირადად იკისრა რიგითი მზვერავის როლი და ბრწყინვალედ ჩაატარა ეს რთული ოპერაცია. ამ ქვეყანაში ოფიციალური ვიზიტისას კეისიმ ორი „ხოჭო“ დააყენა ჩინოვნიკის კაბინეტში: ერთი ნემსის ფორმის,

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სადაც ჩამონტაჟებული იყო მინიატიური მიკროფონი და გადამცემი, ამერიკის პირველმა მზვერავმა დივანში ჩაარჭო, ხოლო მეორე „ხოჭო" მოთავსებული იყო იმ წიგნის ყდაში, რომელიც მან გახარებულ მასპინძელს საჩუქრად გადასცა.

ჩვენი აზრით ოპერატიული დოკუმენტების გაცემა შსს-ს ხელმძღვანელებზე „ნაციონალების" პაიროქმედებების ჩვეული შტრიხი იყო. სხვა გვარებით მათი ვინაობის დაფარვა თავის მოტყუებაა, რადგანაც სხვა ქვეყნების სპეცსამსახურებისთვის კარგადაა ცნობილი ჩვენი „ჯეიმს ბონდების" თუ „შტირლიცების" არა მარტო გარეგნობა, არამედ პიროვნული თვისებების წვრილმანებიც. ვანო მერაბიშვილი ბილი რომ არ იყო, ამას რა მტკიცება სჭირდებოდა! მაგრამ ღირდა კი ბუზიდან სპილოს შექმნა? რატომ ატყდა ასეთი აჟიოტაჟი? შსს-ში ჯერ უნდა გაერკვიათ ამ პასპორტების მიზნობრივად გაცემისა და გამოყენების საკითხი (უნდა არსებობდეს ბრძანება, როდის, სად და რა ოპერატიული მიზნებით იყო წასული მინისტრი, ან მისი მოადგილე) და შემდეგ დაებარებინათ დაკითხვაზე.

შესაკრებთა გადანაცვლებით ჯამი იცვლება?

რა ხდება შსს-ში? პირდაპირ უნდა ვთქვათ, რომ ამ ეტაპზე ყველაზე გაუმჭვირვალედ პროცესები ამ უწყებაში მიდის. კუდ-ი და სოდ-ი კი გაუქმდა, აგრამ მათ მაგივრად შექმნილი ოპერატიული დანაყოფების ფუნქცია-მოვალეობების შესახებ ბევრი არაფერია საზოგადოებისთვის ცნობილი.

ერთი კუდ-ისგან შეიქმნა ორი დანაყოფი: სახელმწიფო უსაფრთხოების სააგენტო და ანტიკორუფციული სააგენტო.

იმ მძიმე მემკვიდრეობის ფონზე, რაც კუდ-მა დაგვიტოვა, საჭიროა უფრო მეტი ვიცოდეთ ამ ახალი დანაყოფების შესახებ.

დაცვის პოლიციის ან ჯანდაცვის სამსახურის შესახებ ინფორმაცია საინტერესოა, თუმცა შსს-ს ვებგვერდი ჯიუტად დუმს როგორც ძველი დანაყოფების (თუნდაც კონტრდაზვერვისა და ოპერატიულ-ტექნიკური დეპარტამენტები ავიღოთ), ასევე ზემოხსენებული ახალშექმნილი სტრუქტურული ერთეულების ფუნქციების შესახებ.

ცალკე საუბრის თემა უნდა იყოს კონტრდაზვერვის დეპარტამენტი. რუსეთის მხარეს რამდენჯერმე ტრაბახით წამოსცდა, რომ საქართველოს ხელისუფლების ყველა მნიშვნელოვან სტრუქტურაში საკუთარი აგენტურა ადრეც მრავლად ჰყავდა და ახლაც ჰყავს.

აგვისტოს ომმა კიდევ ერთხელ დაგვანახვა, რომ რუსეთის აგენტურა ქვეყნის ყველა სახელისუფლებო შტოში, უპირველესად კი ძალოვან სტრუქტურებში, მართლაც მოქმედებდა. „ნაციონალების" ხელისუფლება რუსეთის ჯაშუშებს რიგით მფრინავებსა და ფოტოგრაფებში რომ „პოულობდა", მთავარ მოწინააღმდეგეს რატომღაც ვერ ხედავდა.

გასაკვირია, რომ საქართველოს საკანონმდებლო და აღმასრულებელ ხელისუფლებაში „ჯაშუშებზე" აზრთა სხვადასხვაობა იყო.

შინაგან საქმეთა მინისტრი ირაკლი ღარიბაშვილი პარლამენტის მიერ მიღებულ კანონს თავიდანვე ნაჩქარევ გადაწყვეტილებად მიიჩნევდა. მინისტრმა რამდენჯერმე გამოთქვა შეშფოთება საშიში დამნაშავეების, მათ შორის „ჯაშუშების" გათავისუფლებაზე. მისი თქმით, „კანონპროექტზე მისი და საქართველოს პრეზიდენტის პოზიცია ემთხვევა, რადგან ჰუმანურობის სახელით ციხიდან ნარკორეალიზატორებისა და ჯაშუშების გამოშვება დაუშვებელია".

საზოგადოებისთვის ნამდვილად საინტერესოა პარლამენტის მიერ პოლიტპატიმრებად აღიარებული პირებიდან, ვინ მიაჩნია ბატონ მინისტრს ჯაშუშად?

რეფორმები ვაშინგტონში იწერება, „მოსავალს" კი მოსკოვში იმკიან?

2013 წლის იანვრის ბოლოს აშშ-ს სამუშაო ვიზიტით საქართველოს შს მინისტრი ირაკლი ღარიბაშვილი ესტუმრა. გაიმართა შეხვედრა სახელმწიფო მდივნის თანაშემწე ფილიპ გორდონთან. ირაკლი ღარიბაშვილმა და ფილიპ გორდონმა საქართველოში მიმდინარე პოლიტიკური პროცესები, შინაგან საქმეთა სამინისტროში განხორციელებული ცვლილებები და დაგეგმილი რეფორმები განიხილეს.

აშშ-ში სამუშაო ვიზიტის ფარგლებში, ირაკლი ღარიბაშვილი ფედერალური გამოძიების ბიუროს ხელმძღვანელობასაც შეხვდა, რომლის დროსაც ურთიერთთანამშრომლობის გაღრმავების, ტექნიკური და ინტელექტუალური მხარდაჭერის პერსპექტივები განიხილეს. გაიმართა შეხვედრა აშშ-ის პრეზიდენტის მრჩეველთან, დოქტორ ელიზაბეტ შერვუდ-რანდოლტთანაც.

აშშ-ში ვიზიტის დასრულების შემდეგ კი თბილისში, „რადისონ ბლუ ივერიაში", შსს-ს სისტემის განვითარების სტრატეგიის პრეზენტაცია გაიმართა, რომელსაც აშშ-ისა და სხვა

რუსეთის მხარეს რამდენჯერმე ტრაბახით წამოსცდა, რომ საქართველოს ხელისუფლების ყველა მნიშვნელოვან სტრუქტურაში საკუთარი აგენტურა ადრეც მრავლად ჰყავდა და ახლაც ჰყავს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ქვეყნების საელჩოების წარმომადგენლები ესწრებოდნენ.

ირაკლი ღარიბაშვილმა მადლობა გადაუხადა აშშ-ის საელჩოს საქართველოში სტრატეგიაზე მუშაობისას გაწეული დახმარებისა და მხარდაჭერისათვის. თავის მხრივ, წარმოდგენილ სტრატეგიაზე ისაუბრა აშშ-ის ელჩმა საქართველოში რიჩარდ ნორლანდმა. მან „სტრატეგიის" შეფასებისას საზოგადოებისთვის ცნობილი ფაქტი დაადასტურა, როდესაც განაცხადა: „აშშ-ის საელჩოს ჰქონდა პატივი, ყოფილიყო მონაწილე ამ გეგმის შემუშავებისა კონსულტანტის რანგში".

თავად მინისტრის განცხადებით, საქართველოში აშშ-ის საელჩოს თანამშრომლები ყოველდღიურად ეხმარებოდნენ ქართველ კოლეგებს ამ დოკუმენტის შემუშავებაში. ამასთან, შსს-ს სისტემის განვითარების სტრატეგიის დამუშავებისას გათვალისწინებულ იქნა სხვა ქვეყნებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების რეკომენდაციები.

11 აპრილს შინაგან საქმეთა მინისტრი ირაკლი ღარიბაშვილი ატლანტიკური საბჭოს აღმასრულებელ ვიცე-პრეზიდენტ დეიმონ ვილსონს შეხვდა, რომლის დროსაც შინაგან საქმეთა სამინისტროში განხორციელებული სტრუქტურული ცვლილებები განიხილეს.

საქართველოს სპეცსამსახურების რეფორმირება და რეპრესიული ორგანოდან დემოკრატიულ და ეროვნულ სტრუქტურად გარდაქმნა ურთულესი პროცესია. ამ დროს მაქსიმალურად უნდა დავეყრდნოთ ბალტიისპირეთისა და აღმოსავლეთ ევროპის ყოფილი სოციალისტური ქვეყნების გამოცდილებას.

მადლობის მეტი რა გვეთქმის რეკომენდაციებისა და „ინტელექტუალური მხარდაჭერისათვის", თუმცა ეს ბრმად და კრიტიკული ანალიზის გარეშე არ უნდა მივიღოთ, რადგანაც საქართველოს სპეცსამსახურების დღემდე შემორჩენილი არაეფექტიანი სისტემაც ამგვარი რეკომენდაციების შედეგია. „პოლიციურ სახელმწიფოს" შექმნაზე ჩვენი უცხოელი მეგობრების თვალის დახუჭვამაც ბევრი უბედურება მოუტანა საქართველოს.

ზუსტად ათი წლის წინ განვითარებული მოვლენები უკვე ისტორიას ჩაჰბარდა, თუმცა ესეც ჩვენი ისტორიაა, ძალზე მწარე ისტორია და ის ობიექტურ შესწავლასა და ღრმა ანალიზს მოითხოვს.

ვარდიკო ნადიბაიძე

იგორ გიორგაძე

საიდუმლო დოკუმენტი, რომელმაც შევარდნაძის ხელისუფლება შეიწირა

„რეალური ცვლილებები ჯერ კიდევ არ განხორციელებულა იმ დაწესებულებებში, რომლებიც მოდერნიზებას საჭიროებენ. უცხოელი დამკვირვებლები ხშირად მიუთითებენ ამ ზედაპირულობაზე და აღნიშნავენ, რომ დასავლეთის ქვეყნებში განათლებამიღებული და პროგრესულად მოაზროვნე ახალგაზრდა ქართველები მოუთმენლად ელიან რეფორმებს და იმედგაცრუებულიც კი არიან იმით, რომ ეს პროცესი ნელა მიმდინარეობს", – ესაა ნაწყვეტი იმ საიდუმლო დოკუმენტიდან, რომელმაც, ჩვენი აზრით, 2003 წლის 23 ნოემბერს ედუარდ შევარდნაძის ხელისუფლება შეიწირა. ეს დოკუმენტი „ვარდების რევოლუციამდე" ზუსტად ხუთი თვით ადრეა შედგენილი. ზემოთ მოყვანილი ციტატა ბევრისმთქმელია. ნათლადაა მინიშნებული, თუ რატომ უნდა გადამდგარიყო საქართველოს მაშინდელი პრეზიდენტი შევარდნაძე და ვის უნდა შეეცვალა „ბაბუს" ხელისუფლება.

პირდაპირაა მითითებული, რომ საქართველოში რეალურად რეფორმები არ გატარებულა და შევარდნაძის ხელისუფლება მხოლოდ მოსაჩვენებელ და ზედაპირულ მოდერნიზებას ახორციელებს. ამ დროს კი პროგრესულად მოაზროვნე ქართველები, რომლებმაც განათლება დასავლეთში მიიღეს (მინიშნება, მგონი, ყველასთვის გასაგებია) და მოუთმენლად ელოდნენ რეფორმებს, უკვე იმედგაცრუებული არიან.

ამ დოკუმენტმა ერთ-ერთი გადამწყვეტი როლი ითამაშა შევარდნაძის ხელისუფლების ჩამოგდებაში და მხოლოდ ეს მცირე ციტატა ცხრამეტგვერდიანი დოკუმენტიდან, „განგაშის ზარი" უნდა ყოფილიყო ისეთი გამოცდილი და ათას ცეცხლში გამოვლილი პოლიტიკოსისთვის, როგორიც ედუარდ შევარდნაძე იყო.

მკითხველს აღარ დავღლით მოლოდინით და ამ, ვისთვის საბედისწერო და ვისთვის „მწვანე შუქის" მიმცემი დოკუმენტის წარმომავლობას გავუმხელთ. ეს არის უსაფრთხოების საკითხებში მრჩეველთა საერთაშორისო საბჭოს (ISAB) 2003 წლის ანგარიში, რომელიც 2003 წლის 20 ივნისით არის დათარიღებული და ხელს საბჭოს თავმჯდომარე, ბრიტანელი გენერალი ჰარი ჯონსონი აწერს.

გაცრუებული მოლოდინის წლები

უსაფრთხოების საკითხებში მრჩეველთა საერთაშორისო საბჭო (ISBI – შემდეგში შემოკლებისთვის – საბჭო) საქართველოს მთავრობის თხოვნით 1998 წელს შეიქმნა და მისი მიზანი იყო საქართველოს ეროვნული უშიშროების საბჭოსთვის დახმარების აღმოჩენა ქვეყნის უსაფრთხოების სფეროს რეფორმირებაში.

საბჭო იყო დამოუკიდებელი ორგანო და მისი რეკომენდაციები ეფუძნებოდა მხოლოდ საბჭოს წევრების გამოცდილებას და დასკვნები ვითომდა არ წარმოადგენდა საბჭოს წევრების მთავრობების ოფიციალურ წინადა-

შოთა კვირაია

დებებს. თუმცა, როგორც შემდგომ დავინახავთ, საბჭოს რეკომენდაციები და საქართველოს მეგობარი ქვეყნების გადაწყვეტილებები ხშირად სიტყვა-სიტყვით ემთხვეოდა ერთმანეთს.

1998 წელს საქართველოს ეროვნული უშიშროების საბჭოს მდივანმა ნუგზარ საჯაიამ და ISAB-ის თავმჯდომარემ, გენერალმა ჰარი ჯონსონმა ხელი მოაწერეს „ურთიერთგაგების მემორანდუმს“, რომელიც გახდა საბჭოს შემადგენლობის, საქმიანობისა და ადმინისტრირების განმსაზღვრელი უმთავრესი დოკუმენტი. 2003 წლის ივნისის მდგომარეობით საბჭოს შემადგენლობა ამგვარი იყო: თავმჯდომარე გენერალი ჰარი ჯონსონი (დიდი ბრიტანეთი), გენერალ-მაიორი იური ლუიკი (ესტონეთი), ბატონი ატის ლეჯინსი (ლატვია), კონტრადმირალი რაიმუნდას ბალტუშკა (ლიტვა), ფრანც ვერნერი (გერმანია) და ელჩი დევიდ სმიტი (აშშ).

საინტერესოა, რომ საბჭოს შემადგენლობა მისი წევრების როტაციას ითვალისწინებდა და დაარსების შემდეგ მისი გერმანელი და ამერიკელი წევრები შეიცვალნენ ბალტიისპირეთის სამი ქვეყნიდან დანიშნული წევრებით.

შემდგომში ამ ფაქტორმა მნიშვნელოვანი ზეგავლენა მოახდინა საბჭოს ანგარიშებისა და რეკომენდაციების ტონალობაზე – შევარდნაძის ხელისუფლების კრიტიკა უფრო დაუფარავი, ხოლო მოთხოვნები უფრო რადიკალური გახდა.

შექმნიდან სულ მალე, 1999 წლის 21 მაისს, საბჭომ საქართველოს ეროვნული უშიშროების საბჭოს წარუდგინა ანგარიში, რომელიც შეიცავდა რეკომენდაციებს საქართველოს უსაფრთხოების სისტემის რეფორმის შესახებ. ეს ანგარიში მოიწონა პრეზიდენტმა შევარდნაძემ.

2000-2001 წლები საბჭომ ნაყოფიერად იმუშავა და საქართველოს ეროვნული უშიშროების საბჭოს წარუდგინა მორიგი ანგარიში ჩატარებული სამუშაოების შესახებ და რეკომენდაციები შემდგომი მოქმედებებისთვის.

ვიდრე 2003 წლის ივნისს საბჭოს მიერ მომზადებულ დოკუმენტს დავუბრუნდებით, ვნახოთ, თუ რა მდგომარეობაში დახვდა უცხოელ ექსპერტებს საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების სისტემა 1993-2003 წლებში.

საქართველოს საგარეო პოლიტიკის „ჩაძირული ნავი“

აფხაზეთის ომში დამარცხების შემდეგ საქართველოს საგარეო და საშინაო პოლიტიკა აშკარად პრორუსული გახდა, რასაც, დსთ-ში შესვლის გარდა, ექსპრეზიდენტ ედუარდ შევარდნაძის საკადრო პოლიტიკაც ადასტურებდა.

თავად განსაჯეთ, ერთ დღეს, 1993 წლის 11 ოქტომბერს, ფაქტობრივად ჯერ კიდევ ომში ჩაბმულ ქვეყანაში ორ უმნიშვნელოვანეს პოსტზე – უშიშროების და შს მინისტრებად, შესაბამისად, იგორ გიორგაძე და შოთა კვირაია დაინიშნენ.

ექვსი თვის შემდეგ, 1994 წლის 26 აპრილს, საომარ მდგომარეობაში მყოფი ქვეყნისთვის სასიცოცხლო, — თავდაცვის მინისტრის პოსტი მაშინდელმა პრეზიდენტმა ვარდიკო ნადიბაიძემ ჩაიბარა.

სამივე გენერლის მჭიდრო კავშირი რუსეთთან, არც მაშინ და არც ახლა, სკოლის მოსწავლეებშიც არ იწვევს ეჭვს.

ედუარდ შევარდნაძის საგარეო და საშინაო პოლიტიკას გააზრებულ, ერთიან და წინასწარ გათვლილ გადაწყვეტილებათა კომპლექსურ გეგმად ვერაფრით ჩავთვლიდით. წლების განმავლობაში ვითომდა „დაბალანსების“ საგარეო პოლიტიკა აშშ-საც აღიზიანებდა და ჩრდილოელ „დათვსაც“ აცოფებდა.

პატარა, სუსტი ქვეყნის ხელმძღვანელისთვის, რაც უნდა „მოტორიან ნავში“ (ეს მეტსახელი საკუთარ თავს თავად შევარდნაძემ შეარქვა, რითაც ხშირად იწონებდა თავს) იჯდეს, ძალზე ძნელია (საერთოდ შესაძლებელია კი?) ორ, აშკარად თუ ფარულად დაპირისპირებულ სუპერსახელმწიფოს შორის პოლიტიკური და დიპლომატიური ეკვილიბრისტიკის და აკრობატიკის ილეთების წარმატებული შესრულება.

ყოველივე ამის შედეგად 2003 წლისთვის მივიღეთ გაცივებული ურთიერთობა შორეულ მოკავშირესთან და „გაცხელებული მეგობრობა“ — კარის მეზობელთან.

ბესიკ ალადაშვილი

ექსპერტი ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებში, უშიშროების გადამდგარი პოლკოვნიკი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ყარაბაღი

სნაიპერთა ომი გრძელდება

ვინც „არსენალის“ კავკასიური მოვლენების მიმოხილვას რეგულარულად კითხულობს, შენიშნავს, რომ ყარაბაღში ფრონტის ხაზის გასწვრივ ცეცხლის შეწყვეტის რეჟიმის დარღვევა ლამის ყოველდღიური ამბავია და ორივე მხარეს სამხედროების დაღუპვა-დაჭრა გახშირდა.

მოუგვარებელი კონფლიქტის მსხვერპლთა რიცხვი განუწყვეტლივ იზრდება, ხოლო მისი მოგვარების გზები საერთაშორისო თანამეგობრობის დიდი ძალისხმევის მიუხედავად, კვლავინდებურად გაურკვეველია.

ორმხრივ სროლებში მონაწილეობენ სნაიპერები და მსხვერპლის მთავარი მიზეზიც ძირითადად ისინი არიან.

ყარაბაღში სნაიპერები ყოველთვის იყვნენ, მაგრამ 2008 წლიდან განსაკუთრებით გააქტიურდნენ.

2010 წელს აზერბაიჯანმა შეხების ხაზის მთელ პერიმეტრზე სნაიპერთა ჯგუფები განათავსა და სნაიპერთა ომი უფრო დაუნდობელი გახდა.

ბაქომ სნაიპერთა მომზადების მთელი სისტემა შექმნა გასაწვევი ასაკის ახალგაზრდების წინასაარმიო მოსამზადებელი კურსებით, რომელიც ნებაყოფლობითი პატრიოტული სპორტულ-ტექნიკური საზოგადოების ბაზაზე ჩამოყალიბდა.

მომავალი სნაიპერები მთავარი სპეციალობის შესწავლასთან ერთად მომზადებას გადიან შენიღბვის ხელოვნებასა და ტოპოგრაფიაში, სწავლობენ ხელჩართული ბრძოლისა და სამართლის საფუძვლებს. კურსების გავლა შეუძლიათ როგორც გასაწვევი ასაკის ვაჟებს, ასევე გოგონებსაც. მათ მოსამზადებლად არის სათანადო მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა, მათ შორის სნაიპერული შაშხანების გამოყენების შესასწავლი სიმულატორ-ტრენაჟორებისა და შეფასების ელექტრონული სისტემა.

კურსანტები სნაიპერის „ხელოვნებას“ შაშხანებზე СВД-სა და Tavor STAR-21-ზე, პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევ UZI-ზე, სხვადასხვა მოდელ პისტოლეტებზე ეუფლებიან.

სნაიპერთა მომზადება მიმდინარ ობს სავალდებულო სამსახურში ახალ წვეულ ჯარისკაცებსა და საკონტრა ტო სამსახურში სამხედრო მომსახ რეთა შორისაც.

თავისი სნაიპერთა ქვედანაყოფებ ჰყავს სახელმწიფო სასაზღვრო სა სახურს, შინაგან ჯარს, სახელმწიფ დაცვის განსაკუთრებულ სამსახურს და სხვა ძალოვან სტრუქტურებს.

აზერბაიჯანის არმიის სნაიპერებ მუდმივ მზადყოფნაში არიან, რადგა საბრძოლო მოქმედებების წარმოებ ფაქტობრივად, ყოველდღიურად უწ ევთ.

ბაქოს ოფიციალური ინფორმაცი ით, 2010 წლის 18-19 ივნისს ტერტ რის რაიონში სამხედრო სნაიპერმ პრაპორშჩიკმა მუბარიზ იბრაჰიმოვმ სომხების 4 ჯარისკაცი მოკლა და ამ დენივე დაჭრა. იბრაჰიმოვი ბრძოლაშ დაიღუპა და გამოჩენილი თავდადების

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თვის მას აზერბაიჯანის ეროვნული გმირის წოდება მიანიჭეს, სამამულო წარმოების 12,7 მმ-იან ნახევრად ავტომატურ სნაიპერულ შაშხანას კი მისი სახელი, „მუბარიზი“ უწოდეს.

აზერბაიჯანის სახმელეთო ჯარების სნაიპერთა არსენალში მრავალფეროვანი ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღი შედის: სნაიპერული შაშხანები — 7,62 მმ-იანი JNG 90 Bora (თურქეთი), Remington 700-ის სერია (აშშ) და სხვადასხვა მოდელის СВД (რუსეთი), 12,7 მმ-იანი M93 Black Arrow-ი (სერბია), 14,5 მმ-იანი Istiglal-ი (აზერბაიჯანი), აგრეთვე 5,56 მმ-იანი საიერიშო შაშხანა Tavor STAR-21 (ისრაელი), 5,56 მმ-იანი ავტომატური შაშხანა HK G3 (გერმანია), 9 მმ-იანი პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი HK MP5 (გერმანია) და სხვ.

ბაქო ცდილობს სნაიპერული შაშხანების თავად გამოუშვას, მაგალითად, დაიწყო 7,62 მმ-იანი შაშხანის Yalquzaq-ის წარმოება, რომელსაც 10-ვაზნიანი მჭიდი აქვს.

ახლახან სტამბოლის საერთაშორისო გამოფენაზე პირველად წარადგინა 12,7 მმ-იანი ნახევრად ავტომატური სნაიპერული შაშხანა Mubariz-ი, რომელსაც აზერბაიჯანის არმია შეიარაღებაში 2013 წლის ბოლოს მიიღებს.

მოდერნიზაციის წყალობით მოხერხდა მსხვილკალიბრიანი 14,5 მმ-იანი Istiqlal-ის წონის 35-დან 28 კგ-მდე შემცირება და მისი ცეცხლი მომაკვდინებელ ძალას 3 კმ მანძილზეც ინარჩუნებს.

უახლეს მომავალში უნდა დასრულდეს 23 მმ-იანი სნაიპერული შაშხანის შექმნა და აზერბაიჯანელი სნაიპერები ზუსტ სროლას კიდევ უფრო დიდ მანძილზე შეძლებენ.

ვალში არც სომხეთი რჩება. მას შემდეგ, რაც მოწინააღმდეგის სნაიპერების ცეცხლისგან სომხეთის არმიის დანაკარგმა მოიმატა, სომხებმა სნაიპერთა მომზადების სისტემა გააფართოეს და 2011 წლის ნოემბერ-დეკემბერში ყარაბაღში წინა ხაზზე კონტრაქტით მომსახურე სნაიპერები განლაგდნენ.

სომხეთისა და ყარაბაღის არმიების სნაიპერთა შეიარაღებაშია: რუსული 7,62 მმ-იანი შაშხანები СВД და СВ-98, სერბიული 12,7 მმ-იანი M93 Black Arrow-ი, სამამულო წარმოების 5,45 მმ-იანი K-11/K-11M და 12,7 მმ-იანი K-15 და სხვ.

სომხეთის სტრატეგიული პარტნიორი ქვეყნის — რუსეთის ტექნიკური საშუალებებითა და მეთოდებით მიმდინარეობს სომეხი სნაიპერების მომზადება. გიუმრის რუსულ 102-ე ბაზაში ხშირად იმართება სნაიპერებთან ერთობლივი წვრთნები.

„კამპუტის“ მაღალ[illegible] ველო-საწვრთნელ ცენტრში დაწყებულია და მიმდინარე წლის ბოლოს მწყობრში ჩადგება სპეციალიზებული სასროლეთი, სადაც სნაიპერები სხვადასხვა გარემოში 100-დან 550 მ-მდე მანძილზე სროლაში ივარჯიშებენ.

ოფიციალური ბაქოს ინფორმაციით, 25 აპრილს აღდამის რაიონის სოფელ მერზილის მახლობლად აზერბაიჯანელმა სნაიპერებმა ვინმე ბოლოტნიკოვი დაჭრეს. აზერბაიჯანი ამტკიცებს, რომ ის სომეხ სნაიპერებს ამზადებდა და აზერბაიჯანელ სამხედროებს რამდენჯერმე ესროლა, რაც სავსებით დასაშვებია — ყარაბაღის ომში სომხეთის მხარეს რუსებით დაკომპლექტებული არაერთი ქვედანაყოფი იბრძოდა.

ყარაბაღში დაპირისპირებულ მხარეთა პოზიციებს ერთმანეთისგან რამდენიმე ათეულიდან ასეულობით მეტრი აშორებს და სნაიპერებისთვის მოსახერხებელი ადგილებიც მრავლად არის.

2012 წელს აზერბაიჯანის არმიამ 16 ჯარისკაცი დაკარგა, უმეტესობა სომეხი სნაიპერების მსხვერპლი გახდა.

საპასუხო ცეცხლით არანაკლები დანაკარგი ექნებოდათ სომხეთისა და ყარაბაღის ქვედანაყოფებსაც.

სნაიპერთა ცეცხლით დაღუპული ჯარისკაცების რიცხვი განუწყვეტლივ მატულობს, მაგრამ არც ერთი მხარე უკან არ იხევს. ამიტომ საერთაშორისო ორგანიზაციებმა და ორივე ქვეყნის დედაქალაქებში აკრედიტებულმა დიპლომატიურმა კორპუსებმა მათ ცეცხლის შეწყვეტის ხაზიდან სნაიპერთა გაყვანისკენ მოუწოდეს, მაგრამ უშედეგოდ.

ბაქო სნაიპერებს სომხეთზე ზეწოლის ინსტრუმენტად იყენებს და აცხადებს, რომ სნაიპერებს გაიყვანს, თუ სომხები ოკუპირებულ ტერიტორიას დატოვებენ. თავის მხრივ, ერევანი პირველ ნაბიჯს მოპირდაპირე მხრისგან ელოდება.

სანამ პოლიტიკოსები პრობლემის დაძლევის გზებს ეძებენ, ორმხრივი სროლა არ წყდება და სნაიპერთა მსხვერპლი სამხედროებთან ერთად მშვიდობიანი მოსახლეობაც ხდება.

თემურ ჩაჩანიძე

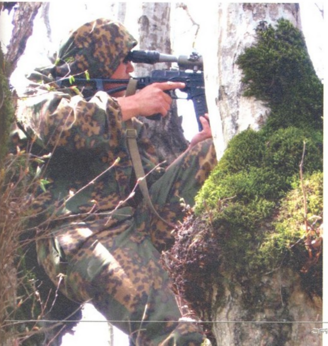

ყარაბაღში სნაიპერთა ომი ისევ გრძელდება და ორივე მხრიდან მსხვერპლი მატულობს

ჯავშანტრანსპორტიორი ARMA 8x8, Mizrak 30-ის ტიპის დისტანციური მართვის საბრძოლო მოდულით

IDEF 2013

მიმდინარე წლის 7 მაისს თურქეთის ქალაქ სტამბოლში ტექნოლოგიების და თავდაცვითი პროდუქციის რიგით მე-11 საერთაშორისო გამოფენა IDEF-2013 გაიხსნა. აქ მსოფლიოს [illegible] ქვეყნის [illegible] და მცირე საბრძოლო ტექნიკის, ჯავშანტრანსპორტიორების, უპილოტო და დისტანციური მართვის სისტემების, გამანადგურებლების, ტანკების, საარტილერიო სისტემების და [illegible] ნიმუში მოიწვიეს. ამასთან, გამოფენა IDEF თურქეთის სამხედრო მრეწველობის კომპანიებისთვის საკუთარი პროდუქციის წარმოჩენის შესანიშნავი საშუალებაა.

უკანასკნელ წლებში ჩვენი მეზობელი სახელმწიფოს სამხედრო-სამრეწველო კომპლექსი სწრაფი ტემპით ვითარდება. საკუთარი ტანკის და ქვეითთა საბრძოლო მანქანის პროექტების გარდა, თურქი სპეციალისტები ტრანსპორტირებადი რაკეტების და მართვადი ბომბების შექმნაზეც მუშაობენ.

გამოფენა დაარსდა 1993 წელს და ორ წელიწადში ერთხელ [illegible] თავდაცვის სამინისტროს პატრონაჟით ტარდება.

წლევანდელი IDEF ისტორიაში მასშტაბურობით და საინტერესო ექსპონატებით გამორჩეული დარჩება. ექსპოზიციაზე საკუთარი პროდუქცია მსოფლიოს 50 ქვეყნის 741-მა კომპანიამ წარმოადგინა. ყველაზე დიდი ექსპოზიცია მასპინძელ თურქეთს (170 კომპანია) ჰქონდა. გამოფენას 66 ქვეყნის თავდაცვის მინისტრი, შტაბის უფროსი და მაღალჩინოსანი ესტუმრა. ქართული თავდაცვის უწყების ხელმძღვანელი გამოფენაზე წარმოდგენილ სამხედრო პროდუქციას გაეცნო.

ალექსანდრე [illegible]

თურქული წარმოების პერსპექტიული ტანკი Altay. მისი შექმნა 2007 წელს დაიწყო, როცა თურქეთმა სამხრეთკორეულ Hyundai Rotem-თან [illegible] თურქული მხარის [illegible] Altay-ის შექმნისას [illegible] ტექნოლოგიების და [illegible] კომპონენტების 60% კორეული K2-ის ტიპის ტანკიდან [illegible].

[illegible] პროგრამის [illegible] თურქეთი [illegible] Altay-ს [illegible] ს. დაგეგმილია შეიარაღების შემადგენლობაში [illegible] 250 ტანკი გამოუშვებენ, რომლებიც მოძველებულ ამერიკულ M48-ებსა და M60-ებს ჩაანაცვლებენ.

60 ტონიანი ტანკი 120 მმ-იანი ქვემეხით შეიარაღებული და 1500 ცხ.ძ. სიმძლავრის ძრავი აქვს. სავარაუდო ღირებულება 5,5 მლნ აშშ დოლარი იქნება. Altay-ის პროექტი კი თურქეთის სამხედრო ბიუჯეტს 500 მლნ დოლარი დაუჯდა.

კიდევ ერთი თურქული სიახლე კომპანია Aselsan-ის თვითმავალი საზენიტო-საარტილერიო დანადგარი Korkut-ია. ორი 35 მმ-იანი ქვემეხით შეიარაღებული დანადგარი [illegible] ამერიკული M113-ის ტიპის ჯავშანტრანსპორტიორის თურქული ვარიანტი (ACV-300) გამოიყენება. ამ ჯავშანტრანსპორტიორის სერიული წარმოება 1992 წელს დაიწყო.

გამოფენაზე წარმოდგენილ [illegible] Korkut-ი [illegible] ქვეყნების [illegible] წარმოების მაჩვენებელი კი 85%-ია.

გამოფენის მთავარი სიახლე იყო თურქული ქვეითთა საბრძოლო მანქანა Tulpar-ი. კომპანია Otokar-ის ქმნილებაზე დეტალური ინფორმაცია არ არსებობს. Tulpar-ს აქვს მოდულური კონსტრუქციის ჯავშანი, რომლის მასაც საბრძოლო ამოცანიდან გამომდინარე 25, 35 ან 40 ტონა შეადგენს. [illegible] მანქანას 8 მეომრისთვის ადგილი აქვს. [illegible] Tulpar-ი 810 ცხ.ძ.-იანი ძრავით 70 კმ/სთ სიჩქარეს ავითარებს.

მანქანა აღჭურვილია Mizrak 30-ის ტიპის დისტანციური მართვის საბრძოლო მოდულით, რომელიც 30 მმ-იანი ქვემეხისა და შეწყვილებული 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრქვევისგან შედგება. მოდულზე თურქული კომპანია Roketsan-ის ორი UMTAS-ის ტიპის ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი რაკეტაა დამონტაჟებული. 1,75 მ სიგრძის რაკეტა 37,5 კგ-ს იწონის და სამიზნეს 0,5-დან 8 კმ-მდე მანძილზე ანადგურებს.

მოდული Mizrak 30, ისევე როგორც მთლიანად ქვეითთა საბრძოლო მანქანის კონცეფცია, გერმანულ Puma-ს ანალოგიურია. მათ შორის ვიზუალური მსგავსების [illegible] შეიძლება.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

105 [illegible] ARMA (8x8) [illegible]

Cobra II [illegible] Otokar [illegible] 100% [illegible]

[illegible]

[illegible] БМПТ Рамка [illegible] T-72 [illegible] 30 [illegible] БМПТ [illegible] 30 [illegible] (900 [illegible]), 7,62 [illegible] (3000 [illegible]), [illegible] 30 [illegible] (300 [illegible]) [illegible]

Атака [illegible] 5,5 [illegible] 48 [illegible] БМПТ [illegible] 5 [illegible] T-90 [illegible] 2010 [illegible] 10 [illegible]

[illegible] Cobra II [illegible] V [illegible] V [illegible]

[illegible] IDEF-2013 [illegible] 12,7 [illegible]

[illegible] 7,62 [illegible]

[illegible] (7,62x54), [illegible] (7,62x51), [illegible] HP-7,62 (7,62x54) [illegible]

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ამობეჭდე პრინტერზე... პისტოლეტი!

ის, რაც დღემდე წარმოუდგენელი გვეგონა და ფანტასტიკად მიგვაჩნდა, უკვე რეალობად იქცა, — ახალგაზრდა ამერიკელმა მეიარაღე-ენთუზიასტმა სამგანზომილებიანი პრინტერიდან ამობეჭდილი პლასტმასის ნაწილებით მსოფლიოში პირველი საბრძოლო პისტოლეტი Liberator-ი — „განმათავისუფლებელი" ააწყო და წარმატებითაც გამოცადა.

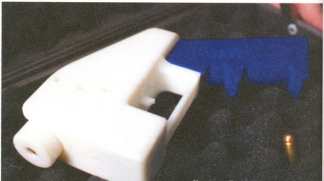

მსოფლიოში პირველი, პრინტერზე ამობეჭდილი პისტოლეტი Liberator-ი

შეიძლება ეს მოვლენა შეუმჩნეველიც დარჩენილიყო აშშ-ის სპეცსამსახურებისთვის, რომ მეიარაღე კოდი უილსონს ინტერნეტში თავის საიტზე არ განეთავსებინა „განმათავისუფლებლის" სამგანზომილებიანი მოდელის ნახაზები, რომელთა ამობეჭდვა ნებისმიერ მსურველს შეეძლო, ვისაც ძვირად ღირებული 3D-პრინტერი აქვს.

სამგანზომილებიანი პრინტერიდან დეტალების ამოსაბეჭდად გამოიყენება სპეციალური პლასტმასი, რომლისგანაც ასევე მზადდება ავტომანქანების ბამპერები, სპორტული ინვენტარი, საყოფაცხოვრებო ტექნიკის, მაგალითად, მტვერსასრუტის კორპუსები.

კოდი უილსონის „განმათავისუფლებელი" 16 ნაწილისგან შედგება, საიდანაც 15 დეტალი — კორპუსი, პისტოლეტის სახელური, ორი ზამბარა და თვით ლულაც კი პლასტმასისაა და პრინტერზეა ამობეჭდილი. მხოლოდ მე-16 დეტალი — ნემსა არის მეტალის, რომელიც ვაზნის კაფსულას ურტყამს. უილსონმა ნემსასთვის ჩვეულებრივი ლურსმანი გამოიყენა.

სწორედ ეს გარემოება, რომ პრინტერზე ამობეჭდილი უილსონის პისტოლეტი პლასტმასისაა და მისი აღმოჩენა მეტალოდეტექტორებს აეროპორტებსა თუ სხვა მნიშვნელოვანი ობიექტების შესასვლელებში არ შეუძლიათ, გახდა ამერიკული სპეცსამსახურებისა და პოლიტიკოსების თავსატეხი.

მართალია, საბრძოლო შესაძლებლობებით „განმათავისუფლებელი" არაფრით გამოირჩევა და მხოლოდ ერთი ტყვიის გასროლა შეუძლია (რის შემდეგაც უნდა გადაიტენოს, რასაც პლასტმასის ლულის მოხსნა სჭირდება), მაგრამ იგი შეიძლება გახდეს ტერორისტებისა და კილერების „საყვარელი" იარაღი, რომლითაც ადამიანის მოკვლა მცირე, 3-5 მ მანძილზეა შესაძლებელი დაცულ ტერიტორიებზეც (თვითმფრინავში, სახელმწიფო დაწესებულებებში) კი, რადგან პლასტმასის პისტოლეტს მეტალოდეტექტორები ვერ აღმოაჩენენ.

თავად სახელი Liberator-ი კოდი უილსონს, რომელიც თავს ანარქისტად და რადიკალურ ლიბერტანიანელად თვლის, შემთხვევით არ შეურჩევია პრინტერიდან ამობეჭდილი პისტოლეტისთვის.

საქმე ის არის, რომ მეორე მსოფ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლიო ომის დროს აშშ-ში სამ თვეში მილიონამდე FP-45 Liberator-ის ტიპის უმარტივესი პისტოლეტი დაამზადეს, თითოეული მათგანის თვითღირებულება 2.40 დოლარს არ აღემატებოდა. ამ პისტოლეტით მხოლოდ ერთი, .45 კალიბრის (11,43 მმ) პისტოლეტის ტყვიის გასროლა შეიძლებოდა დამიზნებით არა უმეტეს 8 მ მანძილამდე.

ამერიკელებს ჩაფიქრებული ჰქონდათ, ასიათასობით „განმათავისუფლებელი“ თვითმფრინავებიდან ჩაეყარათ გერმანიის მიერ ოკუპირებულ ევროპის ქვეყნების ტერიტორიებზე, რათა პარტიზანებს მათი საშუალებით მცირე მანძილიდან მოეკლათ გერმანელი სამხედროები და მათი საშტატო იარაღი ალაფად წაეღოთ.

ეს გეგმა არ განხორციელდა, თუმცა აშშ-იდან დიდ ბრიტანეთში „განმათავისუფლებლების“ 25-ათასიანი პარტია გაიგზავნა საფრანგეთის წინააღმდეგობის მოძრაობის წევრებისთვის გადასაცემად.

FP-45 Liberator-ი მეორე მსოფლიო ომის დროს ამერიკული თვითმფრინავებიდან ევროპაში პარტიზანებისთვის უნდა ჩამოეყარათ

რაც შეეხება კოდი უილიამსს, სავარაუდოდ, მასაც სურდა თავისი პლასტმასის „განმათავისუფლებლის“ ინტერნეტით გავრცელებით დარტყმა მიეყენებინა იარაღის ბაზარზე აშშ-ის სახელმწიფოებრივი კონტროლის სისტემისთვის.

საპასუხო შეტევამაც არ დაიგვიანა — აშშ-ის სახელმწიფო სტრუქტურებმა მოითხოვეს, კოდი უილიამსს სასწრაფოდ ამოეღო თავისი საიტიდან „განმათავისუფლებლის“ ნახაზები, რაც ამ უკანასკნელმა დაუყოვნებლივ შეასრულა, თუმცა, ალბათ, დიდად აღარც უდარდია, რადგან იმ სამი დღის განმავლობაში, სანამ ეს ნახაზები ხელმისაწვდომი იყო, მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში ის ასიათასჯერ მაინც გადაიწერეს.

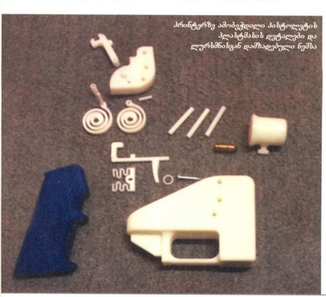

პრინტერზე ამობეჭდილი პისტოლეტის პლასტმასის დეტალები და ლურსმნისგან დამზადებული ნემსა

ამერიკულ თუმიდას რომ არ დაებრალებინა 1988 წლის კანონის დარღვევა, რომელიც კრძალავს ისეთი იარაღის დამზადებას, რომელთა აღმოჩენა მეტალოდეტექტორებით შეუძლებელია, უილსონმა „განმათავისუფლებელს“ დამატებით ლითონის დეტალი დაუყენა.

თუ რამდენად „უჩინარია“ მეტალოდეტექტორების უილსონის „განმათავისუფლებელი“, ბრიტანელმა ჟურნალისტებმა გამოცადეს. მათ უილსონის ნახაზების მიხედვით სამგანზომილებიან პრინტერზე 36 საათში ამობეჭდეს დაააწყვეს „განმათავისუფლებელი“ და იგი უპრობლემოდ გადაიტანეს ლონდონიდან პარიზამდე, მიუხედავად იმისა, რომ მეტალოდეტექტორებზე არაერთი შემოწმება გაიარეს.

როგორც ჩანს, სამგანზომილებიან პრინტერებზე ცეცხლსასროლი იარაღისთვის განკუთვნილი პლასტმასის დეტალების მასობრივად დამზადების ერა ჯერ მხოლოდ იწყება. მეიარაღეები უკვე „ბეჭდავენ“ ამერიკული M4-ისა თუ რუსული „კალაშნიკოვის“ პლასტმასის მჭიდეებს, სალულეებსა და მაყუჩებსაც კი. მალე შეიძლება ავტომატური ჯერებით სროლებისთვის გამძლე პლასტმასის ლულების დამზადებაც დაიწყონ, რაც საიარაღო საქმეში ნამდვილი რევოლუცია იქნება.

ირაკლი ალადაშვილი

2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომი ზღვაზე

საქართველოს სამხედრო-საზღვაო ძალების მდგომარეობა

მომზადება

PH-900

აღჭურვა და მისი მიზეზები

Sea Doo

APEX

ეროვნული ბიბლიოთეკა

პატარა სარაკეტო ხომალდი „მირაჟი“

23-30 სთ-ზე ფოთის რადიოლოკაციურმა სადგურმა სოხუმის მახლობლად ოჩამჩირის პორტისკენ მიმავალი რუსული ხომალდის შემდეგი შინაარსის რადიოსაუბარი დაიჭირა: „ქალაქ ფოთის მოსახლეობის ჰუმანიტარული დახმარებისთვის მზად ვართ“.

გამორიცხული არ არის, რომ ფოთის რადიოლოკაციური სადგურის ოპერატორმა კორვეტ „კასიმოვის“ ან სარაკეტო კატარღა P-109-ის რადიოსაუბარი მოისმინა.

ინფორმაცია მაშინვე მოხსენდა საზღვაო ძალების მეთაურობას და გაჩნდა ეჭვი, რომ რუსები რაღაცას აპირებდნენ.

გამოცხადდა საბრძოლო განგაში, ეკიპაჟებმა მცურავი საშუალებების საზენიტო შეიარაღება საბრძოლო მზადყოფნაში მოიყვანეს, „სტრელა-2“-ებით აღჭურვილმა საჰაერო თავდაცვის ჯგუფებმა თავიანთი ადგილები დაიკავეს და სამხედრო-საზღვაო ბაზის გარე პერიმეტრის დაცვა გაძლიერდა.

საბრძოლო მდგომარეობა 8 აგვისტოს მთელი დღე შენარჩუნდა, მაგრამ მცურავი საშუალებების ბაზიდან სხვა, უფრო უსაფრთხო ადგილებში გადაყვანის ბრძანება არ გაიცა.

იმ დროისთვის ფოთის ბაზაში საზღვაო ძალების დაახლოებით 100-მდე მცურავი საშუალება (დიდ ნაწილს APEX-ისა და PH-900 „შავი ზვიგენის“ ტიპის რეზინის სადესანტო და Sea Doo-ს ტიპის სწრაფსვლიანი კატარღები შეადგენდნენ) იყო თავმოყრილი, რაც მოწინააღმდეგისთვის შესანიშნავ სამიზნეს წარმოადგენდა.

რატომ არ გაიყვანეს მცურავი საშუალებები? — ეს ერთ-ერთი ის კითხვაა, რომელიც დღემდე პასუხგაუცემელია.

ამ დროისთვის პატარა სადესანტო ხომალდი „ატია“ ფოთის რეიდზე იდგა და ზღვაზე ვითარებას აკვირდებოდა.

ომი დასავლეთ საქართველოში რუსებმა ვერაგული თავდასხმით დაიწყეს და 8-9 აგვისტოს ღამით ოჩამჩირის რაიონიდან რუსეთის ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის 114-ე სარაკეტო ბრიგადამ ფოთის სამხედრო-საზღვაო ბა ზისა და პორტის მიმართულებით „ხმ ლეთი-ხმელეთი“ კლასის ტაქტიკურ დანიშნულების Точка-У-ს ტიპის ს მი ან მეტი რაკეტა გამოისროლა. მო ულოდნელობის ეფექტის მისაღწევა საქართველოს საზღვაო ძალებისათვი რაც შეიძლება მეტი ზიანის მისაყენებ ლად და მოსახლეობაში პანიკის დას თესად სარაკეტო თავდასხმა გვიან ღ მით, 23. 57 სთ-ზე დაიწყო.

ფოთის დაბომბვა ძალიან ჰგა და 1941 წლის 22 ივნისის ფაშისტურ გერმანიის მოულოდნელ თავდასხმა საბჭოთა კავშირზე, ოღონდ ამჯერა რუსეთმა უკონტაქტო ომის თანამედ როვე საშუალებები გამოიყენა.

კასეტური ელემენტებით დატენ ლი ორი ქობინი — სამხედრო ბაზი ტერიტორიაზე, ხოლო ერთი კი სამ ხედრო პოლიციის შენობის მახლობ ლად ჩამოვარდა. დაბომბვამ ხუთი სამ ხედრო მეზღვაურის სიცოცხლე შეიწ რა, 30-ზე მეტი კი დაიჭრა.

საპატრულო კატარღა P-204

სეინერი „განთიადი“

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კორვეტი „სუზდალეცი"

კიდევ კარგი, ჩამოყრილი კასეტური ელემენტების დიდი ნაწილი ზღვაში ჩაცვივდა, თორემ მეზღვაურებში მსხვერპლი ბევრად მეტი იქნებოდა.

ბაზაში მყოფი მცურავი საშუალებებიდან ახალგარემონტებული დიდი ჰიდროგრაფიული კატარღა DHK-81 ჩაიძირა. დაზიანდა პატარა სადესანტო ხომალდ „გურიის" კორპუსი. მსუბუქად დაზიანდა „თბილისი", „დიოსკურიას", 10-მდე „შავი ზვიგენი" და APEX-ი, აგრეთვე სანაპირო დაცვის „სოხუმი".

9 აგვისტოს 02-30 სთ-ზე ზღვაში დაზიანებული „გურია" გავიდა, ხოლო 5-6 საათს შორის „ივერია" და „მესტია" ბაზიდან გავიდნენ. „ატიასთან" ერთად ეს ყველა მცურავი საშუალება ფოთის მახლობლად ზღვაში რეიდზე რჩებოდნენ.

რუსული დესანტი

8 აგვისტოს შავი ზღვის ფლოტი საქართველოში შემოსვლისთვის მზადებას შეუდგა.

რუსეთის არმიის გენერალ-ლეიტენანტი ვლადიმირ შამანოვი (2008 წელს რუსეთის შეიარაღებული ძალების გენშტაბის საბრძოლო მომზადებისა და სამსახურის მთავარი სამმართველოს უფროსი): „2008 წლის 10 აგვისტოს დილით თავდაცვის მინისტრმა ანატოლი სერდიუკოვმა დამირეკა და მეორე ფრონტის გახსნის საჭიროებაზე მელაპარაკა, რათა საქართველოს ჯარების ნაწილი ცხინვალის მიმართულებიდან მოეხსნა და დასავლეთ საქართველოში გადაესროლა".

აფხაზეთში მყოფი ე. წ. რუსეთის სამშვიდობო ძალების გასაძლიერებლად გაიცა დამატებით საჰაერო-სადესანტო ქვედანაყოფების საჰაერო და საზღვაო ტრანსპორტით გადაყვანის ბრძანება.

8 აგვისტოს საღამოს ნოვოროსიისკში დიდ სადესანტო ხომალდ „ცეზარ კუნიკოვზე" მე-7 დივიზიის 108-ე სადესანტო-მოიერიშე პოლკის საბატალიონო-ტაქტიკური ჯგუფი (150 კაცი და ტექნიკის 20 ერთეული) დაიტვირთა. 19-00 სთ-ზე ხომალდმა პორტი დატოვა და რეიდზე დადგა.

იმავე დღის 23-00 სთ-ზე გემთსადგომთან ჩამოდგა დიდი სადესანტო ხომალდი „სარატოვი", რომელმაც 108-ე პოლკის კიდევ 350 სამხედრო და ტექნიკის 80-ზე მეტი ერთეული მიიღო და დატვირთვის დასრულების შემდეგ რეიდზე „კუნიკოვს" შეუერთდა.

სადესანტო ხომალდები პატარა სარაკეტო ხომალდ „მირაჟის", კორვეტ „სუზდალეცის", საზღვაო მტრალავების, „ჟელეზნიაკოვისა" და „ტურბინისტის" თანხლებით აფხაზეთისაკენ წამოვიდნენ.

რუსეთმა 9 აგვისტოს 16-00 სთ-დან აფხაზეთის სანაპიროსა და მიმდებარე წყლებში შავი ზღვის ფლოტის ხომალდების გარშემო 50 კმ-იანი ე.წ. „უსაფ-

დიდი ჰიდროგრაფიული კატარღა DHK-82

საპატრულო კატარღა P-21 „გიორგი თორელი"

8-9 აგვისტოს, ღამით ფოთის სამხედრო-საზღვაო ბაზაზე სარაკეტო დარტყმისას ჩაძირული დიდი ჰიდროგრაფიული კატარღის DHK-81-ის ანძის წვერი

რთხოების ზონა" გამოაცხადა და დაიმუქრა, რომ ზონაში შესულ ნებისმიერ ხომალდს თუ გემს აგრესორად ჩათვლიდა და შესაბამისად უპასუხებდა.

9 აგვისტოს დღის მეორე ნახევარში სევასტოპოლიდან შავი ზღვის ფლოტის ფლაგმანი, სარაკეტო კრეისერი „მოსკვა" სარაკეტო საესკადრო ნაღმოსან „სმეტლივისთან" ერთად გამოვიდა და მეორე დღის 12 სთ-ისთვის ორივე ხომალდი აფხაზეთის სანაპიროსთან გამოჩნდა.

10 აგვისტოს 5-30 სთ-ზე რუსულმა სადესანტო ხომალდებმა ოჩამჩირესთან, პირდაპირ სანაპიროზე, დაახლოებით 108-ე პოლკის 500-ზე მეტი საჰაერო მედესანტე გადმოსხეს და სამხედრო ტექნიკის 100 ერთეული გადმოტვირთეს. დესანტირების რაიონს „მირაჟი" და „სუზდალეცი" იცავდა.

ერთვნული საზღვაო ძალები შავი ზღვის ფლოტის მოქმედებათა სრულად გაკონტროლების ან მისთვის ხელშემშლელი გარემოებების შექმნის შესაძლებლობებს მოკლებული იყო, ამიტომ საზღვაო ძალებისა და სანაპირო დაცვის გამართული ყველა მცურავი საშუალების ბათუმში გადაყვანის ბრძანება გაიცა.

10 აგვისტოს დილიდან ბათუმისკენ პირველად გავიდა საზღვაო ძალების ზურგის სამსახური, შტაბი და მას სხვა სამსახურები მიჰყვნენ.

საზღვაო ძალებიდან ფოთი ყველაზე ბოლოს, 16 სთ-ზე, „გურიამ" დატოვა და დაზიანებული კორპუსის გამო ყოველი შემთხვევისთვის ნაპირიდან ახლოს მიცურავდა.

რუსული ხომალდები უკვე ფოთის მახლობლად იდგნენ, როცა ფოთი სანაპირო დაცვის საპატრულო კატარღა P 21-მა „გიორგი თორელმა" დატოვა.

ფოთში დარჩა დაზიანებული და დამოუკიდებლად ცურვას მოკლებული რამდენიმე კატარღა, თუმცა ზოგიერთის ბუქსირით გაყვანა, ალბათ, შესაძლებელი იყო.

გამოგონილი საზღვაო ბრძოლა

აგვისტოს ომის ყველაზე საინტერესო და იდუმალებით მოცულ ეპიზოდად ფოთის მახლობლად გამართული ე. წ. საზღვაო ბრძოლა რჩება, რომლის შესახებაც ინფორმაცია პირველად რუსეთის თავდაცვის სამინისტრომ გაავრცელა.

ვინც ოდნავ მაინც იცნობს სამხედრო-საზღვაო შეიარაღებას, დამეთანხმება, რომ „ფერიით", „მესტიით", „გრიფებით" ან თუნდაც სხვა კატარღებით რაკეტებისა და მსხვილკალიბრიანი არტილერიის საიმედოდ დაცულ რუსული ხომალდებისთვის შეტევა უაზრო მსხვერპლის გარდა სხვას არაფერს მოიტანდა.

სამაგიეროდ, რუს საზღვაო ოფიცრებსა და ადმირალებს ჯილდოები, წოდებები, დაწინაურება და რაც მთავარია, ისტორიაში XXI საუკუნის პირველი საზღვაო ბრძოლით შესვლა სჭირდებოდათ, სადაც „უალრესად რთულ პირობებში გამარჯვება", რა თქმა უნდა, შავი ზღვის ფლოტს დარჩებოდა.

ჩვენი საუკუნის პირველი საზღვაო ბრძოლის რამდენიმე ვერსია არსებობს და ერთ-ერთი ასეთია:

10 აგვისტოს 17-10 სთ-ზე „მირაჟმა" (მეთაური III რანგის კაპიტანი ივან დუბიკი) სწრაფსვლიანი 3-5 სამიზნე 45 კმ-ზე დააპელენგა.

სამიზნეებში რუსმა ოპერატორებმა ქართული კატარღები (ამ დროისთვის ყველა ქართული კატარღა ბათუმის პორტში იდგა) ამოიცნეს და ვიცე-ადმირალ სერგეი მენიაილოს (ნოვოროსიისკის სამხედრო-საზღვაო ბაზის მეთაური) ბრძანებით, კორვეტმა „სუზდალეცმა" (მეთაური III რანგის კაპიტანი ვადიმ ჯანუნცი) კომპლექს Оса-М-ის ორი რაკეტით გამაფრთხილებელი გასროლა გააკეთა. ერთ-ერთი რაკეტა კატარღებს შორის ჩამოვარდა და P-204-ს ცეცხლი მოედო, ამის მიუხედავად, შეტევა მაინც გაგრძელდა.

18-41 სთ-ზე პატარა სარაკეტო ხომალდმა „მირაჟმა" (მეთაური III რანგის კაპიტანი ივან დუბიკი) 25 კმ-ის მანძილიდან П-120 Малахит-ის (საბრძოლო ნაწილი 500 კგ) ტიპის 2 ხომალდსაწინააღმდეგო რაკეტა გამოიყენა და კიდევ ერთი კატარღა ჩაძირა, ამჯერად სეინერი „განთიადი".

კიდევ ერთი შეტევის მოგერიებისას „მირაჟის" ეკიპაჟმა 18-50 სთ-ზე Оса-М-ის კომპლექსის რაკეტით ჰიდროგრაფიულ კატარღა DHK-82-ს ცეცხლი გაუჩინა და მოგვიანებით კატარღა ჩაიძირა.

რუსული ინტერნეტსივრცე ახლაც განიხილავს გამოგონილ საზღვაო ბრძოლას და ბევრს უჩნდება ლოგიკური შეკითხვები — იყო კი საერთოდ ბრძოლა? ან რა „ჩაძირეს" რუსმა მეზღვაურებმა?

ჩაძირულ კატარღებად დასახელებულია სეინერი „განთიადი", საპატრულო კატარღები „გიორგი თორელი" და P-204, დიდი ჰიდროგრაფიული კატარღები DHK-81 და DHK-82.

გამოგონილი საზღვაო ბრძოლის პერიპეტიების აღწერა, საინფორმაციო საშუალებებით გავრცელება, მასში მონაწილე ოფიცრების დაჯილდოება ისეთი ოსტატობით გათამაშდა, რომ ბრძოლის რუსული ვერსია სავსებით დამაჯერებელი ჩანდა და გამოძახილი სხვა ქვეყნებშიც პოვა.

რუსული ვერსიის საფუძველზე დაიბეჭდა სტატიები პოლონურ Okrety Wojenne 2008/5 (91)-სა და ზოგიერთ სხვა ქვეყნის ჟურნალშიც.

უფრო მეტიც, 2009 წელს გამოცემულ საქართველოს მთავრობის ანგარიშში რუსეთის ფედერაციის სრულმასშტაბიანი აგრესიის შესახებ მოყვანილია რუსი პოლიტოლოგ ანდრეი ილარიონოვის ინფორმაცია საზღვაო ბრძოლის თაობაზე (რუსეთის თავდაცვის სამინისტროზე დაყრდნობით). რომ იტყვიან, კომენტარი ზედმეტია.

თემურ ჩაჩანიძე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

უხილავი სხივი ბომბების დასამიზნებლად

ლაზერი იმ გამოგონებიდან ერთ-ერთია, რომელმაც ჩვენი ყოველდღიურობა შეცვალა. ლაზერული გამოსხივების უნიკალურმა შესაძლებლობებმა მეცნიერებისა და ტექნიკის არაერთი დარგის გავრცელება განაპირობა.

ლაზერმა უდიდესი როლი ითამაშა მეტროლოგიისა და აზომვითი ტექნოლოგიების განვითარებაშიც. ლაზერის სხივი გამოიყენება თანამედროვე ზუსტ საზომ ხელსაწყოებში. თუმცა ისინი განსაკუთრებული პოპულარობით სამხედრო სფეროში სარგებლობენ. ამ უხილავი სხივის დახმარებით არტილერიასა და ავიაციას რამდენიმე ათეულ კმ-ზე მყოფი სამიზნის განადგურება იუველირის სიზუსტით შეუძლია.

გასული საუკუნის 60-იანი წლების დასაწყისში მსოფლიო ლაზერებს დიდი ოპტიმიზმით უყურებდა. განსაკუთრებით სამხედროები აქტიურობდნენ. მათი აზრით, საბრძოლო ლაზერი მომავლის ომების სპეციფიკას ძირფესვიანად შეცვლიდა.

1962 წელს აშშ-ის მთავრობის დაკვეთით სხივურ იარაღზე მუშაობა გაიშალა. პროექტზე ბიუჯეტიდან 1,2 მლრდ დოლარი გამოიყო, რაც იმ დროისთვის კოლოსალურ თანხას შეადგენდა.

მსგავს თემაზე სსრკ-შიც მუშაობდნენ. 1965 წელს მოსკოვმა ერთდროულად ორი პროექტი წამოიწყო. Омега-ს ჰაერსაწინააღმდეგო, Терра-3-ს კი — რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვა ევალებოდა. ორივე მათგანი ლაზერის გამოყენებაზე იყო დაფუძნებული. კომპლექსების მშენებლობა ყაზახეთში, სარი-შიგანის პოლიგონზე მიმდინარეობდა. 80-იანი წლებისთვის პროექტზე დახარჯული 20 წლისა და მილიარდობით მანეთის მიუხედავად, საბრძოლო რაკეტსაწინააღმდეგო ლაზერის შექმნის იდეა ქაღალდზე დარჩა. მთავარი პრობლემა 10 მლნ კილოვატი ენერგიის უზრუნველყოფაში მდგომარეობდა.

საბრძოლო ლაზერის შექმნაში დიდ წარმატებას ვერც ამერიკელებმა მიაღწიეს. ოკეანის გადაღმა მეცნიერები ანალოგიურ — დიდი რაოდენობით ენერგიის თავმოყრის პრობლემას წააწყდნენ. ამიტომაც სპეციალისტებმა ძალისხმევა სხვა მიმართულებაზე გადაიტანეს.

კუმულაციური ქობინის გამო Copperhead-ი ეფექტური მხოლოდ ჯავშანტექნიკის წინააღმდეგ იყო

თანამედროვე კომპაქტური ლაზერული მარკერებით, არტილერიისა ან ავიაციისთვის ზუსტი კოორდინატების „გადაცემა“ ნებისმიერ ჯარისკაცს შეუძლია

1971 წელს ამერიკელებმა მსოფლიოში პირველი სატანკო მანძილმზომი (AN/VVG-1) შექმნეს. შეიარაღების განვითარებაში ეს წინ გადადგმული დიდი ნაბიჯი იყო. მანამდე ტანკისტები სამიზნე მანძილს ოპტიკური მოწყობილობებით ზომავდნენ, მაგრამ დამიზნებისთვის საჭირო დიდ დროსთან ერთად, ტანკის მოძრაობისას ოპტიკა სრულიად უსარგებლო ხდებოდა. ლაზერულ მანძილმზომიანი M551A1 Sheridan-ები აშშ-ის არმიის შეიარაღებაში 1972 წელს შევიდა. ალუმინისჯავშნიანი ტანკი მხოლოდ 16 ტ-ს იწონიდა და 152 მმ-იანი ქვემეხი ჰქონდა. თუმცა სუსტი ჯავშანი ეკიპაჟს მხოლოდ მსხვილკალიბრიანი ტყვიებისგან იცავდა.

3 წლის შემდეგ, ამერიკის გარდა, სატანკო ლაზერული მანძილმზომი (ТПК-1К) სსრკ-შიც შეიქმნა და Т-64Б-ს ტიპის ტანკზე დაიდგა. ამავე ტიპის ლაზერული მანძილმზომი რუსებმა კოსმოსშიც გამოიყენეს.

1985 წლის 11 თებერვალს სსრკ-მა ორბიტაზე ავტომატურ რეჟიმში მომუშავე ორბიტალურ სადგურ Салют-7-თან კავშირი დაკარგა. ხარვეზების გამოსასწორებლად უმართავად დარჩენილ სადგურზე 6 ივნისს ორი კოსმონავტისგან შემდგარი ჯგუფი გაუშვეს. სისტემების გაუმართაობის გამო Салют-7-თან შეერთებამ კოსმონავტებს ხელის რეჟიმში მოუწია. მანძილის დადგენა და მიახლოების სიჩქარის განსაზღვრა კი ტანკიდან მოხსნილი და კოსმოსურ ხომალდზე დაყენებული ТПК-1К-ით მოხერხდა. როგორც ჩანს, მაშინ სატანკო მანძილმზომზე უკეთესი სსრკ-ს არაფერი ჰქონდა.

ყველა ლაზერული მანძილმზომი თითქმის ერთნაირი პრინციპით მუშაობს. გამომსხივებლისგან გამომავალი სწორხაზოვანი ლაზერული სხივი სამიზნეს ეცემა და იქიდან არეკლილი, გამომსხივებლის დეტექტორში ბრუნდება. დროის მონაკვეთი, რომელიც სხივს სამიზნემდე მისასვლელად და უკან დასაბრუნებლად დასჭირდა, შუაზე იყოფა, ატმოსფეროში სინათლის სიჩქარეზე მრავლდება და ამით სამიზნემდე მანძილს ადგენენ.

1972 წელს საბრძოლო ლაზერის განვითარებაში ახალი ეტაპი დაიწყო. საბრძოლო თვითმფრინავებზე განთავსებულმა „უხილავმა სხივმა“ მფრინავებს წერტილოვანი სამიზნეების მაღალი სიზუსტით განადგურების საშუალება მისცა.

ლაზერული დამიზნების ბომბი პირველად ამერიკელებმა გამოიყენეს ვიეტნამის ომში. სტრატეგიული მნიშვნელობის სარკინიგზო ხიდის ქვეშ, რომლითაც ჯარები მარაგდებოდა, ჩრდილოვიეტნამელებმა ტყვე ამერიკელი მფრინავების ციხე მოაწყვეს. ეს ხიდის მასირებულად დაბომბვის ალბათობას გამორიცხავდა.

ლაზერის უხილავი სხივის დახმარებით, თანამედროვე საარტილერიო სისტემებს რამდენიმე ათეულ კმ-ზე მყოფი სამიზნის განადგურება იუველირის სიზუსტით შეუძლია

1972 წლის 10 მაისს F-4D Phantom II-მა ერთადერთი [illegible] განადგურა. ტყვე [illegible] დაშავებულან. ავიაციის ისტორიაში ეს ლაზერული დამიზნების სისტემით აღჭურვილი ბომბის პირველი საბრძოლო გამოყენება იყო. 454 კგ-იან GBU-16 Paveway II-ზე ამერიკელები რამდენიმე წელიწადი მუშაობდნენ.

ამ დროიდან სამხედრო ავიაციაში ახალი ტიპის შეიარაღებას ჩაეყარა საფუძველი. ახალი ბომბი ამერიკელებს იმდენად მოეწონათ, რომ ლაზერული დამიზნებისსისტემიანი Paveway-ების სხვადასხვა კალიბრის ბომბების მთელი „ოჯახი“ შექმნეს.

ამ ტიპის იარაღით სსრკ-ც დაინტერესდა. სხვათა შორის, პირველი საბჭოური ბომბი ლაზერული დამიზნების სისტემით КАБ-500Л ვიეტნამში მოპოვებული ამერიკული ანალოგის დეტალური შესწავლის საფუძველზე შეიქმნა.

მალე სამხედრო ავიაციის შეიარაღებაში ლაზერული დამიზნების სისტემა „ჰაერი-მიწა“ კლასის რაკეტებშიც გამოიყენეს. სსრკ-ში პირველი მათგანი X-25 იყო. შეიარაღებაში ის 1976 წელს მიიღეს. 320 კგ-იან რაკეტას სამიზნის განადგურება 7 კმ-ის დისტანციაზე შეეძლო. სტარტის წინ მფრინავი ლაზერული მარკერით სამიზნეს ასხივებს, არეკლილი სხივი კი რაკეტის თვითდამიზნების თავზე ეცემა. ყველა დანარჩენ ოპერაციას უკვე რაკეტის მართვის სისტემა ატარებს. X-25-ით სამიზნის განადგურებისთვის მფრინავს სამიზნე რაკეტის გაშვებიდან 8-10 წმ-ის განმავლობაში უნდა ჰქონოდა დასხივებული.

X-25 პირველად ავღანეთში გამო-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლაზერული დამიზნების რაკეტის მოსაგერიებლად T-80 აეროზოლიან ყუმბარებს ისვრის

იყენეს კლდეებსა და ხეობებს შეფარებული დუშმანების სალიკვიდაციოდ. თბილისში აწყობილი №3-25-ების გამოყენებისას რაკეტის დამიზნებას თვითმფრინავის ცხვირში განთავსებული მოწყობილობა Клен-ПС უზრუნველყოფდა. ის ერთდროულად ორ — ლაზერული მანძილმზომისა და ლაზერული მარკერის ფუნქციებს ითავსებდა.

80-იან წლებში ლაზერული იარაღი არტილერიაშიც დაინერგა. ახალმა სისტემებმა სროლის სიზუსტე საგრძნობლად გაზარდეს.

1984 წელს ამერიკელი არტილერისტების შეიარაღებაში 155 მმ-იანი ჭურვი M712 Copperhead-ი შევიდა, სადაც დამმიზნებლის როლს ლაზერის სხივი ასრულებდა. ეს მსოფლიოში მსგავსი დამიზნების სისტემით აღჭურვილი პირველი საარტილერიო საბრძოლო მასალა იყო. კუმულაციური მოქმედების ტანკსაწინააღმდეგო ჭურვს სამიზნის განადგურება მაქსიმალურ 16 კმ-ზე შეეძლო. ოპერაცია „უდაბნოს ქარიშხლისას“ ამერიკელებმა 90 Copperhead-ი გამოიყენეს.

ეფექტურობის მიუხედავად, 1990 წელს ჭურვის წარმოება შეწყდა. მაღალ ღირებულებასთან ერთად (50 ათასი დოლარი) კუმულაციური საბრძოლო ქობინის გამო ჭურვი ეფექტური მხოლოდ ტანკებისა და ჯავშანტექნიკის წინააღმდეგ იყო.

ლაზერული ტექნოლოგიები ტანკებში მხოლოდ მანძილსაზომად არ გამოიყენება. მართვადი სატანკო სარაკეტო კომპლექსები სსრკ-ში ყოველთვის დიდი პოპულარობით სარგებლობდა. სამხედროთა აზრით, ლულიდან მართვადი რაკეტის გასროლის შესაძლებლობა ტანკის საბრძოლო პოტენციალს ზრდიდა.

80-იანი წლების ბოლოს ტულის მოწყობილობათა საკონსტრუქტორო ბიურომ ახალი მართვადი სატანკო კომპლექსი Рефлекс-ი შექმნა. 125 მმ-იან გლუვლულიან ქვემეხებზე გათვლილი რაკეტის დამიზნება ლაზერის სხივით ხდება. ამ შემთხვევაში მემიზნე-ოპერატორის სამიზნე მოწყობილობა ერთდროულად ლაზერული მანძილმზომისა და რაკეტის დასამიზნებელი ლაზერული მარკერის ფუნქციებს ასრულებს. „რეფლექსი“ T-80-ისა და T-90-ის ყველა მოდიფიკაციის ტანკების შეიარაღებაში შევიდა. მისი გამოყენებით სამიზნის განადგურება 5 ათას მ-მდე მანძილზე შეიძლება.

ლაზერული დამიზნების ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი რაკეტების მომრავლებასთან ერთად, სპეციალისტებმა ტანკების დამცავი საშუალებების გაუმჯობესებაზეც დაიწყეს ფიქრი. რუსულ T-90-ში ეს ფუნქცია ოპტიკურ-ელექტრონული წინააღმდეგობის კომპლექს Штора-1-ს დაეკისრა. მის შემადგენლობაში ლაზერული დასხივების ინდიკატორები (ზუსტი და უხეში მოქმედების), ყუმბარების გამშვები მოწყობილობები და საპროჟექტორო დანადგარი (ეს უკანასკნელი ტანკს სადენებითა და რადიოარხით მართვადი რაკეტებისგან იცავს) შედის.

ლულის სახაზინო ნაწილის თავზე განლაგებული ზუსტი მოქმედების ინდიკატორები (ჰორიზონტალური მოქმედების სექტორი 45°) ტანკზე „მოხვედრილ“ მოწინააღმდეგის ლაზერული მარკერის სხივს აფიქსირებენ და დასხივების მიმართულებას განსაზღვრავენ (ტანკის წრიული დაცვისთვის, უხეში მოქმედების ინდიკატორები კოშკურის გვერდებზეა განლაგებული). ინფორმაცია ეკიპაჟს ხმოვანი და შუქოვანი სიგნალებით გადაეცემა.

პარალელურად, შეტევის მოსაგერიებლად სისტემა ავტომატურად, დასხივების მიმართულებისკენ ყველაზე ახლო მყოფ მორტირიდან აეროზოლიან ყუმბარას ისვრის.

T-90-ს 12 ასეთი ყუმბარა აქვს. გასროლიდან 2-4 წმ-ში აფეთქებული ყუმბარა 20 მ სიგანისა და 10 მ სიმაღლის აეროზოლის „ფარდას“ წარმოქმნის. ეს უკანასკნელი მოწინააღმდეგის ლაზერული მარკერის სხივის სიმძლავრეს მნიშვნელოვნად ამცირებს, რაც გაშვებული რაკეტის აცილებას უწყობს ხელს.

ალექსანდრე აფაქიძე

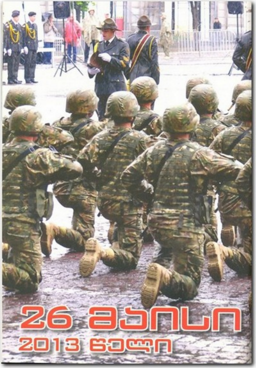
26 მაისი
2013 წელი

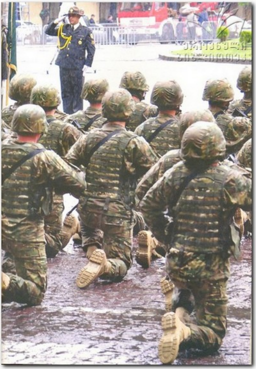

ტაირა მასაკადო

222 ტაირა მასაკადო დაახლოებით ახ. წ. 903 წელს დაიბადა. და ის პირველი სამურაი მეთაურია, რომლის შესახებაც ისტორიკოსებს ცნობები აქვთ. ის ტაირას კლანის წარმომადგენელი და იმპერატორ კამუს შვილთაშვილის შვილი იყო. ახალგაზრდობაში ფუძივარას კლანის კარზე მსახურობდა დედაქალაქ კიოტოში. ფუძივარა იმ დროს იაპონიას მართავდა.

▼ ტაირა მასაკადო მიწაზე ხელში ჭვლის. ძველ ნახატებში, მაგალითად, როგორც ეს არის, ის ყოველთვის ნაჩვენებია როგორც მამაცი მებრძოლი.

223 ტაირას კლანი ახ.წ. 825 წელს გაძლიერდა. ეს იყო უძლიერესი სამეფო კლანი, რომელიც საიმპერატორო სახლის ერთ-ერთი შტოს განეკუთვნებოდა. ტაირას ოჯახი პატარში, თანამედროვე ტოკიოს ჩრდილო-დასავლეთით სახლობდა. მალე ამ რეგიონის მმართველი გახდა და საკუთარი ჯარიც შექმნა.

224 მასაკადოს უნდოდა, ფუძივარას ის დედაქალაქის პოლიციის უფროსად დაენიშნა. ფუძივარას კლანმა უარი უთხრა. განაწყენებული მასაკადო ცენტრალური იაპონიის კანტოს რეგიონში გადავიდა და იქიდან ომი გაუმართა ფუძივარას. ახ. წ. 939 წელს მან აღმოსავლეთ იაპონიის რეგიონები დაიპყრო და თავი ახალ იმპერატორად გამოაცხადა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

225 მთავრობამ ჯარი გაგზავნა ამბოხებული მასაკადოს დასამარცხებლად. ჯარს ტაირა სადამორი ხელმძღვანელობდა. ორი მხარე ერთმანეთს კოჯიმას ბრძოლაში დაუპირისპირდა ახ. წ. 940 წელს და მასაკადო ბრძოლაში დაიღუპა. მას თავი მოჰკვეთეს და კიოტოში იმპერატორთან მისი სიკვდილის დამადასტურებლად გაგზავნეს.

▼ კოჯიმას ბრძოლა ძლიერი ქარიშხლის დროს. მასაკადოს მეომრებს ხის ფარები ქარმა წაიღო.

226 კიოტოში მასაკადოს თავი შემაღლებულ ადგილას დადეს. ლეგენდის მიხედვით, თავი მასაკადოს ბანაკში, კანტოში გაფრინდა. იქიდან სიმასაკიში გადავიდა, სადაც პატივით მიაბარეს მიწას. დღეს ტოკიოში ამ ადგილს მასაკადო კუბიძუკა (მასაკადოს თავის ბორცვი) ჰქვია. მასაკადო ხალხის უფლებების დამცველად აღიარეს.

▼ მასაკადოს ბორცვზე ტაირა მასაკადოს პატივსაცემად ხმლიცველი აგეს.

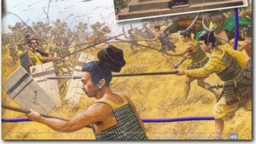

მინამოტო იოშიე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

227 მინამოტოს კლანი იაპონიის სამეფო ოჯახის ერთ-ერთი შტო იყო. მაგრამ ახ. წ. 800-იან წლებში გადაწყდა, რომ არც ერთი მათგანი არ გახდებოდა იმპერატორი. მათ მიეცათ სახელი მინამოტო და ოსაკაში, სამხრეთ იაპონიაში დასახლდნენ. აქ მინამოტო რეგიონის მმართველი გახდა.

228 მინამოტო იოშიე სამურაების მეთაური იყო. მან საგვარეულო კლანისგან ძლიერი საბრძოლო ძალა ჩამოაყალიბა. მინამოტო 1039 წელს დაიბადა, კავატიში, ოსაკას რეგიონში. მამამისი სამურაების ლიდერი იყო, იოშიემ საბრძოლო ხელოვნება მისგან ისწავლა.

▼ მინამოტო იოშიე სამურაების ერთ-ერთი საუკეთესო მეთაური იყო.

წიგნიდან „500 ფაქტი მეომრების ისტორიიდან", პალიტრა L

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

▶ იოშიემ მოიპოვა ჰაჩიმან-ტაროს ტიტული, რომელიც „ომის ღმერთის შვილს“ ნიშნავს.

229 იოშიემ პირველი ბრძოლა აბეს კლანთან გადაიხადა. ის მამის გვერდიგვერდ იბრძოდა ომში, რომელიც ცხრა წელი გაგრძელდა და 1062 წელს დასრულდა. მინამოტოს კლანმა კონტროლი დაამყარა ჩრდილოეთ იაპონიის უდიდეს ნაწილზე, იოშიე კი მისი მმართველი გახდა. ოცი წლის შემდეგ გავლენისათვის ბრძოლაში მან კიოვარას კლანი დაამარცხა. მინამოტო ჩრდილოეთ იაპონიის უდავო მმართველები იყვნენ.

დაუჯერებელია

ერთხელ იოშიემ დაინახა, როგორ ამოფრინდა ტყიდან ბატების გუნდი და მიხვდა, რომ მტერი ჩასაფრებოდა მოულოდნელი შეტევისთვის.

230 თითოეული ბრძოლის შემდეგ იოშიე მეომრებს ესაუბრებოდა. მათ, ვინც თავს ისახელებდნენ, „მამაცთა საპატიო ადგილას“ დასასხდომად იწვევდნენ. ამიტომ ყველას სურდა დაემსახურებინა ეს პატივი. „მხდალთა ადგილზე“ დაჯდომა სამარცხვინოდ ითვლებოდა. მხდალად მოხსენიება ძალიან სამარცხვინო იყო.

▶ მინამოტო იოშიეს ბრინჯაოს ქანდაკება ფუკუსიმაში, ჰონსიუს კუნძულზე.

231 გამარჯვებებმა იოშიეს დიდი მხედართმთავრის სახელი მოუტანა. ის კიოტოში დასახლდა და ეგონა, იმპერატორი დააჯილდოებდა მაღალი თანამდებობით, მაგრამ იმედი გაუცრუვდა. იოშიემ სიცოცხლის უკანასკნელი წლები მშვიდად გაატარა დედაქალაქში, სადაც 1106 წელს გარდაიცვალა.

პოპულარული მანქანის რთული გზა

პირველი თაობის ჯიპები

[illegible]

[illegible] American Austin [illegible] Seven [illegible]

[illegible]

[illegible] Seven [illegible] 480 [illegible] 80 [illegible]

[illegible] 1940 [illegible]

[illegible] 135 [illegible] American Bantam [illegible] Willys-Overland [illegible]

[illegible] American Bantam [illegible]

[illegible] 17 [illegible] Bantam-60 [illegible]

[illegible] Spicer [illegible] Bantam-60 MkI [illegible]

[illegible] Bantam-60 Mk I

[illegible]

[illegible] 545 [illegible] 250 [illegible] 80 [illegible] 7,62 [illegible]

[illegible] 49 [illegible] 70 [illegible]

[illegible] 45 [illegible]

[illegible] 21 [illegible]

[illegible] 70 [illegible] 40 [illegible] 20 [illegible] 10 [illegible]

[illegible] Bantam-60 Mk II [illegible] 922 [illegible]

[illegible] Willys-Overland [illegible] Ford [illegible]

[illegible] 1940 [illegible] 11 [illegible] Willys-Overland [illegible] Quad [illegible] 1100 [illegible] 120 [illegible]

[illegible] 1940 [illegible]

American Bantam [illegible] Bantam-60, [illegible]

[illegible]

[illegible] Pygmy [illegible]

[illegible] Fordson [illegible] Rzeppa [illegible] 320 [illegible] 953 [illegible] Willys-Overland [illegible] Quad [illegible] 147 [illegible] 23 [illegible]

[illegible] 75 [illegible] Quad [illegible]

[illegible]

[illegible] MA [illegible] 980 [illegible]

ეროვნული ბიბლიოთეკა

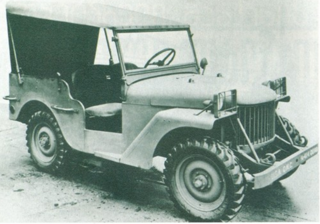

ესეც კონკურენტი Willys-Overland-ის Quad-ი

ყველაზე ბოლოს საკონკურსო ავტომობილი Pygmy „ფორდმა“ წარმოადგინა

American Bantam

1934 წელს გაკოტრებული American Austin-ის ადგილზე გაჩნდა და მემკვიდრეობით მიღებული ავტომობილ Seven-ის ბაზაზე საკუთარი კონსტრუქციის Bantam-60-ით წარმატების მიღწევას შეეცადა, მაგრამ უკანა წამყვანხიდიანმა, მცირელიტრაჟიანმა „ბანტამებმა“ პოპულარობა ვერ მოიპოვეს. ამერიკის არმიის კვარტირმაისტერის კორპუსის გამოცხადებულ 1940 წლის კონკურსმა კომპანიას გამარჯვება მოუტანა, მაგრამ მისგან მიღებული სარგებელი უმნიშვნელო აღმოჩნდა. მარცხით დასრულდა კომპანია „ვილისთან“ Jeep-ის სახელთან დაკავშირებული სასამართლო პროცესიც. ერთხანს აწარმოებდა მისაბმელებს, ტრაილერებს, ძრავებს, ამწემექანიზმებს, მაგრამ კომპანიის გადასარჩენად ეს საკმარისი არ იყო და 1966 წელს მან არსებობა შეწყვიტა.

მას არ აღემატებოდა და სერიული წარმოებისთვის მისაღები იყო.

„ბანტამმა“ კონკურენტები ნახაზების არაკანონიერ მოპოვებაში დაადანაშაულა და სასამართლოში უჩივლა. დავა კომპანიებს შორის იმდენად გამწვავდა, რომ საქმეში აშშ-ის პრეზიდენტი ფრანკლინ რუზველტი ჩაერთო და სამივე კომპანიისთვის თანაბარი პირობები მოითხოვა, რაც ნიშნავდა, რომ თითოეულს 1500 ავტომობილი უნდა აეწყო.

1941 წლის დასაწყისში „ფორდმა“ ახალი მოდელი GP ააწყო Spicer-ის კიდევ უფრო საიმედო კარდანული სახსრებით და აპრილიდან მის გამოშვებას შეუდგა. მოთხოვნილი 1500 ავტომობილის ნაცვლად, კომპანიის კონვეიერებიდან გეგმის გადაჭარბებით 4456 მანქანა ჩამოვიდა.

1941 წლის ივნისის დასაწყისში „ვილისმა“ MA მოდელის პირველი სერიული ავტომობილები გამოუშვა. არმიაში მანქანებით საშტაბო, სადაზვერვო და სანიტარიული ქვედანაყოფები დაკომპლექტდა. მცირე რაოდენობით თვითმავალი საზენიტო დანადგარებიც (შეიარაღებული იყო შეწყვილებული 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრქვევით) აიწყო.

MA მოდელის 1500 მანქანის დამზადების შემდეგ „ვილისი“ 1941 წლის შემოდგომიდან გაუმჯობესებული MB-ის წარმოებაზე გადავიდა.

ფორმით ახალ მოდელს ძველისგან რადიატორის საფრის სიღრმეში განთავსებული ფარები და ძარის უმნიშვნელო დეტალები თუ განასხვავებდა.

აუტსაიდერის პოზიციაში გადასული „ბანტამი“ მდგომარეობის შეცვლას ფირმა Checker-ის დახმარებით შეეცადა და 1941 წლის მარტში ახალი სადაზვერვო ავტომობილი BRC-40 შექმნა.

Bantam-60 MkII-ის ძარის ზოგიერთი დეტალი შემდგომში სხვა კომპანიებისთვის მიბაძვის საგანი გახდა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

Willys-Overland MB: სრული მასა — 1157 კგ, სიჩქარე — 105 კმ/სთ-ში, კარბურატორიანი ძრავა 54-ცხ.ძალიანი, საწვავის ხარჯი — 11-12ლ/100 კმ/ზე

მანქანა 928 კგ-ს იწონიდა, ოთხ-კუთხა კაპოტი, გადასაწევი გაყოფილი საქარე მინა და ბრტყელცხაურიანი რადიატორის საფარი ჰქონდა.

ეს მოდელი პრეზიდენტ რუზველტის ინიცირებული პროგრამით 1941 წლის ბოლომდე სერიულად მზადდებოდა და გამოშვებული 2675-სგან 50 ავტომობილი ორწამყვანხიდიანი იყო. ზოგიერთზე 37 მმ-იანი ქვემეხი ან ტყვიამფრქვევი იდგა.

ომის შემდეგ BRC-40 ავტომშენებლებისთვის შთაგონების წყაროდაც კი იქცა.

იაპონურმა Toyota-m „ბანტამის“ ხოლო ჯიპის გავლენით 1951 წელს Land Cruiser-ი აწყო, ხოლო საბჭოთა კავშირში კი ГАЗ-64№67№69-ის და УАЗ-469-ის ხაზის საფუძველი გახდა.

1940 წლის ზაფხულში დაწყებული კონკურსი ინტრიგებითა და ფარული თამაშებით, 1941 წლის ივლისში, როგორც იქნა, დასრულდა და „ბანტამის“ არასაკმარისი საწარმოო-ფინანსური შესაძლებლობების გამო, გამარჯვებულად „ვილისის“ MB გამოცხადდა, მით უმეტეს, რომ მას კარგი მახასიათებლები ჰქონდა.

მეორე მსოფლიო ომში ამერიკის სამხედრო ავტომობილების წარმოების გაფართოება მოითხოვა და „ფორდის“ ერთ-ერთი ქარხანა 1942 წლის დასაწყისში „ვილისის“ MB-ს წარმოებას GPW-ს (GP – Willys) ინდექსით შეუდგა.

ერთი კონსტრუქციის ორ კომპანიაში აწყობილ ავტომობილებს ერთმანეთისგან ჩარჩო განასხვავებდა, რისთვისაც „ფორდი“ — შველერებს და „ვილისი“ კი მილებს იყენებდა. მცირე განსხვავება სხვა დეტალებშიც იყო.

საშუალოდ ერთი ავტომობილის ღირებულება 749 დოლარით განისაზღვრა, რაც დღევანდელი კურსით დაახლოებით 12 ათას 200 დოლარის ეკვივალენტია. ომის დასრულებამდე სულ 640 ათასი ჯიპი გამოუშვეს, საიდანაც 360 ათასი „ვილისმა“ და დანარჩენი კი „ფორდმა“ გამოუშვა.

ჯიპებს მოკავშირე ქვეყნების ყველა არმია იღებდა და ყველგან დიდი პოპულარობით სარგებლობდა.

„ვილისის“ ჯიპები უნივერსალური, გამძლე და საიმედო ავტომობილი იყო, რომლის ღია ძარაზეც შეიძლებოდა კომპაქტური სხვადასხვა მოწყობილობისა თუ მსუბუქი შეიარაღების დაყენება.

ავტომობილის კონცეფცია იმდენად კარგად და რაციონალურად იყო დამუშავებული, რომ მას მრავალმხრივი გამოყენება მოეძებნა. ომის წლებში მის ბაზაზე მზადდებოდა საშტაბო, სანიტარიული, სხვადასხვა შეიარაღებით აღჭურვილი, დაჯავშნული (T25), ავიასადესანტო, 10-ადგილიანი, მუხლუხა, ნახევრად მუხლუხა და რკინიგზის ბორბლების მქონე ავტომობილები.

შეზღუდული ტვირთამწეობის მიუხედავად, ჯიპების საფუძველზე შეიქმნა თვითმავალი დანადგარები 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრქვევით (T47), 75 მმ-იანი უკუუგორებო ქვემეხით (T21), 8-ჭურვიანი ზალპური ცეცხლის რეაქტიული სისტემით (T36), საზენიტო კომპლექსი SAS-ი და სხვ.

სახელწოდება – ჯიპი

საველე გამოცდების შემდეგ „ბანტამის“ BRC-40-მა პატარა მასისა და კარგი მართვადობის გამო მეტსახელად Jeep-ი დაიმსახურა.

თუმცა არსებობს სახელწოდება Jeep-ის წარმოშობის მეორე უფრო საიმედო ვერსიაც. ამერიკის არმიაში მიღებული კლასიფიკაციით „ვილისის“ მოდელი MB მიეკუთვნა General Purpose-ს (შემოკლებით GP), ანუ „საერთო დანიშნულების“ ავტომობილების კატეგორიას.

არის კიდევ მესამე ვერსიაც — 1936 წელს მეტად პოპულარული იყო კომიქსების გმირი, მეტად საზრიანი იუჯინ ჯიპი, რომლის სახელიც შემდგომ სამოქალაქო ყველგანმავალს, ბომბდამშენსა და გამწევს უწოდეს.

ჯიპის ერთ-ერთ საცდელ მოდელს ხის მასალისგან აწყობილი ძარა ჰქონდა და 700 კგ-ს იწონიდა.

„ვილისი“ ე. წ. სუპერჯიპების (6X6) საფუძველზე აწყობდა სანიტარიულ, ნახევრად მუხლუხა საარტილერიო გამწევებს (T29/T29E1), 37 მმ-იან საზენიტო დანადგარს (T14), თვლიან ჯავშანავტომობილს (T24) და სხვ.

მეორე მსოფლიო ომის ფრონტებზე გამძლე, უბრალო, ყველგანმავალი ჯიპი ჯარისკაცებისთვის შაშხანასთან ერთად უერთგულესი მეგობარი იყო.

თემურ ჩაჩანიძე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თავდასხმა, რომელსაც არავინ ელოდა

2001 წლის 24 ივლისს შრი-ლანკის კატუნაიაკეს რაიონში სამხედრო-საჰაერო ბაზასა და საერთაშორისო აეროპორტზე ტერორისტული ორგანიზაცია „თამილ ილამის განმათავისუფლებელი ვეფხვების" მებრძოლების თავდასხმამ მსოფლიო შეძრა.

დღემდე საბოლოოდ გამოძიებული არ არის, თუ როგორ მოახერხეს „ვეფხვებმა" მაქსიმალურად დაცულ ზონაში შეღწევა.

კატუნაიაკეს აეროპორტზე თავდასხმის მიზანი Kfir-ის ტიპის მრავალმხრივი დანიშნულების თვითმფრინავების განადგურება იყო

სამიზნეში ავიაბაზებია

გასული საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისში „ვეფხვები" თავს დაესხნენ სამთავრობო ძალების ორ ავიაბაზას, რომლის დროსაც 2 თვითმფრინავი და 3 შვეულმფრენი დააზიანეს.

1995 წელს „ვეფხვებმა" კატუნაიაკეს აეროპორტში სცადეს პანიკის დათესვა, მაგრამ შესაბამისი სამსახურის თანამშრომლებმა დროზე აღმოაჩინეს დანაღმული ტაქსი და მისი გაუვნებლება მოახერხეს.

კატუნაიაკეს საერთაშორისო აეროპორტი სამხედრო-საჰაერო ძალების ბაზის გვერდით მდებარეობს. ეს უჩვეულო გარემოება კი ობიექტის უსაფრთხოებას ბევრად ასუსტებს.

აეროპორტის ტერიტორიაზე სამხედროების განთავსება მისი დაცვის მიზნით პრაქტიკაში მიღებულია, მაგრამ აქტიურად მოქმედ სამოქალაქო აეროპორტთან სრულყოფილი სამხედრო-საჰაერო ავიაბაზა გამონაკლისს წარმოადგენს, რადგან ავიაბაზაზე ნებისმიერი თავდასხმა აეროპორტსა და მგზავრებსაც დიდ საფრთხეს უქმნის.

თავდასხმის გეგმა

კატუნაიაკეს აეროპორტზე თავდასხმის იდეა „თამილელი ვეფხვების" ლიდერს, ველუპილაი პრაბჰაკარანს დაებადა და გეგმაც მანვე შეიმუშავა. „ვეფხვების" ლიდერმა იცოდა, რა ეფექტს მოახდენდა ამ რთული ამოცანის შესრულება შრი-ლანკას ხელმძღვანელობაზე.

იმ პერიოდში სამთავრობო არმიისა და ფლოტის ბრძოლა „ვეფხვებთან" ჩიხში იყო შესული და მოჯანყეების ლიდერმა ძალისხმევის ცენტრის ქალაქ კოლომბოს სიახლოვეს გადატანა გადაწყვიტა, ხოლო სამიზნედ კატუნაიაკეს აეროპორტი შეარჩია.

კატუნაიაკეში თავმოყრილი იყო სამთავრობო სამხედრო-საჰაერო ძალების ძირითადი ნაწილი, რომელიც ე.წ. მეათე ესკადრილიაში იყო გაერთიანებული.

ეს მცირე ქვედანაყოფი 13 მრავალმხრივი დანიშნულების Kfir-ისა და 8 გამანადგურებელ-ბომბდამშენი МиГ-27-ისგან შედგებოდა.

მართალია „ვეფხვებს" საზენიტო სარაკეტო კომპლექსები, საზენიტო ქვემეხები და ტყვიამფრქვევები ჰქონდათ, მაგრამ ეს არსენალი სამთავრობო ავიაციასთან ბრძოლაში საკმარისი არ იყო. მით უფრო, რომ ისრაელში შექმნილ Kfir-ებსა და უკრაინაში ნაყიდ МиГ-27-ებს რთული რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემები ჰქონდათ და საზენიტო საშუალებებისთვის ძალიან სწრაფები იყვნენ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მშვიდობიანობის დასასრული

საერთაშორისო თანამეგობრობის ძალისხმევით მოხერხდა და ქვეყანაში სამშვიდობო პროცესი დაიწყო, რაც ძალადობრივ მოქმედებებზე მორატორიუმს გულისხმობდა. „ვეფხვებმა“ მოლაპარაკების პირობებიდან გამომდინარე, თავდასხმებზე უარი თქვეს და განაპირებს რამდენიმე თვე პატიოსნად ასრულებდნენ.

შრი-ლანკას მმართველის, ჩანდრიკა კუმარატუნგას რეჟიმი კონფლიქტის ესკალაციის გაღვივებას გეგმავდა, რათა „სამხედრო ციებ-ცხელებით“ საკუთარი პოლიტიკური სიძნელეები დაეფარა.

ასეთ ვითარებაში პრაბაკპარანმა ჩათვალა, რომ კატუნაიაკეზე თავდასხმა საჭირო და დროული იქნებოდა.

30 ივნისს მშვიდობიანობას წერტილი დაესვა. ხელისუფლებამ მეათე ესკადრილიას მასობრივი დაბომბვის დაწყება უბრძანა. ეს იყო წინმსწრები დარტყმა, რომელიც მოჯანყეების ჯაფნის გათავისუფლებისთვის დაგეგმილ სოლიდურ ოპერაციას ჩაშლიდა. იმავე დღეს პრაბაკპარანმა კატუნაიაკეზე თავდასხმას მწვანე შუქი აუნთო.

„ლეოპარდები“

„ვეფხვებმა“ ოპერაციისთვის მოამზადეს კომანდოსების იმ ელიტური ქვედანაყოფების წევრები, რომლებსაც Chiruthaigal-ს, ანუ „ლეოპარდს“ უწოდებდნენ. მათ დაემატათ საჰაერო თავდაცვისა და სამხედრო-საჰაერო ძალების მეომრები, აგრეთვე, დაზვერვის ოპერმუშაკები. ყველამ „შავი ვეფხვის“ ფიცი მიიღო და ნებისმიერ სიტუაციაში თავგანწირვისთვის მზად იყო.

რაზმმა სპეციალური მომზადება გაიარა. დამუშავდა კატუნაიაკეს კომპლექსის მთლიანი მოდელი, ააშენეს მისი ობიექტების მოდელები, რომლებიც თავდასხმის წვრილმანი დეტალების დასამუშავებლად გამოიყენეს.

მზვერავებმა კატუნაიაკეს რაიონში დაიქირავეს სახლი, საიდანაც ობიექტს დიდხანს აკვირდებოდნენ და აეროდრომის ზუსტი სქემა შეადგინეს. გარდა მისა, სამხედრო-საჰაერო ძალების ყოფილმა მოსამსახურეებმა და ავიაკომპანია Air Lanka-ს თანამშრომლებმაც მიაწოდეს საჭირო ინფორმაცია.

ყველაზე მოულოდნელი და გაუთვალისწინებელი კი საჰაერო ძალების საშუალო რანგის ოფიცრის ღალატი აღმოჩნდა, რომელმაც „ვეფხვებს“ აეროდრომის რუკის დანახაზი ნაღდ ფულად მიჰყიდა.

თავდასხმის იდეა „თამილელი ვეფხვების“ ლიდერს ველუპილაი პრაბჰაკარანს ეკუთვნოდა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

2001 წლის 24 ივლისს „თამილელმა ვეფხვებმა“ სამთავრობო ავიაციას მნიშვნელოვანი დანაკარგები მიაყენეს

ინფილტრაცია

საჭირო არსენალით აღჭურვილი მოიერიშე ჯგუფის დიდი ნაწილი ზღვით მიიყვანეს დასავლეთ სანაპიროზე და კონსპირაციულ სახლში დააბინავეს. ზოგიერთი ბოევიკი კი კოლომბოში ავტომობილით ჩავიდა.

დათქმულ დღეს მოიერიშე ჯგუფის წევრთა უმრავლესობა გამპაჰის რაიონში კონსპირაციულ ბინაში შეიკრიბა, სადაც იარაღი და საბრძოლო მასალები მიიღეს. 21 ბოევიკი მეთაურ ამანის ხელმძღვანელობით ადგილობრივ სამარშრუტო ავტობუსში ჩაჯდა და ავიაბაზის ხელში ჩასაგდებად გაემართა. ოპერმუშაკები და მოწინავე მზვერავები ადგილზე მოიერიშე ჯგუფზე ადრე მივიდნენ. ისინი უიარაღონი იყვნენ.

მას შემდეგ, რაც ყველა საჭირო იარაღი და მოწყობილობა დანიშნულების ადგილზე მიიტანეს და შემოწმდა სავარაუდო რისკების ფაქტორი, მხოლოდ ამის შემდეგ გაიცა მობილური ტელეფონით ოპერაციის დაწყების ბრძანება.

ტონირებული მინებითა და ძვირფასი ფარდებით გაწყობილ ფეშენებელურ ავტობუსს სახელად „ვარდი“ ერქვა, ფირნიშზე კი დანიშნულების პუნქტის („მატარა“) სახელი ეწერა.

საკვირველია, როგორ მოახერხა სახიფათო ტვირთითა და საეჭვო ადამიანებით სავსე ავტობუსმა რეგიონის უსაფრთხოების სისტემის გადალახვა, ბოევიკებს გაუმართლათ თუ ისეთი დოკუმენტები ჰქონდათ, რომ შესაბამის სამსახურებს ეჭვი არ აღძვრიათ მათი პიროვნების დადგენისას? უფრო სავარაუდო კი ბოლო ვერსიაა, ბოევიკებმა მოისყიდეს საკონტროლო პოსტის უსაფრთხოების სამსახურის თანამშრომლები.

პიკნიკი სათამაშო მოედანზე

20.30 სთ-ზე ავტობუსი კურანიში, რაჯა ფერნანდოს სახელობის სათამაშო მოედანთან გაჩერდა. მგზავრები ავტობუსიდან გადმოვიდნენ, ფეხზე გაიხალეს, მწვანე მინდორზე წამოკოტრიალდნენ და ვახშმობას შეუდგნენ.

მათ იცოდნენ, რომ ეს ვახშმობა ზოგიერთი მათგანისათვის უკანასკნელი იქნებოდა. ისინი შოკოლადსა და ნამცხვრებს მიირთმევდნენ და გამაგრილებელ სასმელებს სვამდნენ.

ავტობუსის მგზავრებმა რამდენიმე გამვლელის ყურადღება მიიქციეს. ზოგიერთმა მათგანმა ისინი სამოქალაქო ტანსაცმელში გადაცმულ უსაფრთხოების თანამშრომლებად მიიჩნია, რადგან მათი მაგნიტოფონი სინგალური რიტმული მუსიკის ხმებს გამოსცემდა.

ეკონომიის მიზნით ამ რაიონში ელექტროენერგია 21.45-23.15 სთ-მდე გამორთული იყო, მაგრამ ამჯერად დენი გაცილებით ადრე გამოირთო.

მოიერიშე ჯგუფის მებრძოლებმა დაასრულეს ვახშმობა და სამხედრო-საჰაერო ძალების მოსამსახურეთა უნიფორმა გადაიცვეს, ავტობუსში ჩასხდნენ და საწყისი პოზიციისკენ გაემართნენ. მებრძოლები ისე ჩქარობდნენ, რომ დაახლოებით 14 წყვილი ფეხსაცმელი სათამაშო მოედანზე დარჩათ.

ავტობუსმა ჯგუფი კაირანის რაიონში, ზედ რკინიგზის ხაზზე გადმოსხა და იმ ადგილს სასწრაფოდ გაშორდა. ამის შემდეგ ღამის საფარველში მყოფი „ვეფხვები“ რკინიგზის ხაზით აეროპორტისკენ დაიძრნენ, თან იარაღითა და საჭირო ტექნიკით სავსე რამდენიმე ტომარა მიჰქონდათ.

ტომრებში ეწყო ავტომატური შაშხანები G-3, საიერიშო შაშხანები T-56, 40 მმ-იანი ყუმბარსატყორცნები, ხელის ყუმბარსატყორცნები РПГ-7, ერთჯერადი ტანკსაწინააღმდეგო რეაქტიული ყუმბარები LAW-ი, ხელის მსუბუქი ტყვიამფრქვევები LMG, პლასტიკური ასაფეთქებელი მასალის პაკეტები, მაგნიტური ნაღმები, ასაფეთქებელი მუხტები საათის მექანიზმით, დეტონატორები, ხელყუმბარები, ღამის ხედვის მოწყობილობები და სხვ.

ჯგუფის შემადგენლობაში იყო ვიდეოაპარატურებით აღჭურვილი ორი ოპერატორი, რომელთაც „ვეფხვების“ მოქმედების ფირზე აღბეჭდვა ევალებოდათ. „ვეფხვები“ ყოველთვის იღებდნენ ჩატარებულ ოპერაციებს და შემდეგ პროპაგანდისტული ფილმებისთვის იყენებდნენ.

საწყის პოზიციაზე გასვლა

ამ დროს კი „ვეფხვების“ მოიერიშე ჯგუფი ავიაბაზის გარეთა ღობეს 400 მეტრ მანძილზე მიუახლოვდა. ღობის იქით აკრძალული ზონის დანაღმულ

2001 წლის 30 ივნისს ხელისუფლებამ მე-10 ესკადრილიას „თამილელი ვეფხვების“ კონტროლქვეშ მყოფი ტერიტორიებზე მასობრივი დაბომბვის ბრძანება გასცა

სიერცე იწყებოდა. ერთი შეხედვით ღობე გადაულახავ წინაღობად აღიქმებოდა, რადგან მის თავზე გამავალ ეკლიან მავთულხლართებში ელექტროდენი გადიოდა. ასეთი მკაცრი ტექნიკური ღონისძიებების მიუხედავად, ობიექტზე შეღწევა მაინც შეიძლებოდა — ღობის ქვეშ გადიოდა წყალსაწრეტი თხრილი, რომელიც წვიმიანი სეზონის დროს აეროდრომის ასაფრენ-დასაფრენ ზოლს დატბორვისგან იცავდა. იმ დროს კი წყალსაწრეტი არხი დამშრალი იყო და მის ქვიან, ფსკერზე დაუბრკოლებლად შეიძლებოდა გავლა.

„ვეფხვებმაც" არ დააყოვნეს, არხის გავლით ბაზის ტერიტორიაზე შევიდნენ და ღობის მავთულზე გამავალი ელექტრობა გათიშეს. ამის შემდეგ ერთ მონაკვეთზე ეკლიანი მავთული გადაჭრეს და მთელი შეიარაღება აღჭურვილობითურთ გადაიტანეს. ავიაბაზის ზუსტი სქემებისა და რუკების წყალობით მათ კარგად იცოდნენ თითოეული ობიექტის მდებარეობა და პირველად სამი ელექტროტრანსფორმატორი ააფეთქეს. ამასობაში „ვეფხვების" მეორე ჯგუფი თვითმფრინავების დასანაღმავად ანგარებისკენ დაიძრა.

სიგნალი მძინარეთათვის

3.15 სთ-ზე დახშული გასროლის ხმა გაისმა, რაც ოპერაციის დაწყებას ნიშნავდა. თუმცა მასზე ავიაბაზის გუშაგებმა დროული რეაგირება არ მოახდინეს.

სამ რაზმად გაყოფილმა „ვეფხვებმა" მოქმედება დაიწყეს. ტრანსფორმატორები ერთიმეორის მიყოლებით 5 წუთში აფეთქდნენ და ავიაბაზა წყვდიადში ჩაიძირა.

ავიაბაზის ხელმძღვანელობა დაიბნა და წარმოდგენა არ ჰქონდა, თუ რა ხდებოდა ტერიტორიაზე. ამ დროს ავიაბაზაში სხვადასხვა სპეციალობის 350 სამხედრო მოსამსახურე იყო, მაგრამ სიტუაციის უცოდინარობის გამო ამ ძალების ეფექტური გამოყენება არ მოხერხდა.

„ვეფხვები" სწრაფად მოქმედებდნენ. ერთი რაზმი აეროპორტის შენობისკენ დაიძრა და სამართავი კოშკის სახურავი შეუმჩნევლად დაიკავა. მეორე რაზმმა ანგარებში შეაღწია და თვითმფრინავებს ფეთქებადი მუხტები დაუყენა. მესამე რაზმი კი ასაფრენ-დასაფრენ ზოლზე გავიდა და მის დანაღმვას შეუდგა.

პირველი აფეთქება აეროდრომზე ღამის 3.50 სთ-ზე შვეულმფრენთა სადგომთან მოხდა, რასაც „ვეფხვების" აქტიურ ფაზაზე გადასვლა მოჰყვა და პოსტიდან გუშაგები მოხსნეს.

საქმე რომ დაასრულეს, „ვეფხვები" სამგზავრო თვითმფრინავებისკენ დაიძრნენ, სადაც ერთი ჯგუფი თვითმფრინავებს ნაღმავდა და მეორე კი საცეცხლე მხარდაჭერას უკეთებდა.

სამოქალაქო ხელისუფლებამ ოპერაციის დაწყებისთანავე მიიღო შეტყობინება თავდასხმის შესახებ. ასაფრენად გამზადებული თვითმფრინავებიდან მგზავრების ევაკუაცია სასწრაფოდ განხორციელდა და რეისები გაუქმდა.

მასობრივი პანიკისა და არეულობის თავიდან აცილება ვერ მოხერხდა, რადგან აეროპორტის შეშინებული თანამშრომლები თავქუდმოგლეჯილები გაიქცნენ და მგზავრები მიატოვეს.

ბრძოლა 3.50-8.30 სთ-მდე გაგრძელდა და მასში გარდატეხა კომანდოსების სწრაფი რეაგირების სპეცქვედანაყოფების მოსვლამ შეიტანა.

საბოლოო შედეგი

ბრძოლის დამთავრების შემდეგ კომანდოსებმა 14 მოკლული ტერორისტი იპოვეს. ერთი აფეთქებისგან იყო დაფლეთილი, ხუთმა სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა, დანარჩენები უშიშროების ძალებთან ბრძოლის დროს დაიხოცნენ.

რა თქმა უნდა, მსხვერპლი მეორე მხარესაც იყო: მოკლეს უსაფრთხოების სამსახურის 10 თანამშრომელი, დაიჭრა 19 მფრინავი და 2 ჯარისკაცი. დაშავდა აგრეთვე, რამდენიმე სამოქალაქო პირი. გადაუმოწმებელი მონაცემებით, სულ მცირე, 7 ტერორისტი გადარჩა, მათ შორის იყო ვიდეოოპერატორი, რომელმაც ფირზე აღბეჭდა ოპერაციის მსვლელობა.

ხელისუფლების მონაცემებით, განადგურდა 11 და დაზიანდა 3 თვითმფრინავი. მათ შორის 3 აერობუსი, 3 სასწავლო თვითმფრინავი K-8, 2 მრავალმხრივი დანიშნულების Kfir-ი, 1 გამანადგურებელ-ბომბდამშენი МиГ-27 და 2 საბრძოლო შვეულმფრენი Ми-17. გარდა ამისა, დაზიანდა კიდევ სამი აერობუსი.

ზარალმა 45%-ით შეამცირა სამხედრო-საჰაერო ძალების პოტენციალი, ხოლო „მეათე ესკადრილიამ" რვიდან МиГ-27-დან ორი და ცამეტი Kfir-იდან ოთხი დაკარგა. კიდევ ოთხი Kfir-ი დაზიანებათა გამო ჩამოიწერა.

დიდად დაზარალდა ესკადრილის ინფრასტრუქტურაც, — განადგურდა ფუგასური ბომბების სპეციალური საცავი, საბრძოლო მარაგის საწყობი, სამი საწვავგამწყობი მანქანა, აეროდრომის საწვავის შესანახი ცისტერნები და სხვ. საერთო ზარალი 539 მლნ დოლარად შეფასდა.

თამილელი ვეფხვების" მებრძოლი

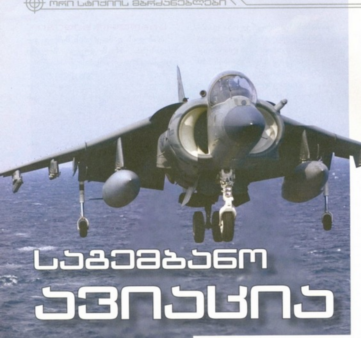

საგემბანო ავიაცია

გაგრძელება. დასაწყისი იხ. „არსენალი“ N17-21, 2012 N1-10, 2013

ვერტიკალური ზღვარი

ვერტიკალური აფრენა-დაფრენის აპარატის შექმნის იდეა ადამიანს ყოველთვის იზიდავდა. მას ხორცი პირველად შვეულმფრენებში შეასხეს, თვითმფრინავებისთვის კი გაცილებით რთული ტექნიკური საკითხების გადაჭრა იყო საჭირო.

რეაქტიული ძრავის გამოჩენამ და გასული საუკუნის 50-იან წლებში ტექნიკის სწრაფმა განვითარებამ საბრძოლო ავიაციის შესაძლებლობები გაზარდა. ახალი ჩქაროსნული თვითმფრინავები ბეტონირებულ აეროდრომებს საჭიროებდნენ. შესაბამისად, სამხედრო-საჰაერო ძალების პოტენციალი მათ მთლიანობაზე იყო დამოკიდებული, მაგრამ საბრძოლო მოქმედების დროს მსგავსი დამოკიდებულება სახიფათო ხდებოდა.

ვერტიკალური აფრენა-დაფრენის თვითმფრინავი რამდენიმეკილომეტრი-

ექსპერიმენტული თვითმფრინავი Salmon-ი

ან ბეტონის აეროდრომზე არ იქნებოდა მიჯაჭვული და თავის გაბარიტებზე ოდნავ დიდი მოედნიდანაც თავისუფლად აფრინდებოდა. მსგავსი პრობლემების წინაშე ფლოტიც აღმოჩნდა. ავიამზიდებზე რეაქტიული თვითმფრინავების გამოჩენაც პრობლემური იყო — გემბანიდან თვითმფრინავებს აფრენა მხოლოდ კატაპულტების მეშვეობით შეეძლოთ.

1953 წელს ამერიკის ფლოტმა ფირმებს Lockheed-სა და Convair-ს ვერტიკალური აფრენა-დაფრენის თვითმფრინავი დაუკვეთა. კონსტრუქტორთა ჩანაფიქრით, ორივე პროექტის თვითმფრინავს Lockheed-ის Salmon-სა და Convair-ის Pogo-ს აფრენა-დაფრენა „კუდზე" უნდა განეხორციელებინა. ასეთ მდგომარეობაში ვერტიკალურ პოზიციაში მყოფი საფრენი აპარატი კუდის ფრთასხმულობასა და მასზე დამაგრებულ შასის ეყრდნობა.

პირველი აფრენა 1954 წლის 16 ივნისს Salmon-მა შეასრულა, მაგრამ 32-ე საცდელი ფრენისას ვერტიკალური აფრენა-დაშვება ვერც ერთხელ ვერ მოხერხდა და პროექტი დაიხურა.

Pogo-ს მეტად გაუმართლა. 1954 წლის 4 ნოემბერს აეროდრომზე მოწვეული სამხედროები და ჟურნალისტები საინტერესო სანახაობის მომსწრენი გახდნენ, — 20-25 მ სიმაღლეზე ვერტიკალურად აფრენილი თვითმფრინავი ჰორიზონტალურ რეჟიმში გადავიდა და აეროდრომის თავზე რამდენიმე წრის შესრულების შემდეგ მიწაზე ისევ ვერტიკალურად დაეშვა.

წარმატების მიუხედავად, 1956 წლის აგვისტოში Pogo-ს პროექტი დაიხურა. თვითმფრინავი მფრინავისგან დიდ ოსტატობას მოითხოვდა. მოძრავი ავიამზიდის გემბანზე კი მისი ვერტიკალური დასმა შტილის დროსაც კი პრაქტიკულად შეუძლებელი იყო. თანაც ზებგერითი სიჩქარის ეპოქაში Pogo მორალურად მოძველებულ საფრენ აპარატად ჩაითვალა.

ვერტიკალურად აფრენა-დაფრენას ბრიტანელები განსხვავებულად მიუდგნენ და პირველ ეტაპზე სპეციალიზებული ძრავის შექმნა ამჯობინეს. რამდენიმეწლიანი მუშაობის შემდგომ ფირმა Rolls Royce-მა უნიკალური მაჩვენებლებისა და კონსტრუქციის ძრავა Pegasus-ი შეიმუშავა, ორი წყვილი მბრუნავი საქშენითა და წევის ვექტორის ცვლით.

სწორედ Pegasus-ის ტიპის ძრავა დაედო საფუძვლად კომპანია Hawker Siddeley-ის მიერ შექმნილ თვითმფრინავ P.1127-ს.

Pogo-ს პი[illegible] მფრინავისგან დიდ ოსტატობას მოითხოვდა. თანაც ზებგერითი სიჩქარის ეპოქაში თვითმფრინავი მორალურად მოძველებულად ჩაითვალა

მომავალი Harrier-ის პროტოტიპი პირველად 1960 წლის 19 ნოემბერს აფრინდა. ერთძრავიან თვითმფრინავში კონსტრუქტორებმა მრავალი ტექნიკური სიახლე დანერგეს. ვერტიკალური აფრენისთვის მფრინავი კაბინაში შესაბამის ბერკეტს ქაჩებოდა და ოთხივე საქშენი ქვემოთ ბრუნდებოდა, ხოლო ფრენის ჰორიზონტალურ რეჟიმში გადასვლისთვის საქშენები ნელ-ნელა ჰორიზონტალურ მდგომარეობაში გადაჰყავდა.

P.1127-ის გამოცდის პროცესში თვითმფრინავით გერმანია, ამერიკა და ბრიტანული ფლოტიც დაინტერესდნენ. ავიამზიდ Ark Royal-ის გემბანზე ვერტიკალური აფრენა-დაშვების თვითმფრინავი პირველად 1963 წელს დაჯდა.

კონსტრუქციის სრულყოფისა და სხვადასხვა გამოცდის ჩასატარებლად P.1127-ის 6 და გაუმჯობესებული ვარიანტის Kestrel FGA.1-ის 9 პროტოტიპი აიგო. ბრიტანელების გარდა, თვითმფრინავის გამოცდაში ამერიკელი სპეციალისტებიც მონაწილეობდნენ, რისთვისაც ექვსი Kestrel-ი აშშ-ში ნასას საგამოცდო ცენტრში გადაიყვანეს.

1967 წლის 28 დეკემბერს ჰაერში მომავალი სერიული „ჰარიერის" პირველი პროტოტიპი აფრინდა. ორი წლის შემდეგ სამეფო სამხედრო-საჰაერო ძალებისთვის განკუთვნილი მოდიფიკაცია Harrier GR.1 შეიარაღებაში მიიღეს.

ჯერ კიდევ თვითმფრინავის შექმნისას მიღებული გადაწყვეტილებით, სახმელეთო ბაზებთან ერთად Harrier-ები სამეფო ფლოტის ავიამზიდებზეც უნდა გამოეყენებინათ. საზღვაო ვარიანტის პროექტი კონსტრუქტორებმა 1971 წელს შეიმუშავეს. თუმცა სამთავრობო ბიუროკრატიისა და საადმირალოს მიერ ვერტიკალური აფრენა-დაფრენის თვითმფრინავებისადმი სკეპტიკური დამოკიდებულების გამო, ფლოტმა 25 საზღვაო Sea Harrier-ი მხოლოდ 1975 წელს დაუკვეთა. ახალ თვითმფრინავს ავიამზიდების ჰაერსაწინააღმდეგო თავდაცვის უზრუნველყოფა, საჰაერო დაზვერვა და სახმელეთო-საზღვაო სამიზნეების განადგურება დაევალა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

საგემბანო „ჰარიერი“ მისი სახმელეთო ვარიანტის GR.3-ის ბაზაზე შეიქმნა, მაგრამ გამოყენების სპეციფიკიდან გამომდინარე, პლანერის ელემენტები და ძრავის საქშენები ანტიკოროზიული საფრით დაფარეს.

სრულყოფის მიზნით, Kestrel-ის გამოცდაში ამერიკელი და გერმანელი სპეციალისტებიც მონაწილეობდნენ

ახალი Sea Harrier FRS.1 პირველად 1978 წლის 20 აგვისტოს აფრინდა. თვითმფრინავი შეიარაღებაში საგამოცდო პროგრამის დასრულებამდე მიიღეს, შეკვეთილი საფრენი აპარატების რაოდენობა კი 60-მდე გაზარდეს (მათ შორის 3 ორადგილიანი სასწავლო იყო).

სერიული წარმოების დაწყებასთან ერთად, ბრიტანელი სპეციალისტები საზღვაო „ჰაერიერების“ ტრამპლინიდან აფრენის მეთოდიკასაც ხვეწდნენ. დადებით მხარეებთან ერთად, ვერტიკალურ სტარტს ნაკლიც ჰქონდა — საწვავის დიდი ხარჯის გარდა, მცირდებოდა სასარგებლო დატვირთვის მასაც. განსაკუთრებით შესამჩნევი ეს ზაფხულის ცხელ დღეებშია, როდესაც ტემპერატურის ზრდასთან ერთად ჰაერის სიმკვრივე მცირდება. ტრამპლინის გამოყენება თვითმფრინავს მცირე გარბენით აფრენის საშუალებას აძლევს. ასეთი ხერხი ვერტიკალურ სტარტთან შედარებით სასარგებლო დატვირთვას 800 კგ-ით ზრდის.

Harrier-ის პილოტირებას თავისებურებები აქვს. მაგალითად, დაკიდების რეჟიმში ძრავის მუშაობის ხანგრძლივობა შეზღუდულია. ჰაერის მაღალ ტემპერატურაზე ძრავა სწრაფად ხურდება, ამიტომაც წვის კამერასა და ტურბინაში წყალი შეიფრქვევა. შესაბამისად, თვითმფრინავის „ჩამოკიდებულ“ რეჟიმში ყოფნის ხანგრძლივობა წყლის რაოდენობითაა (227 ლ) შეზღუდული და მაქსიმალური ხარჯისას 90 წმ-ს შეადგენს.

1979 წელს Sea Harrier-ებით ინდოეთი დაინტერესდა. ავიამზიდზე მოძველებული საგემბანო თვითმფრინავების ჩასანაცვლებლად დელიმ ექვსი ერთ — და ორი ორადგილიანი საზღვაო „ჰარიერი“ დაუკვეთა. საექსპორტო ვარიანტებმა ნიშნული FRS.51 მიიღეს. ბრიტანული ანალოგებისგან ისინი რადიოელექტრონული აღჭურვილობითა და შეიარაღების შემადგენლობით განსხვავდებოდნენ.

1986 წელს ბრიტანეთისგან შეძენილი ავიამზიდ „ჰერმესის“ ესკადრილიების დასაკომპლექტებლად ინდოეთმა დამატებითად 18 თვითმფრინავი იყიდა.

ახალი ბრიტანული ავიამზიდები

70-იან წლებში ბრიტანულმა საადმირალომ ფლოტის განვითარების დოქტრინა ძირფესვიანად შეცვალა. დაფინანსების შემცირების გამო ბრტყელგემბანიან ავიამზიდებსა და მათ ბორტზე ბაზირებად თვითმფრინავებზე უარი ითქვა. 1972 წლის იანვარში დამრტყმელი ავიამზიდი „ოდეიშესი“ ჩამოწერეს. მისი საავიაციო ჯგუფები, მათ შორის „მოჩვენებები“, სახმელეთო აეროდრომებზე გადაიყვანეს.

საზღვაო სახელმწიფოს სტატუსის შესანარჩუნებლად დიდმა ბრიტანეთმა მსუბუქი ავიამზიდების მშენებლობა წამოიწყო. შედარებით მცირე გაბარიტების ხომალდებზე შვეულმფრენები და შემოკლებული ან ვერტიკალური აფრენა-დაფრენის თვითმფრინავები უნდა განლაგებულიყო. ახალი „ინვიზიბლის“ პროექტით 1973-78 წლებში სამი მსუბუქი ავიამზიდი აიგო. პროექტის პირველი სათავო ხომალდი „ინვიზიბლი“ (R05) მწყობრში 1980 წლის აგვისტოში ჩადგა. მეორე და მესამე ავიამზიდები — „ილასტრიესი“ და „არკ-როიალი“ სამეფო ფლოტს, შესაბამისად, 1982 და 1985 წლებში შეემატნენ.

საბაზო კონფიგურაციაში ხომალდების ბორტზე 14 თვითმფრინავი (საგემბანო „სი ჰარიერები“) და შვეულმფრენი თავსდებოდა. 90-იანი წლების დასაწყისში სამივე ავიამზიდის რეკონსტრუქციისა და ანგარის გაფართოების შემდეგ, საფრენი აპარატების რიცხვი 22-მდე გაიზარდა.

დღეს „ინვიზიბლის“ კლასის 3 ავიამზიდიდან ბრიტანული ფლოტის შემადგენლობაში მხოლოდ „ილასტრიესია“. 1982 წლის ფოლკლენდის კონფლიქტის მონაწილე „ინვიზიბლი“ 2005 წელს ჩამოწერეს, ხოლო „არკ-როიალი“ კი ფლოტის შემადგენლობიდან 2011 წელს გაიყვანეს. ორივე ავიამზიდი თურქეთში ჯართად გაიყიდა.

ალექსანდრე აფაქიძე

საგემბანო ბაზირების Harrier FRS.1

ეროვნული ბიბლიოთეკა

პარტიზანული ცხოვრების კოშმარი აფხაზეთის ომის შემდეგ

პარტიზანი უცხო სიტყვაა და მოწინააღმდეგის მიერ დაპყრობილ ტერიტორიაზე შეიარაღებულ ბრძოლაში მონაწილე მოხალისეთა რაზმის წევრს ნიშნავს, რომლებიც ამავე ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობის მხარდაჭერით სარგებლობენ.

გასული საუკუნის 90-იანი წლების აფხაზეთის ომმა ყველანაირი ზღვარი წაშალა. მას შემდეგ, რაც სოხუმი დაეცა და ქართულმა შეიარაღებულმა ძალებმა აფხაზეთი დატოვეს, მეომრების ნაწილმა პარტიზანული ბრძოლა დაიწყო. პარტიზანების სამოქმედო არეალი, ძირითადად, გალის რაიონი, ნაწილობრივ კი ოჩამჩირე და ტყვარჩელი იყო.

გალის რაიონში მოქმედი პარტიზანული მოძრაობის აქტიურობამ პიკს 1998 წელს მიაღწია, თუმცა, შემდეგ თანდათან ყველაფერი მიჩუმდა.

იმ წლებში საზოგადოებას პარტიზანულ მოძრაობაზე ურთიერთგამომრიცხავი ინფორმაცია მიეწოდებოდა. ჩვენ საშუალება მოგვეცა, პარტიზანული მოძრაობის წევრს გავსაუბრებოდით, რომელიც იმ წლების ამბებს იხსენებს:

ზვიადი, 42 წლის:

— ეს ჩემს ცხოვრებაში ყველაზე მძიმე წლებია. აფხაზეთის ომმა შერყეული ჯანმრთელობა და ფსიქიკური პრობლემები დამიტოვა, რომელსაც დღემდე ვებრძვი.

14 წლის ვიყავი, როდესაც სოხუმში მამა თვალწინ მომიკლეს, მხოლოდ იმიტომ, რომ ქართული სკოლის დირექტორი იყო. ოჯახის წევრებს არც დაუმშვიდობებივარ, უახლოეს სამხედრო ნაწილში წავედი და მოხალისედ ჩავეწერე.

თავიდან ყველა თანაგრძნობით მიყურებდა, ვეცოდებოდი. შემდეგ, როდესაც ყველაფერი აირია, ყველას თავისი გასაჭირი ჰქონდა. მშივრები, დაჭრილები, უიარაღოდ ვიყავით და კაცმა არ იცის, ვინ რას აკეთებდა.

სოხუმის დაცემამდე რამდენიმე დღით ადრე მხარში მსუბუქად დამჭრეს, ნაკურები მჭირდებოდა, მაგრამ სამედიცინო დახმარების აღმომჩენი არავინ იყო და დღემდე იარად მეტყობა. პატრონი არ გვყავდა და შეიძლებოდა მეომარი უბრალო ჭრილობის გამო გარდაცვლილიყო. სოხუმი რომ დაეცა, კონფლიქტის ზონა დროებით დავტოვეთ, ოდნავ მოვღონიერდით და გალის რაიონში ტყეებში გავნაწილდით.

— რამდენი იყავით?

— ალბათ, ასე, 30 კაცი... მცირე ჯგუფებად ვიყავით დაყოფილი. ყველას თავისი ფუნქცია ჰქონდა. მეომარი ბიჭების დახმარებით იმ დროისთვის იარაღს საკმაოდ კარგად ვხმარობდი. ომში ნასწავლ იარაღს სხვანაირად ეჩვევა ადამიანი. რამდენიმე წელი ხელიდან არ გამიშვია, სადაც მივდიოდი, ყველგან თან დამქონდა.

— ანუ ზოგჯერ კონფლიქტის ზონას ტოვებდით?

— დიახ, მე სოხუმი კარგად ვიცოდი და ჯგუფის ხელმძღვანელისგან რაღაც დავალებების შესრულება მიწევდა. ჩვენი ფუნქცია მოწინააღმდეგის ძალების, საბრძოლო ტექნიკის, შეიარაღების, მარაგის, სურსათის განადგურება იყო.

— ეს არც ისე ადვილი იქნებოდა...

— მაინცდამაინც ძნელი არ იყო, რადგან მაღალი დონის შეიარაღებით თავად აფხაზებიც არ გამოირჩეოდნენ. ეს უფრო გულის მოფხანას ჰგავდა, თორემ ვხვდებოდი, რომ ამ გზით აფხაზეთს ვერ დავიბრუნებდით, მაგრამ მაშინ საბრძოლო მოტივაცია მაღალი იყო და ვცდილობდით, თავი არ დაგვეზოგა, ოღონდ კი მოწინააღმდეგისთვის ზიანი მიგვეყენებინა.

თავიდან გამარჯვებით გამოწვეული სიხარულით თუ ეიფორიით აფხაზებიც დაბნეულები იყვნენ. ყოფილა შემთხვევა, 50 სამხედროს თავს უეცრად წავდგომივართ. მათ იცოდნენ, რომ არც ჩვენ გვყავდა მაღალკვალიფიციური სამხედროები, მაგრამ მაინც მაშინვე ტოვებდნენ შეიარაღებას და გარბოდნენ. თუმცა, იყო შეტაკებები, რომელიც მსხვერპლით დასრულებულა.

— მაგალითად?

— მაგალითად, ჩვენზე განსაკუთრებით ნადირობდა ტურანბა, რომელიც აფხაზური მილიციის თანამშრომელი იყო. მას ძმაც ჰყავდა, რომელიც ასევე დაგეშილი იყო ქართველ პარტიზანებზე. ორივე მათგანი ამ რამდენიმე წლის წინ მათთან დაპირისპირებულმა ისევ აფხაზური კლანის წარმომადგენელმა ჩაცხრილა მანქანაში...

— რუსებზეც მიგქონდათ იერიში?

— ზოგჯერ სოხუმში ბაზირებულ რუსებზეც მიგვქონდა იერიში. ეს ძალიან სარისკო იყო, რადგან მათთან შედარებით ჩვენ საკმაოდ სუსტად ვიყავით შეიარაღებული. სხვათა შორის, მოგვიანებით იყო შემთხვევები, როდესაც რუსებთან შეტაკებისას აფხაზებიც წაგვხმარებიან.

— სამხედროებს გულისხმობთ თუ მშვიდობიან მოსახლეობას?

— მოსახლეობას, სამხედროებს ძალიანაც რომ ნდომებოდებათ, ამის უფლებას ხელმძღვანელობა არ მისცემდა. მოსახლეობას კი რუსულმა სამხედრო ნაწილებმა ძალიან მალე მოაბეზრეს თავი. ერთხელ აფხაზი მწყემსები შეგვხვდნენ და მთელი ორი კვირის სამყოფი სურსათი გამოგვატანეს, ძირითადად, ყველი და ხორცი. არადა, იცოდნენ, რომ ქართველები ვიყავით, სინანულით თქვეს, რა გვქონდა საომარი, ამ პოლიტიკამ დაგვღუპაო. არც ერთს არ სჯეროდა, რომ ომის შემდეგ მათი ცხოვრება უკეთესობისკენ შეიცვლებოდა...

იყო შემთხვევები, როდესაც ძალიან თბილად და მეგობრულად გვხვდებოდნენ, მაგრამ ჩვენ შესახებ ინფორმაციას გასცემდნენ. ისინიც გვისაფრდებოდნენ და ორმხრივი სროლა იწყებოდა. პირველი დაჭრილი სწორედ ასეთი ჩასაფრების დროს ატეხილი სროლისას ვნახე. მაშინ ვისწავლე პირველადი სამედიცინო დახმარება.

— სხვა ბევრი რამის სწავლაც მოგიწევდათ..

— მართალი ხართ. ნადირებივით ვცხოვრობდით. კვირების განმავლობაში ცხელი საჭმელი და ძილი გვენატრებოდა. თავიდან მიჭირდა, მერე ყველაფერს შევეჩვიე. მახსოვს, ერთხელ საჭმელი არ გვქონდა და ბალახი მოვხარშეთ. რამდენიმე დღე ასე გავიტანეთ თავი. შემდეგ ველური თხილი და პანტა ვიპოვეთ. დაუსახლებელი ადგილი იყო. ცოტაც და, ნერვები მიმტყუნებდა. ერთ დღესაც ვილაცამ „უპატრონო" ძროხა იპოვა და ყელი გამოსჭრა. შემდეგში სხვებიც ასე მოიქცნენ. მივხვდი, რომ ძირითად პრინციპს, რისთვისაც ვიყავით შეკრებილნი, თანდათან ვკცდით. ბევრმა ვერ გაუძლო და სასმელს მიეძალა. სხვებმა უფრო უარესი გამოსავალი იპოვეს... მივხვდი, რომ იქ გაჩერება აღარ შეიძლებოდა, რადგან ჩვენი ბიჭები უკვე საკუთარი მოსახლეობისთვის გახდნენ საშიში.

— რატომ?

— ბევრმა მათთან საერთო ენა იპოვა, ბევრი, პირიქით, გადაემტერა. დაპირისპირებას სხვადასხვა დროს სხვადასხვა საფუძველი ჰქონდა. მაშინ აფხაზეთში, კერძოდ, გალის რაიონში
თხილისა და ციტრუსის ბიზნესი ფე
იკიდებდა და ყველა
საქმე ხელში ჩაეგდო
წასულმა რამდენიმე პარტიზანმა აფ
ხაზებთანაც კი გამონახა საერთო ენ
და მათი დახმარებით ადგილობრივებზ
გადიოდა. მხარეები ერთმანეთს ინფორ
მაციას უცვლიდნენ და „საქმეზე" ერ
თად მიდიოდნენ. მალე ფულის შოვნი
ინტერესმა ომის კვალიც წაშალა და
ეთნიკური შუღლიც. აფხაზები არაალ
აფართოებდნენ და ქართველ პარტი
ზანებს ბიზნესში ჩართულ აფხაზებზ
„სანადიროდ" უშვებდნენ. იმავეს აკე
თებდნენ ქართველებიც. პარტიზანული
მოძრაობა კლანურ დაპირისპირებაში
ჩაერთო და ახლა უკვე წილების გაყო
ფის გამო იწყებოდა ორმხრივი სრო
ლა... მტერი, სტრატეგია, დაპირისპი
რება, პარტიზანული ომის გაგრძელებ
არც ისე შორეულ წარსულში დარჩა და
რუსულ რუბლსა და ქართულ ლარებ
ზე დახურდავდა. ადგილობრივი მო
სახლეობა თუ ადრე პატივს გვცემდა
და იმედის თვალით გვიყურებდა, ახლა

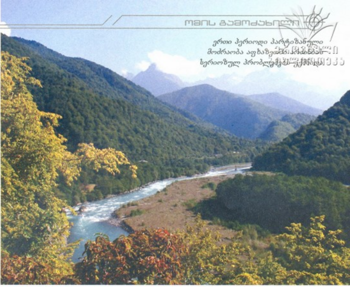

ერთი პერიოდი პარტიზანული მოძრაობა აფხაზე[illegible] სერიოზულ პრობლემ[illegible]

უკვე გვერიდებოდა. ისევე ეშინოდათ ჩვენი, როგორც აფხაზების.

ერთხელ ქალს წისქვილში საფქვავი ზურგით მიჰქონდა. შემეცოდა, იარაღი მხარზე გადავიკიდე და დახმარება დავპირე. ისე აკივლდა, ეს ბოლო ტომარა სიმინდი ჩავყარე, გეხვეწები, არ წამართვა, ბავშვები მშივრები მრჩებიანო, სირცხვილისგან ადგილზე გავშეშდი. ეტყობა, ეს პირველი შემთხვევა არ იყო, რომ მოხუც ქალს საჭმელი წაართვეს. სანამ ხმას ამოვიღებდი, მომაყარა, აფხაზებზე უარესები ხართ თქვენ, წადით, მოშორდით აქაურობასო...

სანამ ამ ყველაფერს ჭკვიანი ადამიანები ხელმძღვანელობდნენ, ჩვენს საქმეს მართლაც კარგად ვაკეთებდით. მაგრამ რაც დრო გადიოდა, ძალიან ბევრი გვიერთდებოდა. ყველას ნდობა კი არ შეიძლებოდა. მივხვდი, რომ ჩემი ფუნქცია, არასაკმარისად, მაგრამ მაინც შესრულებული მქონდა. ასეთი მოძრაობით, ამ იდეოლოგიის ადამიანებით, როგორადაც ტყეში ცხოვრებამ გვაქცია, აფხაზეთს ვერ დავიბრუნებდით. ის კი არა, გალის რაიონის მოსახლეობაც დასანახად ვერ გვიტანდა.

იმ სახელდაკარგულებს შორის ისეთებიც ვიყავით, ვისაც ცუდის გაკეთება არ შეგვეძლო და მართლაც საკუთარი სახლ-კარის დასაცავად ავიღეთ ხელში იარაღი. იქ დავინახე როგორ შეიძლება შეიცვალოს ადამიანი და რა მალე ყალიბდება პატრიოტისგან ბოროტმოქმედი. ის პატარა ბიჭები, ვისაც ლულაში გახედვა ჩვენ ვასწავლეთ, იარაღისა და ნარკოტიკის გამო თავისიანებსაც არ ინდობდნენ... მას შემდეგ წლები გავიდა და შესაძლოა, მათაც გადააფასეს რაღაცები. ვიცი, რომ ძალიან ბევრს იმ წლებმა ფსიქოლოგიური ტრავმა დაუტოვა.

— მათ შორის, თქვენც, არა?

— დიახ... ერთხელ რაღაც საქმეზე ვიყავით წასული და უკან დაბრუნებულებს ორმხრივი სროლა დაგვხვდა. უკვე რამდენიმე დაჭრილიც გვყავდა. მივხვდი, იქ დარჩენა არ შეიძლებოდა. ჩვენგან წასულებმა გასცეს ჯგუფის ადგილსამყოფელი, თორემ „ბინა" ახალი შეცვლილი გვქონდა და მოწინააღმდეგე უბრალოდ ვერ მოგვაგნებდა. იმ დღეს სამი ბიჭი მოგვიკლეს და შვიდი მძიმედ დაჭრეს. სროლა ისევ და ისევ წილების გადანაწილებას მოჰყვა, თორემ სამშობლო და აფხაზეთი ვიღას ახსოვდა.

თუ სწორად მახსოვს, 1998 წელი იყო. ძლივს გადმოვიყვანე ჩემი ბავშვობის მეგობარი, რომელსაც გამჭოლი ჭრილობა ჰქონდა. თოვლი იყო და ვიცოდი, ნაკვალევით ადვილად მომაგნებდნენ. დაჭრილი ზურგზე მოვიკიდე და მდინარეს ჩავუყევი. ჩემთან ერთად სხვებიც მოდიოდნენ, რომელთაც ასევე დაჭრილები მოჰყავდათ. ზამთარში მდინარის წყალი თბილია. ისეთი გაყინული ვიყავი, სხეულს ველარ ვიმორჩილებდი.

რამდენიმე საათს ვიარეთ ასე. თანდათან მივხვდი, რომ ძალა არ მყოფნიდა. ჩემი მეგობარი სისხლისგან იცლებოდა. გათენებას ვერ დაველოდებოდი, გონდაკარგული დაჭრილი ისევ ზურგზე მოვიკიდე და გზა განვაგრძე. ის უკვე ხროტინებდა. ვიფიქრე, ალბათ, თავი ცუდად უდევს-მეთქი. ცოტა ხნის შემდეგ მივხვდი, რომ სუნთქვა შეწყვიტა... საზღვრისპირა სოფლამდე მივაღწიე და პირველივე მოსახლეს ვთხოვე, მიშველე-მეთქი. მან ცხენი გამოიყვანა, დროგში შეაბა და ასე წამიყვანა სამედიცინო პუნქტამდე. მაშინ მანქანა ფუფუნება იყო. კრიმინალები ზუგდიდშიც თარეშობდნენ და ხალხი მანქანის ყიდვას ვერ რისკავდა. ექიმმა სინანულით მითხრა, რომ ჩემი მეგობარი უკვე გარდაცვლილი იყო და ვერაფერს მოუხერხებდა...

არ ვიცოდი, ვისთვის მიმემართა და სად წამესვენებინა მიცვალებული, რადგან მისი ოჯახის შესახებ არაფერი ვიცოდი. ამიტომ დროგის პატრონს ვთხოვე, საფლავისთვის მიწა მაშოვნინე-მეთქი.

— მერე როგორ გაგრძელდა თქვენი ცხოვრება?

— იქიდან რუსეთში წავედი. მოსკოვის ვაგზალზე ბომჟივით რამდენიმედღიანი ცხოვრების შემდეგ, ჩვენი ხალხი ვიპოვე. საცოდავი დევნილები ყველგან იყვნენ შეფარებულნი და მათი დახმარებით ჩემი ოჯახის წევრების ადგილსამყოფელი გავიგე...

დედას მკვდარი ვეგონე და რომ დამინახა, კინაღამ გაგიჟდა. ამდენ ნაწვალებს, ნაშიმშილარსა და გაყინულს ტუბერკულოზი დამემართა.

დღემდე ვსვამ ფსიქოტროპულ წამლებსაც და ასე ვებრძვი პარტიზანული წლების კოშმარს. აფხაზეთი შორეულ ოცნებად დარჩა. ვერ გეტყვით, ვინ უფრო ბედნიერია, ისინი ვინც ამ საქმეს თავი გმირულად შესწირეს, თუ ჩვენ, ვინც ფულისა და ნარკოტიკის გამო ერთმანეთს დავერიეთ.

— როგორ ფიქრობთ, სწორი სტრატეგიის შემთხვევაში, პარტიზანულ ომს შედეგი ექნებოდა?

— კი. სწორედ პარტიზანული მოძრაობის დამსახურებაა, რომ 1994 წლის ივლისამდე, ანუ იმ დრომდე, სანამ გალის რაიონში დსთ-ის სამშვიდობო ძალები განლაგდებოდნენ, სეპარატისტული აფხაზეთის შეიარაღებული ძალები ვერ ბედავდნენ გალის რაიონში შესვლას. შემდგომ წლებში პარტიზანების ნაწილი საქართველოს ხელისუფლებამ ოფიციალურ სტრუქტურებში დაასაქმა, ნაწილი, დაიღუპა, ნაწილი კი პურის ფულის ძიებაში კრიმინალურ ბიზნესს მიეკედლა. მე მაინც მგონია, რომ ქართული პარტიზანული მოძრაობის საბრძოლო პოტენციალი რეალური იყო.

ლალი პაპასკირი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კუნძული იოდო

2012 წლის ოქტომბრის ბოლოს აღმოსავლეთ ჩინეთის ზღვაში ჩინურმა საპატრულო ხომალდებმა იაპონიის სანაპირო დაცვის კატარღები სადავო სენკაკუს (ჩინურად Diaoyu Islands) კუნძულების რაიონიდან გამოაძევეს.

მას შემდეგ, რაც იაპონიის მთავრობამ არქიპელაგის „ნაციონალიზაცია“ მოახდინა, ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის სამხედრო-საზღვაო ძალებმა ამ რაიონის წყლებში გამოჩენას მოუხშირეს და თავიანთ მოქმედებებს საკუთარი ტერიტორიების გეგმური პატრულირებით ხსნიან.

სენკაკუს კუნძულებისთვის მზარდმა დაძაბულობამ უფრო გამოკვეთა სეულისა და პეკინის ურთიერთობის არამდგრადობა, დაკავშირებული აღმოსავლეთ ჩინეთის ზღვაში იოდოს წყალქვეშა კლდესთან.

მიზეზი კი სექტემბერში ჩინურ მასმედიაში გამოქვეყნებული ინფორმაცია გახდა, რომლის მიხედვითაც, პეკინი 2015 წლისთვის სადავო კუნძულებზე სიტუაციის დაკვირვებისათვის უპილოტო საფრენი აპარატების გამოყენებას გეგმავს. ამ გეგმის მიზანი არქიპელაგ სენკაკუს მონიტორინგი იყო, თუმცა მასში კუნძულ იოდოს რაიონში ვითარების გაკონტროლებაც იყო გათვალისწინებული.

სეულმა ეს ინფორმაცია საკმაოდ სერიოზულად მიიღო. სამხრეთ კორეის საგარეო საქმეთა სამინისტრომ განაცხადა: „თუკი აღმოჩნდება, რომ ჩინეთის დაკვირვების მიზეზია იურიდიული პრეტენზია იოდოზე, ჩვენ განვაცხადებთ პროტესტს და მოვითხოვთ ამდაგვარ მოქმედებათა შეწყვეტას“. ამასთან, კორეის რესპუბლიკის საგარეო უწყების წარმომადგენელმა აღნიშნა, რომ მიუხედავად იმისა, რომ საზღვაო სამართლის გაეროს კონვენცია ნავიგაციისა და ფრენების თავისუფლებას უზრუნველყოფს, მათ წინ ფრენების მიზნების დამტკიცება უნდა უსწრებდეს.

კორეის რესპუბლიკამ ჩათვალა, რომ პეკინის ეს გეგმა შეიძლება დაკავშირებული იყოს როგორც მისი სამხედრო-საზღვაო ძალების პოტენციალის ზრდასთან, ასევე აღმოსავლეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში ტერიტორიულ დავებთან დაკავშირებულ პრობლემებში საკუთარი ინტერესების გადამჭრელ დაცვასთან.

წყალქვეშა კლდე იოდო ზღვის ზედაპირიდან სულ 4,6 მ-ით არის ამოწეული და კორეის რესპუბლიკისა და ჩინეთის ექსკლუზიური ეკონომიკური ზონების გადაკვეთის ადგილას მდებარეობს.

2003 წელს სამხრეთ კორეამ საკუთარი იურიდიული კონტროლის გასამლიერებლად იოდოზე მეტეოპირობების მონიტორინგისა და ზღვის დაკვირვებისთვის ავტომატური კვლევითი სადგური დადგა.

კორეელებმა კლდეზე დაამონტაჟეს ლითონის ნაგებობა შვეულმფრენის მოედნითა და სამეცნიერო აპარატურით, რომლის შემადგენლობაშიც შედის სეისმურ აქტიურობაზე დაკვირვების ხელსაწყოები.

კლდე იოდო (ჩინური დასახელება სუიანი) მდებარეობს აღმოსავლეთ ჩინეთის ზღვის ცენტრალურ ნაწილში კორეის რესპუბლიკის უკიდურეს სამხრეთ კუნძულ მარადოსგან სამხრეთ-დასავლეთით 149 კმ-ში და უახლოეს ჩინური კუნძული ტუნდაოსგან ჩრდილო-აღმოსავლეთით 247 კმ-ში (სხვა მონაცემებით — 245 კმ).

ევროპული დასახელება სოკოტრა კლდეს იმ ბრიტანული სავაჭრო გემის პატივსაცემად ერქვა, რომლის ეკიპაჟმაც ის 1900 წელს აღმოაჩინა.

ტერიტორიული პრობლემა კლდის გამო 1996 წელს გაჩნდა, როდესაც საერთაშორისო თანამეგობრობამ ექსკლუზიური ეკონომიკური ზონების 200 საზღვაო მილამდე გაზრდა გა-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დაწყვიტა, რასაც სხვადასხვა სახელმწიფოს ზონების ერთმანეთზე გადაფარვა მოჰყვა. ამის შემდეგ ზონების საზღვრების განცალკევებაზე სეულმა და პეკინმა 16 მოლაპარაკება გამართეს, მაგრამ უშედეგოდ.

მეორე მსოფლიო ომის დაწყებამდე ამ რაიონით დაინტერესებული იყო იაპონიაც, რომელსაც იმ დროისთვის კორეა ანექსირებული ჰქონდა. იაპონიის, სამხრეთ კორეისა და ჩინეთის ტერიტორიული პრეტენზიების ფონზე ყურადღებას იქცევს ამ ცოტა ხნის წინ ამ ქვეყნებში ჩატარებული სწავლებები, სადაც „საკუთარი მიწების დაცვის“ ამოცანები დამუშავდა. 2012 წლის ნოემბერში ჩატარდა მორიგი იაპონია-ამერიკის ერთობლივი სწავლება თემაზე „კუნძულის გათავისუფლებისთვის“ საჭირო მოქმედებები“.

მიუხედავად იაპონიის მტკიცებისა, რომ მანევრები არ იყო მიმართული რომელიმე კონკრეტული ქვეყნის წინააღმდეგ და „ყოველი შემთხვევისთვის“ ტარდებოდა, პეკინმა მასში მაინც სულ სხვა აზრი დაინახა.

ჩინელი სამხედრო ექსპერტების განცხადებით, იაპონია-აშშ-ის ერთობლივმა სწავლებამ ცხადყო, რომ ტოკიო კუნძულ სენკაკუს კუთვნილების საკითხში ჩინეთის შეკავებას სამხედრო ძალების გამოყენებით აპირებს.

საპასუხოდ ჩინეთის სახალხო-

იოდოზე კორეელების მიერ დამონტაჟებული ლითონის ნაგებობა შვეულმფრენის მოედნითა და სამეცნიერო აპარატურით

განმათავისუფლებელმა არმიამ 2012 წლის ოქტომბრის დასაწყისში სწავლება ჩაატარა, სადაც დამუშავდა „მტრის ძალების მიერ ოკუპირებული კუნძულის გათავისუფლების ამოცანა საბრძოლო სროლებით“. სცენარის მიხედვით, კუნძულზე ფარულად შეაღწია სადაზვერვო ჯგუფმა, რომელმაც დააგროვა მონაცემები მოწინააღმდეგის ძალებისა და მისი არტილერიის შესახებ. კუნძულზე სარაკეტო დარტყმის შემდეგ საზღვაო დესანტი გადაისხა და ხანმოკლე ბრძოლის შემდეგ მასზე კონტროლი სრულად აღდგა.

ჩინელი სამხედრო მაღალჩინოსნების განცხადებით, სწავლების მიზანი საკუთარი ტერიტორიული ხელუხლებლობის დაცვაში პეკინის სიმტკიცის დემონსტრირება იყო.

რეგიონის სახელმწიფოების სამხედრო ძალის ასეთი დემონსტრირება აშფოთებს არა მარტო აზია-წყნარი ოკეანის რეგიონს, არამედ მსოფლიოს თანამეგობრობასაც, რომელიც მხარეებს კონსტრუქციული მოლაპარაკებისკენ მოუწოდებს.

მოამზადა
ვიქტორია ვაჩაგაშვილმა

ჩინური საპატრულო ხომალდებისა და იაპონიის სანაპირო დაცვის კატარღის ბრძოლა სენკაკუს კუნძულების რაიონში

რობოტები წითელ პლანეტაზე

უძველესი დროიდან პლანეტა მარსი თავისი იდუმალებით ადამიანს იზიდავდა. ძველი ეგვიპტელები წითელ პლანეტას ჯერ კიდევ 3,5 ათასი წლის წინ აკვირდებოდნენ, ხოლო ბაბილონელმა ასტრონომებმა მისი ადგილმდებარეობის დასადგენად სპეციალური მათემატიკური მეთოდები შეიმუშავეს.

XV საუკუნიდან მეცნიერებმა და ასტრონომებმა მარსის შესწავლა ტელესკოპებით დაიწყეს. XX საუკუნეში მარსის შესწავლაში ახალი ხანა დაიწყო. კოსმოსის ათვისებასთან ერთად წითელი პლანეტისადმი ინტერესი კიდევ უფრო გაღვივდა.

კოსმონავტიკის ისტორიაში სსრკ პირველი იყო, რომელმაც 1960 წლის 10 და 14 ოქტომბერს, ბაიკონურის კოსმოდრომიდან მარსისკენ კვლევითი ზონდები გაუშვა. [illegible] ისევე როგორც 1962 [illegible], წარუმატებელი გამოდგა.

მომდევნო წლებში საბჭოთა სპეციალისტები განაგრძობდნენ მარსისკენ ავტომატური სადგურებისა და კვლევითი ზონდების გაგზავნას, მაგრამ უმეტესად შედეგი არასახარბიელო იყო.

რუსებს არც ამერიკელები ჩამორჩებოდნენ, რომლებმაც მარსის შესწავლა 1964 წელს გაშვებული Mariner-ის სერიის ორი ზონდით დაიწყეს. დასახულ მიზანს მეორე კოსმოსურმა აპარატმა მიაღწია. 1965 წლის ივლისში მან წითელ პლანეტას 9 920 კმ-ის მოშორებით ჩაუფრინა და დედამიწაზე მარსი ზედაპირის 22 ფოტო გამოგზავნა.

1969 წელს მარსის სიახლოვეს ჩავლილმა ზონდებმა Mariner-6-მა და Mariner-7-მა დედამიწაზე 202 ფოტოსურათი გამოგზავნეს. შედარებით სრულყოფილი Mariner-9 მარსის ორბიტაზე გავიდა და სხვა პლანეტის პირველი ხელოვნური თანამგზავრი გახდა.

მარსის შესწავლაში სსრკ პოზიციებს თმობდა. კოსმოსის მილიტარიზაციითა და ბალისტიკური რაკეტების შექმნით გატაცებულ მოსკოვს კვლევითი საქმიანობისთვის არ ეცალა. ამიტომაც პირველობა ამერიკელებს ერგოთ. 1976 წლის 20 ივლისსა და 3 სექტემბერს ამერიკელებმა წითელ პლანეტაზე სამეცნიერო აღჭურვილობით დატვირთული ორი ავტომატური სადგური — Viking-1 და Viking-2 გაუშვეს და ორივე პლანეტაზე დაეშვა. პირველმა 1982 წლამდე იმუშავა და დედამიწაზე მარსის პირველი პანორამული ფოტოებიც გამოგზავნა.

> მსოფლიო კოსმონავტიკისთვის მარსი ძნელად „დასაპყრობი" გამოდგა. 1960-დან 2007 წლამდე, პლანეტისკენ 38 ავტომატური აპარატი (19 ამერიკული, 17 საბჭოური, თითო-თითო ევროპული და იაპონური) გაიგზავნა. თუმცა წარმატებას მხოლოდ ამერიკელებმა მიაღწიეს და ისიც მხოლოდ 12 პროექტში.

ავტომატურ სადგურებთან ერთად მეცნიერები წითელ პლანეტაზე სპეციალური რობოტების — მარსმავლების გაგზავნასაც გეგმავდნენ. პირველად ეს სსრკ-მა სცადა.

1971 წლის მარტში ბაიკონურის კოსმოდრომიდან წითელი პლანეტის-

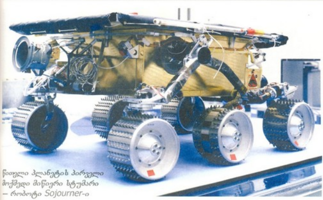

წითელი პლანეტის პირველი მოქმედი მიწიერი სტუმარი — რობოტი Sojourner-ი

კენ დასაჯდომი მოდულებით აღჭურვილი ორი ავტომატური სადგური Марс-2 და Марс-3 გაუშვეს.

მოდულებში, რომლებსაც მარსის ზედაპირზე უნდა დაშვებულიყვნენ, მსოფლიოში პირველი მარსმავლები ინახებოდა. 4,5 კგ-იანი რობოტის მთავარი დანიშნულება მარსის გრუნტის სიმკვრივის განსაზღვრა იყო და მას შესაბამისი ხელსაწყო — გამავლობის შემფასებელი მოწყობილობა ПрОП-М (Прибор оценки проходимости-Марс) ჰქონდა.

წარმატებით დაშვების შემთხვევაში, დასაჯდომი მოდულიდან ПрОП-М თავისით გადმოვიდოდა და პლანეტის გრუნტის შესწავლას შეუდგებოდა. ფეხის ფორმის მარსმავლის გადაადგილების სიჩქარე საათში მხოლოდ 1 მ იყო. ყოველი 1,5 სთ-ის შემდეგ მიწიდან ახალი ბრძანების მოლოდინში ჩერდებოდა. მართვის ბრძანებისა და ენერგომომარაგების მისაღებად ПрОП-М დასაჯდომ მოდულთან 15 მ-იანი სადენით იყო დაკავშირებული.

1971 წლის 27 ნოემბერს, დაშვებისას, Марс-2-ის დასაჯდომი მოდული დაიმტვრა.

Марс-3-ს უფრო გაუმართლა. წითელ პლანეტაზე მისი მოდული 1971 წლის 2 დეკემბერს დაეშვა. თუმცა კავშირი 14,5 წმ-ის შემდეგ გაწყდა და მისი აღდგენა ვეღარ მოხერხდა, მარსის ზედაპირზე „გასეირნება" ვერც მეორე საბჭოურმა მარსმავალმა შეძლო. ამის შემდეგ სსრკ-ს მარსზე რობოტების გაშვება აღარ უცდია.

მარსის აქტიური შესწავლა 90-იანი წლების დასაწყისში ამერიკელებმა განაახლეს და NASA-ს ეგიდით პროგრამა Mars Pathfinder-ი წამოიწყეს. სპეციალისტებს 265 მლნ დოლარით დასაშვები მოდული და პირველი ამერიკული მარსმავალი — Sojourner (ქართულად „უცხოპლანეტელი") უნდა შეექმნათ.

ინჟინრებს მრავალი პრობლემის გადაჭრამ მოუწიათ. წითელი პლანეტისკენ მარსმავალი 1996 წლის 4 დეკემბერს გაემართა. 7-სოლიან მოგზაურობაზე (სოლი — ერთი მარსული დღე-ღამე და დედამიწის 24 სთ-სა და 37 წთ-ს შეესაბამება) გათვლილი „უცხოპლანეტელი" მარსზე 1997 წლის 4 ივლისს — ამერიკის დამოუკიდებლობის დღეს დაეშვა.

10,6 კგ-იანი რობოტის წონამ წითელი პლანეტის პირობებში მხოლოდ 4 კგ შეადგინა. ენერგიის წყაროდ 6-თვლიანი მარსმავალი მზის ბატარეებს იყენებდა. დამოუკიდებელი დაკიდების პრინციპით მოწყობილი შასის წყალობით (ყველა თვალს თავისი ელექტროძრავა ამუშავებდა), მარსმავალს 20 სმ-მდე წინააღმდეგობის გადალახვა შეეძლო.

სპეციალური აღჭურვილობის სახით რობოტს 3 კამერა და მარსის ქიმიური შემადგენლობის შემსწავლელი მოწყობილობა ჰქონდა. კამერებით გადაღებული ფოტოსურათების ნაწილი დედამიწაზე იგზავნებოდა, ნაწილს კი „უცხოპლანეტელი" პლანეტის 3D-rukebis შესადგენად იყენებდა.

მარსმავალმა 83 სოლი (202 სთ და 71 წთ) იმუშავა, რაც პირვანდელ ვადაზე თითქმის 12-ჯერ მეტია. 1997 წლის 27 სექტემბერს მწყობრიდან დასაჯდომი მოდულის გამოსვლის გამო დედამიწამ მუშა მდგომარეობაში მყოფ რობოტთან კავშირი დაკარგა (მოდული

მარსმავალი Opportunity მარსის პეიზაჟის ფონზე

გადამცემის ფუნქციებს ასრულებდა). წითელ პლანეტაზე 3-თვიანი „მოგზაურობის" განმავლობაში „უცხოპლანეტელმა" 100 მ-მდე მანძილი დაფარა.

90-იანი წლების ბოლოს NASA-მ ახალი პროექტი Mars Exploration Rover წამოიწყო. ამბიციური პროექტი წითელ პლანეტაზე ერთდროულად ორი რობოტის გაგზავნას ითვალისწინებდა. „ტყუპ" მარსმავლებს Spirit-ი და Opportunity შეარქვეს. 185 კგ-იან აპარატებს პანორამული და სანავიგაციო კამერები და მარსის ნიადაგის შემსწავლელი მოწყობილობები ჰქონდათ. 6-თვლიან მარსმავალზე (უკეთესი გამავლობისთვის ყველა თვალი წამყვანია) ელექტროენერგიის გამომუშავება მზის ელემენტებით ხდება.

მარსისკენ პირველი „სპირიტი" 2003 წლის 10 ივნისს გაუშვეს. 3 ივლისს სტარტი მეორე მარსმავლით — „ოპორტუნიტით" დატვირთულმა რაკეტამ აიღო. მოქმედების არეალის გასაფართოებლად, რობოტები წითელი პლანეტის სხვადასხვა ადგილას უნდა დაშვებულიყვნენ.

დიდი მანძილის გამო, მარსზე მყოფი რობოტების რეალურ დროში მართვა შეუძლებელია. დედამიწასა და მარსს შორის მანძილი ცვალებადია. მინიმალური მნიშვნელობისას 55 მლნ 760 ათას, მაქსიმალურისას კი – 401 მლნ კმ-ს აღწევს. ამის გამო დედამიწიდან წითელ პლანეტაზე სიგნალს მისასვლელად დრო სჭირდება. მინიმალური დაშორებისას დედამიწიდან გაშვებულ სიგნალს მარსამდე 3-4 წთ, მაქსიმალურისას კი – 20-24 წთ სჭირდება. ამიტომაც მარსმავლების პროგრამულ უზრუნველყოფაში ავტონომიური მოქმედების ფუნქციაა ჩადებული.

ორივე რობოტი მარსზე მშვიდობიანად დაეშვა. „სპირიტი" 2004 წლის — 4, „ოპორტუნიტი" კი 24 იანვარს. ორივე 90-სოლიან მოგზაურობაზე იყო გათვლილი. თუმცა რობოტებმა გაცილებით დიდხანს იმუშავეს. პირველად თავისი მისია „სპირიტმა" დაასრულა. 2009 წლის 1-ელ მაისს (მარსზე დაჯდომიდან 5 წლისა და 4 თვის შემდეგ) მარსმავლის თვლები ქვიშაში ჩაეფლო. NASA-ს სპეციალისტების ძალისხმევის მიუხედავად, რბილი გრუნტიდან რობოტის ამოყვანა ვერ მოხერხდა. ერთხანს „სპირიტს" სტაციონარულ კვლევით სადგურად იყენებდნენ, სანამ 2010 წლის 22 მარტს მასთან კავშირი არ გაწყდა. წითელ პლანეტაზე რობოტმა 2210 სოლი დაჰყო და დაგეგმილი 600 მ-ის ნაცვლად 7,73 კმ გაიარა.

მის ტყუპისცალ „ოპორტუნიტის" უფრო გაუმართლა. რობოტი დღესაც მწყობრშია და დედამიწაზე მარსის ფოტოებსა და გრუნტის ანალიზის შედეგებს გზავნის. გასულ წელს მისიის ხანგრძლივობამ 3 000 სოლს გადააჭარბა, რაც მარსის შესწავლის ისტორიაში ყველაზე ხანგრძლივი პერიოდია.

„ოპორტუნიტისთან" ერთად, დღეს მარსზეა კიდევ ერთი ამერიკული მარსმავალი — Curiosity (ქართულად „ცნობისმოყვარეობა"). 899 კგ-ის მქონე ყველაზე დიდი მარსმავალია, მისი სიგრძე 3,1 მ-ს აღწევს. წითელ პლანეტაზე ის ავტომატური ქიმიური ლაბორატორიის როლს ასრულებს. თავისი ექსპლუატაციის პერიოდში მან მარსის ნიადაგისა და ატმოსფეროს კომპონენტების დეტალური ანალიზი უნდა ჩაატაროს. ამისთვის „ცნობისმოყვარეობას" სპეციალური მანიპულატორი და მთელი რიგი კვლევითი აღჭურვილობა აქვს.

ექვსთვლიან რობოტს 75 სმ-იანი წინააღმდეგობების გადალახვა და სწორ ზედაპირზე 114 მ/სთ-ში სიჩქარით გადაადგილება შეუძლია. წინამორბედი მარსმავლებისგან განსხვავებით, „ცნობისმოყვარეობაზე" ენერგიის გამომუშავება პლუტონიუმის ერთ-ერთი იზოტოპის დაშლით ხდება.

მსოფლიოში ყველაზე დიდი მარსმავლით დატვირთულმა რაკეტამ სტარტი 2011 წლის 26 ნოემბერს აიღო. წითელ პლანეტაზე რობოტი 2012 წლის 6 აგვისტოს დაეშვა. მისი ფუნქციონირების სავარაუდო ვადა 1 მარსის წელია, ანუ დედამიწის 686 დღეღამე. ამ პერიოდში მარსის ნიადაგის დეტალური შესწავლისა და პლანეტაზე წყლის კვალის პოვნის მიზნით რობოტმა 5-დან 20 კმ-მდე უნდა გაიაროს.

Curiosity-სთან ერთად, მარსზე 400 კაცი „ცხოვრობს". წითელი პლანეტის ზედაპირზე ნელი სიჩქარით მოძრავ რობოტს, მარსის დროით მცხოვრები 250 მეცნიერისა და 150-მდე ინჟინრისგან შემდგარი ჯგუფი დედამიწიდან 24 სთ-ის განმავლობაში აკვირდება.

ალექსანდრე აფაქიძე

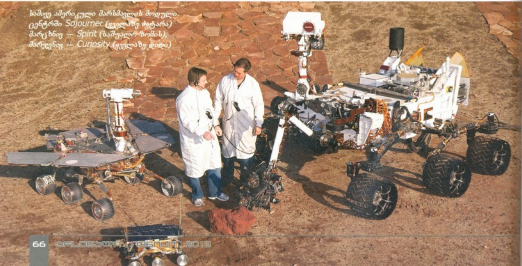
სამივე ამერიკული მარსმავლის მოდული. ცენტრში Sojourner (ყველაზე პატარა) მარცხნივ — Spirit (საშუალო ზომის), მარჯვნივ — Curiosity (ყველაზე დიდი)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რა მოსდევს კოსმოსში ტუალეტის გაფუჭებას

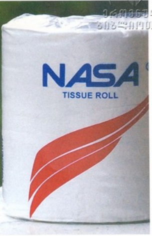

კოსმონავტის პროფესია საინტერესო და იმავდროულად, უცნაური გარემოებებით არის სავსე. ყოველივე ის, რასაც დედამიწაზე ადამიანი საკმაოდ მარტივად აკეთებს, კოსმოსში უწონობის გამო დელიკატურ მიდგომას საჭიროებს. დედამიწიდან დაახლოებით 400 კმ სიმაღლეზე მყოფ კოსმონავტებს სამეცნიერო-კვლევითი ამოცანების შესრულების გარდა, ყოველდღიურად არც ისე სასიამოვნო ყოფითი საკითხების გადაწყვეტაც უწევთ. უწონობის პირობებში წვერის გაპარსვაც კი დიდ მოხერხებას საჭიროებს.

ორბიტაზე ყოფითი პრობლემების მოგვარებაზე ფიქრი სპეციალისტებმა კოსმოსის ათვისებასთან ერთად დაიწყეს. თავდაპირველად კოსმონავტები დასაბანად სპეციალურ ერთჯერად სველ ხელსახოცებსა და პირსახოცებს ხმარობდნენ. ორბიტაზე ყოფნის ხანგრძლივობის ზრდასთან ერთად, კოსმონავტებისთვის პირობების გასაუმჯობესებლად საშხაპეც დადგეს. პირველად ის საბჭოურ Салют-6-ზე გამოიყენეს.

ბანაობის გასამარტივებლად პოლიეთილენის კასრის ძირზე კოსმონავტები ფეხებით მაგრდებოდნენ. საშხაპეს კი ცივი და ცხელი წყლის ონკანები და სპეციალური გამწოვი სისტემა ჰქონდა, რომელიც გამოყენებული წყლის სწრაფ გაწოვას უზრუნველყოფდა.

საერთაშორისო ორბიტული სადგურის პროექტირებისას, მსგავსი ტიპის საშხაპის გამოყენებაზე უარი ითქვა და კოსმონავტები კვლავ სველ ხელსახოცებს დაუბრუნდნენ. კოსმონავტებისთვის საპონი, შამპუნი და კბილის პასტაც კი მოწინავე ტექნოლოგიებით მზადდება. ორბიტაზე წყლის ეკონომიის მიზნით, სპეციალურ ჰერმეტიულ ფლაკონებში შენახული საპონი და შამპუნი სხეულიდან ადვილად ირეცხება. ანალოგიური პრინციპითაა დამზადებული „კოსმოსური" კბილის პასტაც, რომელიც გამოყენებისას არ ქაფდება.

უწონობაში წვერის გასაპარსად ინჟინრებმა შექმნეს სპეციალური ელექტროსაპარსი, რომელიც მოპარსულ წვერს ისრუტავს.

კოსმონავტის ყოველდღიური ყოფის ყველაზე ნაკლებად სასიამოვნო ნაწილი საპირფარეშოში ვიზიტია. ბუნებრივი მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად თავდაპირველად სპეციალურ ჰიგიენურ საფენებს, ანუ პამპერსებს იყენებდნენ. სხვათა შორის, მათ დღესაც იყენებენ, თუმცა მხოლოდ ღია კოსმოსში გასვლისას.

კოსმონავტიკის განვითარებასთან ერთად, პირადი ჰიგიენისა და ბუნებრივი მოთხოვნილების დაკმაყოფილების საკითხს მეტი ყურადღება დაეთმო. პირველ საბჭოურ კოსმოსურ ხომალდებზე მოშარდვისთვის კოსმონავტებს სპეციალური ბალონების გამოყენება უწევდათ

ორბიტული სადგურების გამოჩენასთან ერთად, სპეციალისტებს უკვე კოსმოსური საპირფარეშოს შექმნაზეც მოუწიათ ფიქრმა.

საერთაშორისო კოსმოსური სადგურის საპირფარეშო დედამიწისეულისგან დიდად არ განსხვავდება. მხოლოდ რამდენიმე კონსტრუქციული თავისებურება მაინც გააჩნია, — უნიტაზს ფეხებისა და თეძოების ფიქსატორები აქვს. საპირფარეშოს მოხმარებისას მძლავრი ვენტილატორი ფიზიოლოგიური ნარჩენების სწრაფ გაწოვას უზრუნველყოფს. ამ არც ისე მარტივი მოწყობილობის გამოსაყენებლად გამგზავრების წინ კოსმონავტები თეორიული და პრაქტიკული მომზადების კურსს გადიან.

მყარი ნარჩენები სპეციალურ პლასტიკურ ტომრებში გროვდება, რომლებსაც შემდგომ 20 ლ-იან კონტეინერებში ინახავენ. „შატლების" ექსპლუატაციის დროს, ეს კონტეინერები კოსმოსურ ხომალდთან ერთად მიწაზე ბრუნდებოდა, თხევად ნარჩენებს კი კოსმოსში ყრიდნენ.

საერთაშორისო კოსმოსურ სადგურზე ნარჩენებიც კონტეინერებში ინახება. თუმცა დედამიწაზე მათ არ აბრუნებენ და არც კოსმოსში ყრიან. სავსე კონტეინერებს ტვირთავენ „პროგრესის" ტიპის სატვირთო კოსმოსურ ხომალდზე, რომელიც ორბიტული სადგურიდან მოშორების შემდეგ ატმოსფეროს ზედა ფენებში იწვის.

სასაცილოა, მაგრამ საპირფარეშოს მწყობრიდან გამოსვლამ შესაძლოა რამდენიმემილიარდიანი საერთაშორისო ორბიტული სადგურის გამართულად ფუნქციონირება შეაფერხოს. მსგავსი შემთხვევა არაერთხელ ყოფილა. 2008 წელს ჯერ კიდევ მშენებლობის სტადიაში მყოფ ორბიტულ სადგურზე მწყობრიდან ერთადერთი საპირფარეშოს გამოსვლამ ეკიპაჟს პრობლემები შეუქმნა.

ამჟამად ორბიტულ სადგურზე ორი საპირფარეშოა, რუსულ და ამერიკულ სეგმენტებში. ეს უკანასკნელი NASA-ს დაკვეთით რუსეთში დამზადდა. კოსმოსურ საპირფარეშოში ამერიკელებმა 19 მლნ დოლარი გადაიხადეს.

ალექსანდრე აფაქიძე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ენდრიუ ჯექსონი

1767-1845

ენდრიუ ჯექსონმა თავი ისახელა 1812 წელს ნიუ-ორლეანში გამარჯვების ფასად. 1817 წელს ფლორიდაში შეჭრამ თეთრი სახლისკენ გაუხსნა გზა.

ქრონოლოგია

* 1767 დაიბადა 15 მარტს.
* 1781 ბრიტანელებმა დაატყვევეს.
* 1787 ადვოკატად მუშაობს.
* 1796 ტენესიდან პირველი არჩეული კონგრესმენია.
* 1802 ტენესის ლაშქრის მეთაურია გენერალ-მაიორის წოდებით.
* 1812 ებრძოდა ინდიელ ხალხს — კრიკებს.
* 1815 ნიუ-ორლეანის ბრძოლაში ბრიტანელები დაამარცხა.
* 1817 ესპანელებს ფლორიდა წაართვა.
* 1828 აირჩიეს პრეზიდენტად.
* 1845 გარდაიცვალა 8 ივნისს, ნეშვილთან, ტენესიში.

არჩევის ღირსი პრეზიდენტი

ჯექსონზე ამბობენ, ქოხში დაიბადაო. თუმცა, არსებობს საბუთი, რომ გემზე მოევლინა ქვეყანას, როდესაც მისი ემიგრანტი მშობლები ირლანდიიდან ამერიკაში მიემგზავრებოდნენ. ეს კი მას პრეზიდენტად არჩევაში ხელს ნამდვილად შეუშლიდა.

ჯექსონი კაროლინაში გაიზარდა. 13 წლისა უკვე ამბოხებულთა რაზმების კურიერი იყო.

1781 წელს ბრიტანელებმა შეიპყრეს. ერთ-ერთმა ბრიტანელმა ჯექსონს სახეზე ხმალი დაარტყა, რადგან უარი თქვა ინგლისელი ოფიცრისთვის ფეხსაცმლის გაპრიალებაზე. მას შემდეგ სიცოცხლის ბოლომდე სძულდა ბრიტანელები.

20 წლისა ადვოკატთა კოლეგიაში მიიღეს და ჩრდილოეთ კაროლინის დასავლეთ რაიონში, ჯონსბოროში, გადავიდა, რომელიც მოგვიანებით ტენესის შტატი გახდა. 1796 წელს ახალი შტატის კონსტიტუციის შედგენაში მონაწილეობდა და ტენესის პირველი წარმომადგენელი გახდა კონგრესში, სადაც ერთი ვადით იმსახურა. მალე ტენესის უმაღლესი სასამართლოს მოსამართლედ დაინიშნა, 1802 წელს კი ტენესის ლაშქრის გენერალ-მაიორად აირჩიეს.

ლაშქრის მეთაური

1812 წელს ჯექსონმა მოხალისეები შეკრიბა კანადაში შესაჭრელად და როდესაც ბრიტანელებთან ომი ატყდა, მან თავისი სამსახური შესთავაზა ფედერალურ მთავრობას. ლაშქარი ნატჩეზში, მისისიპში გაგზავნეს გენერალ ჯეიმს უილქინსონის დასახმარებლად, მაგრამ მალევე დაიშალნენ. ტენესისკენ მიმავალ დამქანცველ გზაზე ჯექსონს მეტსახელად „ბებერი ჰიკორი" (ინდიელთაგან ამერიკული კაკლისთვის შერქმეული სახელი) შეარქვეს სიმტკიცისა და შეუდრეკლობისათვის.

ინდიელმა ხალხმა — კრიკებმა, რომლებიც ბრიტანელთა მოკავშირენი იყვნენ, მისისიპის ტერიტორიაზე ფორტ-მიმის მოსახლეები ამოხოცეს. ჯექსონმა 5000-ზე მეტი კაცი შეკრიბა და ინდიელთა ორი სოფელი აღგავა პირისაგან მიწისა, კრიკები კი ჰორსშუ-ბენდის ბრძოლაში გაანადგურა.

ნიუ-ორლეანზე ბრიტანელთა შეტევის შიშით მან მობაილი აიღო ალაბამაში, მერე კი ესპანურ ფლორიდაში შეიჭრა, როდესაც გაიგო, ბრიტანული ჯარები პენსაკოლაში შევიდნენო. აქედან ახალი ორლეანისკენ გასწია, სადაც 1815 წლის 8 იანვარს ბრიტანელები დაამარცხა. ბრძოლის დასრულებიდან მალევე გავრცელდა ცნობა,

1815 წლის 8 იანვარს ნიუ-ორლეანისთვის ბრძოლაში ჯექსონის მეთაურობით ამერიკელებმა ბრიტანელებზე გადამწყვეტ გამარჯვებას მიაღწიეს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რომ გენტში სამშვიდობო ხელშეკრულებაზე 1814 წლის 24 დეკემბერს ხელი უკვე მოეწერათ, მაგრამ ჯექსონი უკვე ეროვნული გმირი იყო.

ჯექსონი გადადგა და შინ დაბრუნდა, ჰერმიტაჟში, ნეშვილთან ახლოს, თუმცა 1817 წლის დეკემბერში ბრძოლაში ჩასაბმელად ისევ გამოიძახეს, რადგან ჯორჯიის საზღვრებზე შეტევა გახშირდა. ამას ჯექსონმა ფლორიდაში შეჭრით უპასუხა, რასაც პოლიტიკური კრიზისი მოჰყვა. მთავრობამ ჯექსონის ფლორიდაში შეჭრა არ ცნო, მაგრამ ესპანელებმა შეერთებულ შტატებს ფლორიდა ორი წლის შემდეგ მაინც დაუთმეს.

ენდრიუ ჯექსონი 1824 წელს საპრეზიდენტო არჩევნებში მონაწილეობაზე დაიყოლიეს, მაგრამ ხმები გაიყო და თეთრი სახლი ჯონ ქუინსი ადამსს ერგო. თუმცა უკვე 1828 წლისთვის მისმა უხეშად გამოთლილმა პოპულარობამ მოქმედ პრეზიდენტს სავარძელი დაატოვებინა.

კარიერის მნიშვნელოვანი მომენტები

- 1814 წლის გაზაფხულზე ასობით კრიკი შეიყარა ალაბამაში, მდინარე ტალაპუსასთან. ჯექსონმა რიცხვმრავალ მტერს ქვემეხი დაუშინა. 27 მარტს ჰორს-შუ-ბენდის ბრძოლაში კრიკთა დაცვა გაარღვია, 800 ინდიელი მოცელა და 500 ქალი და ბავშვი აიყვანა ტყვედ. სამშვიდობო ხელშეკრულებით კრიკებს 23 მილიონი აკრი მიწის დათმობა მოუხდათ სამხრეთ ჯორჯიისა და ნახევარზე მეტი ალაბამის ჩათვლით.

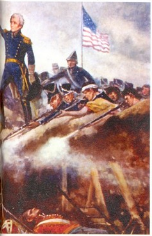

- ნიუ-ორლეანის ასაღებად მზადმყოფი 50 ბრიტანული ხომალდით მექსიკის ყურეში ჯექსონმა ქალაქის დასაცავად გასწია. ჯარში დაახლოებით 7000 კაცი ჰყავდა, მათ შორის — ადგილობრივი მეკობრეები. სწორედ ამხელა ჯარით უნდა შერკინებოდა 500 მებრძოლით აღმატებულ ბრიტანულ რეგულარულ არმიას. მაგრამ ჯექსონს საფრის მომზადების დრო ჰქონდა. მან ბამბის ფუთების ბარიკადები ააგებინა, სადაც ამერიკელი მსროლელები დაიმალნენ მოწინავე ბრიტანელთა მოსაცელად. ბრიტანელებს 2000 მებრძოლი დაეჭრათ, 289 კი დაეღუპათ, ამერიკელებმა 31 კაცი დაკარგეს, 40 კი დაეჭრათ.
- 1817 წელს ჩრდილოეთ ამერიკის ინდიელმა ტომმა სემინოლებმა და გაქცეულმა მონებმა ფლორიდიდან რამდენჯერმე შეუტიეს ჯორჯიას. ჯექსონი მომხდურს ფლორიდის საზღვრამდე გაეკიდა, სან-მარკსი და პენსაკოლა აიღო და იმ შეხლა-შემოხლაში ბრიტანეთის ორი ქვეშევრდომიც დასაჯა. ამან მთავრობაში ფურორი მოახდინა, მაგრამ ესპანელებმა შეერთებულ შტატებს ფლორიდა მხოლოდ 1819 წელს გადასცეს.

მოამზადა
ლევან ინასარიძემ

უმაქნისი ბრიტანული ნაღმმძებნები სოდ-საც უყიდია

არსენალის ბიბლიოთეკა

უკვე ათწელმისჯილ ბრიტანელ მილიონერ-თაღლითს 40 ათასდოლარიანი „მატყუარა“ ADE651-ები თურმე ვანო მერაბიშვილის დროინდელ შსს-სთვისაც შეუსაღებია

ევროპაში ჯერ კიდევ არ ჩამცხრალა საერთაშორისო დონის სკანდალი, რის გამოც გასამართლებულ ბრიტანელ მილიონერ ჯეიმზ მაკორმიკს 10 წლით პატიმრობა მიუსაჯეს.

60 მლნ გირვანქა სტერლინგი მაკორმიკმა ძალიან მარტივი, მაგრამ ამასთან, არაადამიანური მეთოდით იშოვა, — ის აშშ-ში, სულ რაღაც 20 დოლარად ყიდულობდა გოლფის სათამაშო მოედნებზე გაბნეული გოლფის ბურთების აღმომჩენ მოწყობილობას და მცირე გადაკეთების შემდეგ როგორც ყოვლისშემძლე ნაღმმძებნს 40 ათას დოლარად ყიდდა.

ADE651-ად მონათლული ეს მოწყობილობა მოქმედების პრინციპით ვერ იქნებოდა ეფექტური ნაღმმძებნი (საერთოდ საეჭვოა, რომ მას რაიმეს აღმოჩენის უნარი ჰქონდეს), მიუხედავად ამისა, რამდენიმე ათეული ქვეყნის სპეცსამსახურმა ისინი მაინც იყიდა.

ამ საქმეში ყველაზე მეტად თავი ერაყის შსს-მ გამოიჩინა, როდესაც 2008 წელს 32 მლნ დოლარად 800 ცალი ADE651 შეიძინა, ხოლო 2009 წელს კიდევ 53 მლნ დოლარი გადაიხადა ასეთივე საეჭვო მოწყობილობებში. საეჭვო იმიტომ, რომ ვითომ ყოვლისშემძლე ნაღმმძებნებით აღჭურვილი ერაყის პოლიციის პოსტები რამდენჯერმე უპრობლემოდ გაიარეს ტერორისტებმა და ხალხმრავალი ადგილები ააფეთქეს.

თუმცა თავი გავანებოთ ერაყს და ჩვენს პრობლემას მივხედოთ. ბრიტანელი მილიონერი-თაღლითის უმაქნისი ნაღმმძებნების მყიდველ ქვეყანათა სიაში საქართველოც მოიხსენიება, ოღონდ დაკონკრეტების გარეშე, თუ როდის და რამდენი „საოცარი“ ნაღმმძებნი იყიდეს ქართველმა სპეცსამსახურებმა.

„არსენალმა“ გაარკვია, რომ ვანო მერაბიშვილის მინისტრობის დროს შსს-მ, კერძოდ კი სოდ-მა (სპეციალური ოპერაციების დეპარტამენტი) შეიძინა რეპუტაციაშელახული ნაღმმძებნები, მოგვიანებით კი დააპატიმრეს ის პირი, ვინც კურირებდა ამ შესყიდვას, მაგრამ მატერიალური ზარალის გადახდის შემდეგ ის მოგვიანებით გაათავისუფლეს.

კარგია, თუ ერაყივით ათასობით უმაქნისი ნაღმმძებნი არ ვიყიდეთ, რადგან ADE651 ასაფეთქებელი მოწყობილობების აღმოჩენის ცრუ იმედს იძლევა და ეს ტრაგედიის ტოლფასია, მისი იმედად მყოფი გამნაღმველები ვერ შეძლებენ რეალური საფრთხის აღმოჩენას.

ირაკლი ალადაშვილი

ბრიტანელი მილიონერი-თაღლითი ირწმუნებოდა, რომ ADE651-ს კვების წყარო არ სჭირდებოდა, თავად გამნაღმველის ბიოლოგიურ ველს იყენებდა და ამასთან, შეეძლო ბევრი სხვა რამის, მათ შორის მიწაში ერთ კმ სიღრმეში ჩამარხული სპილოს ძვლის აღმოჩენაც კი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

„თბილისი" იაპონიის საიმპერატორო ფლოტის წინააღმდეგ

მეორე მსოფლიო ომის დროს საბჭოთა სამხედრო-საზღვაო ფლოტის შემადგენლობაში იყო საქართველოსთან დაკავშირებული, მაგრამ იმ პერიოდისთვის დამახასიათებელი ბოლშევიკურ-კომუნისტური სახელების მატარებელი საბრძოლო ხომალდების პატარა ესკადრა.

შავი ზღვის ფლოტის განკარგულებაში იყო საკანონერო ნავები „კრასნი ადჟარისტანი", „კრასნაია აბხაზია" და „კრასნაია გრუზია", ხოლო ჩრდილოეთის ფლოტში წყალქვეშა ნავი „სოვეტსკაია სვანეტია" ირიცხებოდა.

1941 წლის ოქტომბრიდან 1945 წლის მარტამდე ჩრდილოეთის ფლოტის შემადგენლობაში შედიოდა სადარაჯო ხომალდი СКР-22, რომელიც, ფაქტობრივად, შეიარაღებულ ტრაულერ РТ-79 „თბილისს" წარმოადგენდა. სხვადასხვა ფლოტში კიდევ რამდენიმე დამხმარე გემისა თუ პატარა წყალწყვის მცურავი საშუალების სახელიც საქართველოსთან ასოცირდებოდა.

ზემოთ დასახელებულ საბრძოლო ხომალდებს შორის რანგით ბევრად მაღლა იდგა საესკადრო ნაღმოსნების ლიდერი „თბილისი", რომელსაც სამხედრო სამსახურის გავლამ შორეულ აღმოსავლეთში წყნარი ოკეანის ფლოტის შემადგენლობაში მოუწია.

1935 წლის 15 იანვარს უკრაინაში ნიკოლაევის გემთსაშენ ქარხანა №198-ში საიდუმლო ვითარებაში საფუძველი ჩაეყარა იმ პერიოდის საბჭოთა ფლოტის ყველაზე დიდი წყალზედა ხომალდების, 38-ე პროექტის საესკადრო ნაღმოსნების ლიდერების, „ტიფლისისა" და „ბაქოს" აგებას. ორივე ხომალდი შავი ზღვის ფლოტისთვის შენდებოდა. მაგრამ შორეულ აღმოსავლეთში იაპონიასთან ურთიერთობა გართულდა, გახშირდა შეიარაღებული სასაზღვრო კონფლიქტები და ახალშექმნილ წყნარი ოკეანის ფლოტს სასწრაფოდ გაძლიერება დასჭირდა. ნიკოლაევში მშენებარე ორივე ხომალდის კორპუსები სექციებად დაიშალა, რკინიგზის პლატფორმებზე დაიტვირთა და შორეულ აღმოსავლეთში ქალაქ ამურის კომსომოლსკის გემთსაშენ ქარხანა №199-ში გაიგზავნა.

1936 წლის 10 აგვისტოს „ტიფლისის" მშენებლობა ქარხნის №2 დოკში განახლდა, მაგრამ ნელი ტემპით

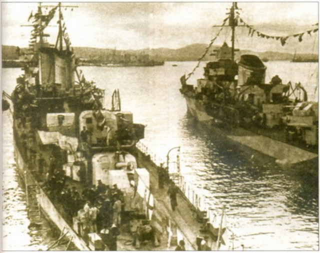

„თბილისი"

წყალწყვა — 2 265 ტ, სიგრძე — 127,5 მ, სიგანე — 11,7 მ, წყალჯდომი — 4,14 მ;

სამი ორთქლის ტურბინა საერთო სიმძლავრით 66 ათასი ცხ.ძ., საწვავის მარაგი — 620 ტ მაზუთი, სიჩქარე — 43 კვანძი, ცურვის სიშორე ეკონომიური სვლით — 2 100 მილი, ეკიპაჟი — 250 კაცი;

შეიარაღება 1945 წლის მდგომარეობით — 5X1 100 მმ-იანი და 2X1 76 მმ-იანი ქვემეხი, 8X1 37 მმ-იანი ავტომატი, 6X1 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი, 2X4 533 მმ-იანი სატორპედო აპარატი.

ფოტოზე მარცხნივ საესკადრო ნაღმოსნების ლიდერის „თბილისის" ხედი კიჩოს მხრიდან — ფოტო გადაღებულია 1941 წელს ვლადივოსტოკში

თბილისელი ადმირალი — წყნარი ოკეანის ფლოტის სარდალი ივანე იუმაშევი

და ამიტომ ის წყალში თითქმის სამი წლის შემდეგ, 1939 წლის 24 ივლისს უკვე „თბილისის“ სახელით ჩაუშვეს.

იმის გამო, რომ „ტიფლისის“ აგება გაჭიანურდა, ხარჯიც გაიზარდა, რამაც 41 მლნ 503 ათასი რუბლი (7 მლნ 831 ათასი დოლარი) შეადგინა. მაშინ როცა იმავე ლიდერის კლასის „ბაქო“ მხოლოდ 33 მლნ 240 ათასი რუბლი (6 მლნ 272 ათასი დოლარი) დაჯდა.

1940 წლის გაზაფხულზე დასასრულებლად „თბილისი“ ვლადივოსტოკში გადაიყვანეს და 11 დეკემბერს წყნარი ოკეანის ფლოტის შემადგენლობაში შევიდა.

საბჭოთა კავშირში გერმანიის შემოჭრის წინ შორეულ აღმოსავლეთში „თბილისი“ და „ბაქო“ ყველაზე ძლიერ წყალზედა ხომალდებად ითვლებოდნენ.

თუმცა იაპონიასთან ომი რომ დაწყებულიყო, საბჭოთა წყნარი ოკეანის ფლოტი იაპონიის საიმპერატორო ფლოტის სახაზო ხომალდებს, ავიამზიდებს, მძიმე და მსუბუქ კრეისერებს ლუკმადაც არ ეყოფოდათ. მაშინ მოსკოვმა ამომავალი მზის ქვეყანასთან ომის არიდება მოახერხა და „თბილისი“ დროებით სასწავლო ხომალდის დანიშნულებას ასრულებდა.

1941 წლის მიწურულს ლიდერზე განმაგნიტების სისტემის მოწყობილობები დადგეს და მაგნიტური ნაღმებისგან დაცვის საშუალებებსა და მეთოდებზე საკვლევი სამუშაო დაიწყო.

სამსახურის პერიოდში 38-ე პროექტის ხომალდებს არაერთი ხარვეზი აღმოაჩნდათ, კერძოდ, სუსტი იყო საზენიტო შეიარაღება, 5-6-ბალიან ღელვაში შემხვედრი ტალღებისგან წყალი ცხვირის კოშკურის ქვემეხების ლულებში შედიოდა და ა.შ..

1945 წლის 8 აგვისტოს საბჭოთა კავშირმა დამარცხების პირას მისულ იაპონიას ომი გამოუცხადა და წყნარი ოკეანის ფლოტი საბრძოლო მოქმედებებისთვის მოემზადა.

12 აგვისტოს „თბილისმა“ პირველი და ერთადერთი საბრძოლო დავალება შეასრულა — 354-ე საზღვაო ქვეითი ბატალიონის ასამდე მეავტომატე პოსეტის უბეში გადასხა. ოპერაციის მსვლელობისას „თბილისი“ საფლაგმანო ხომალდის დანიშნულებას ასრულებდა და მის ბორტზე წყნარი ოკეანის ფლოტის სარდალი, ადმირალი ივანე იუმაშევი იმყოფებოდა.

ახლა ძნელი გასარკვევია, თბილისში დაბადებული ადმირალ იუმაშევის „თბილისზე“ ყოფნა შემთხვევითი იყო თუ შექმნილი გარემოებით განპირობებული. ყოველ შემთხვევაში, თბილისელმა ადმირალმა „თბილისით“ საბრძოლო დავალება შეასრულა და ხომალდის ბიოგრაფიას საბრძოლო ფურცელიც შემატა.

ომის შემდგომ წყნარი ოკეანის ფლოტის შემადგენლობაში ლიდერის სამსახური გაგრძელდა, თუმცა კლასიფიცირება შეეცვალა და 1949 წლის 1-ლი დეკემბრიდან საესკადრო ნაღმოსანთა კლასში გადაიყვანეს.

1951-55 წლებში „თბილისი“ ვლადივოსტოკში გაარემონტეს და 1958 წლის 18 აპრილს საბრძოლო შემადგენლობიდან გამოიყვანეს, განაიარაღეს და სამიზნე-გემად, ЦЛ-50-ად გადააკეთეს. მორალურად და ტექნიკურად მოძველებული 29 წლის „თბილისი“ 1964 წლის 31 იანვარს ვლადივოსტოკში ჯართად დაჭრეს.

თემურ ჩაჩანიძე

საესკადრო ნაღმოსნის ლიდერი

პირველი მსოფლიო ომის წინა წლებში საესკადრო ნაღმოსნების სიჩქარე გაიზარდა და შეიარაღებაც გაძლიერდა, მაგრამ გაჩნდა ახალი პრობლემა — საჭირო იყო ხომალდი, რომელიც მოწინააღმდეგის საესკადრო ნაღმოსნების შეტევას მოიგერიებდა და საკუთარს კი კონტრშეტევაზე წაუძღვებოდა. იმავდროულად, ბრძოლის დროს მას საშტაბო ხომალდის დანიშნულებაც უნდა შეესრულებინა. ასეთი ხომალდი ზომით, სიჩქარითა და საარტილერიო შეიარაღებით საესკადრო ნაღმოსნებზე უფრო დიდი და ძლიერი უნდა ყოფილიყო. შესაბამისად, ის ადგილს მსუბუქ კრეისერებსა და საესკადრო ნაღმოსნებს შორის დაიკავებდა. პირველად ასეთი ხომალდი ბრიტანეთში აიგო და ლიდერი Swift-ი სამეფო ფლოტის შემადგენლობაში 1910 წელს ჩადგა. პირველ მსოფლიო ომში გამოჩნდა, რომ ლიდერებს საესკადრო ნაღმოსნებთან შედარებით მაინცდამაინც დიდი უპირატესობა არ ჰქონდათ, ამიტომაც შემდგომ დაუჯავშნავი ლიდერის დანიშნულებას მეტწილად დაჯავშნული მსუბუქი კრეისერები ასრულებდნენ. ამის მიუხედავად, ზოგიერთი ლიდერი თავისი დროისთვის შეიარაღებითა და საექსპლუატაციო მახასიათებლებით სამხედრო გემთმშენებლობის საუკეთესო ნიმუშად დარჩა. 1933-34 წლებში საფრანგეთის ფლოტს შეემატა Vauquelin-ის სერიის კონტრნაღმოსნები (ლიდერის შესაბამისი კლასი საფრანგეთის ფლოტში), რომლებიც ხუთი 138 მმ-იანი ქვემეხით იყვნენ აღჭურვილი. სერიის ერთ-ერთმა ხომალდმა Cassard-მა გამოცდაზე იმ დროისთვის ძალიან მაღალი სიჩქარე, 45,7 კვანძი განავითარა.

მსოფლიოში ლიდერის კლასის პირველი ხომალდი Swift-ი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლევან სეფისკვერაძე

ჩემი იასონა

ჩემი იასონა, წელში მოხრილი, დალ-ლილთვალებიანი კაცი, აფხაზეთის ომის ვეტერანი, ომის შემდეგ კი მეკუბოვე იყო და დარწმუნებით შემიძლია გითხრათ, რომ სიცოცხლის ბოლო წლებში, მასალას თუკი მიუტანდი, კაპიკს აღარ ღებდა ხელობაში. მიუტანდი მასალას, არაყს, ცოტა მისაყოლებელს, ჩამოუჯდებოდი გვერდით, აუწევდი ორ ჭიქას, გადმოაგდებდა ცრემლს პირველივე ჭიქაზე, გაიხსენებდა ომს, ცეცხლმოკიდებულ სოხუმს, ტამიშთან დალუპულ ბიჭებს... მერე წამოხვიდოდი და ორ დღეში კუბო გამზადებული გხვდებოდა. ბოლო წლებში ფულს ნამდვილად არ იღებდა და მარტო მე კი არა, მთელი ქართლია მის მომსწრე და მოწმე. მაშინ უკვე ძალიან ცუდად იყო. ღვიძლის დაშლა, ლოთობა, ამბავი...

2007 წლის 31 დეკემბერს ზაზა ჩამოვიდა, სიდედრი გარდაცვლოდა და მასაც მისვლოდა ამბავი — ნაომარი იასონა დაბერდა, გაუბერა და კუბოების კეთებაში ფულს აღარ ითხოვსო. ჰოდა, აბა, ვის არ უნდა მუქთად ასეთი საჩოთირო საქმის მოკვარახჭინება... ზაზას ნძვის მასალა მოეტანა და ნამუსზე ხელი ისე აელო, რომ არყის გამოყოლება „დავიწყებოდა". მოვიდა და იასონას მოუბოდიშა, არყის წამოღება დამავიწყდა, შენ ეს პატივი მეცი და კაი ჭაჭა ჩემზეაო. ეგრევე მოვხვდი, ზაზამ, ალბათ, იფიქრა, ახლა არაყი რომ წავუღო, იასონა ჩასკდება, საქმეს არ გააკეთებს და სიდედრი უკუბოოდ დამრჩებაო. მაგრამ ზაზამ რა იცოდა, რომ არყის გარეშე იასონას ხელები სულ გარდიგარდმო უკანკალებდა და სასმლის დაუხმარებლად სწორად შალაშინსაც კი ვერ გაუსვამდა ფიცარს. მე, რა თქმა უნდა, უნივერსიტეტს ვაცდენდი. უკვე ჩათვლების პერიოდი იყო და მშობლებს ჩემი აურაცხელი გაცდენისა და უნივერსიტეტის ცალ ფეხზე დაკიდების ამბები რომ არ გაეგოთ, თავს ტრადიციულად იასონას სახლ-სახელოსნოს ვაფარებდი. თუთის არაყი მქონდა სახლიდან მოტეხილი და დილიდანვე კოხტად ვწრუპავდით.

ზაზა რომ წავიდა, იასონამ თავისი ძველი სამხედრო ბუშლატიდან 20-ლარიანი ამოაცოცა და მითხრა: ამ ღამეს, ხო იცი, ახალი წელი მოდის, ბალღო, ჩაირბინე ბაზარში, ქათამი, მწნილი და კაი რამეები ამოიტანე, მაინც ახალი წელიაო. მოვხვდი, ახალი წლის შეხვედრას ჩემთან ერთად რომ აპირებდა, ეს კიდევ ძალიან საშარო საქმე იყო. სახლში ჩემები ვინ იცის, რა ამბავს ატეხდნენ, ახალ წელს ლოთ იასონას სახელოსნოში რომ შევხვდებოდი, მაგრამ ესეც დავიკიდე. სტუდენტების ამბავი ეგრეა. იმიტომაც არიან სტუდენტები ყველაზე მაგარი ხალხი მსოფლიოში!

წავედი ბაზარში. მაშინ კაი სოფლის ქათამს 4 ლარად იყიდდი. ერთი ტკბილი ქართლელი ბაბო შემხვდა ზედ ბაზრის შესასვლელთან, ჯირკზე ჩამომჯდარი. სოფლის დაკლულ-გასუფთავებულ ქათმებს ყიდდა. სიცივეში ლოყები ისე ტკბილად ჰქონდა აწითლებული, აბა, სხვისგან ქათმის ყიდვა იქნებოდა?! კაი ჩაყვითლებული დედალი მომცა 4 ლარად და ერთი ჩურჩხელაც მაჩუქა ბაბოობის ამბავში. იასონას თევზი უყვარდა და ერთი კილო ცოცხალი ნაცნობმა ბრაკონიერმა იაფად მომყიდა. დახლზე ბოსტნეული ქწყო სხვების თვალის ასახვევად. დახლის ქვემოთ კიდევ, წინაღამით დენში გატარებული მურწები ელაგა. ბრაკონიერს სახეზეც იცნობს ჭკვიანი პოლიციელი, მაგრამ ესენი არ ინდომებენ, როგორც ჩანს... მერე ლავაშები, მწვანილეულობა და ხილი ვიყიდე. უფრო ზუსტად, კაი ჩაშაქრული მსხლები, სულ 5-6 ცალი. ან მეტი რად გვინდოდა? ბოლოს, მარტო ხურდებიღა რომ დამრჩა, იასონასავით აფხაზეთის ომში ნაომარმა ცალფეხა მეგრელმა კაცმა 2 ლარად ერთი ლიტრა ხილის არაყი მომყიდა და მეტი რაღა გვინდოდა? ეს ყველაფერი ქაღალდის ძველ კულოკში ჩავჭყვე და წამოვედი უკან, ჩემს იასონა პაპასთან.

იასონა იმავე წელს, ზაფხულში დაემარხათ. ბევრი რომ ოცნებობს, ისე მომკვდარიყო — დაიძინა და ველარ გაიღვიძა

●●●

იასონას ზომის აღება და ფიცრების დახერხვა უკვე მოესწრო. თვალები ისე უციმციმებდა, აშკარა იყო, ჩემი წასვლის მერე თუთის არაყი რამდენჯერმე კიდევ ჩაეკრა. მარტო ერთი ჭიქა დავლიე უშენოდაო, მითხრა, მაგრამ ერთიც დაელია და მეტიც. შეარგოს! ამოვალაგე მთელი ჩემი ნაყაჭრი ხორაგი. მწნილის ყიდვა დამვიწყებოდა, რაზეც ცოტა ხანი იბუზღუნა იასონამ, — სირისტიანი ბალღი ხარ, სირისტიანიო, მითხრა. მაგრამ, მერე ცოცხალი რომ ამოვიღე, მწნილი ვილას ახსოვდა... ყველა თევზი სათითაოდ აიღო ხელში, შეატრიალ-შემოატრიალა და ბოლოს მითხრა, ყოჩაღ, ამ თევზის ყიდვა კი კაი მოგიფიქრებიაო.

შევყარეთ მთელი ეს ჩემი ნაყაჭრი რკინის კარადაში და მოვადექით საქმეს. „ჯერ საქმე შვილიო, ჯერ საქმეო“, – იცოდა ხოლმე თქმა. არა ვარ ხელობის კაცი და არც არასოდეს ვყოფილვარ. სანამ მე ერთ ფიცარს ვაშალაშინებდი, იასონას კუბოს თავსახური უკვე შეკრული ჰქონდა. ყველაზე მთავარი მაინც სახელურების გამოთლა და მორგება-მიმაგრებაა. ქართული კუბოთქმნის ისტორიას ხომ არაერთი ავად მოსაგონარი შემთხვევა ახსოვს, როდესაც ჭირისუფლებისათვის კუბოს სახელურებს უმტყუნიათ და მიცვალებულებს სულ პანტაპუნტით უცვენიათ კუბოდან. იასონა სულ იმის ფიცში იყო, ჩემს გაკეთებულ კუბოს იალლიში არასოდეს მოსვლიაო და მეც მჯეროდა. ან რატომ მომატყუებდა? ისედაც არ იყო ტყუილების მოყვარული კაცი. ომზეც იშვიათად ჰყვებოდა. ტყუილებს, მით უმეტეს...

სახელურების მორგების გარდა, ყველაზე ძნელი კუბოს ძირის შეკვრაა. ქართველები ხომ იცით, როგორი ხალხი ვართ?! აქაოდა, მიცვალებულის ნივთების სახლში გაჩერება არ იქნებაო და ტენიან და ტენიან კუბოში ცხონებულთა ტანსაცმელსა თუ სხვა რამ ნივთებს. ჩემს ბავშვობაში გორში ერთ ბაბოს, კუბოში პატარა ტელევიზორიც კი ჩაატანეს – სულ ამას უყურებდა და იმ ქვეყნადაც გამოადგებაო.

ამასობაში საღამოს 11 საათიც დადგა და მოუთმენელმა ბავშვებმა უკვე ატეხეს ასაფეთქებლების ბრახაბრუხი. საქმის ნახევარზე მეტი უკვე გაკეთებული გვქონდა და ახლა იმაზე ვფიქრობდი, ჩემები როგორ გადაიტანდნენ, იასონასთან რომ მინდოდა ახალი წლის შეხვედრა. არადა, იასონას მიტოვებაც არ იქნებოდა. თან სიმართლე რომ ვთქვათ, ახალი წელი დიდად არც მაშინ მიყვარდა და სახლში სტუმრებთან თავის მოსაწონებელ სულელურ გრძელ-გრძელ სადღეგრძელოებს, იასონასთან ტკბილი ჭუკჭუკი მერჩია. საქმიანი იერით მოვვარდი სახლში, ჩემებს მოვატყუე, ჯგუფელები ვიკრიბებით არარსებული ვინმე ანას სახლში-მეთქი, ხელი დავავლე ცელოფანის პარკს, ჩავყარე შიგნით გოზინაყი და შაქარმოყრილი გოგრის ნაჭრები, ამოვიღლიავე ორი ბოთლი „კოკა-კოლა“ და თავპირისმტვრევით გავიქეცი იასონასთან. მშობლებთან ეს მეთოდი ყოველთვის ამართლებს, რადგან ჯერ ერთი, რომ ბევრ კითხვას ირიდებ თავისგან და მეორეც – უფრო რეალურსა ჰგავს ასეთი „საქმიანი იერით“ ნათქვამი ტყუილი.

იასონას ისე გულწრფელად გაუხარდა ჩემი დანახვა, მოვხვდი, სწორად მოვიქეცი, ახალ წელს მარტო რომ არ მივატოვე. შემეძლო ჩემი გადარეული ძმაკაცებისთვისაც დამეძახა და სუფრას უფრო მეტი მხიარულება და ლაზათი ექნებოდა, მაგრამ იასონა მერე თავის კაი-კაი ამბებს აღარ მოჰყვებოდა და მე კიდევ, სწორედ ამ ამბებისათვის მიყვარდა ეს კაცი.

სუფრა უკვე გაშლილი ჰქონდა, სამუშაო ხალათიც გახადა და კაი მაგრად ნახმარი, მაგრამ სუფთა პერანგი ჩაეცვა. მოგუგუნე ფეჩზე კი ჩვენი ქათამი და

ცოცხალი იხარშებოდა. იასონამ არაყი ჩამოასხა და გამაფრთხილა, იცოდე, ამის მერე შენ უნდა დაასხა, ბალღო, უფროს-უმცროსობის ამბავიაო. დაიჭირა ხელში არყით სავსე უძველესი, კუთხეებმოცვეთილი არყის ჭიქა და წამოდგა:

●●●

— მოდი, შენ იცოცხლე, შვილო. განა ვერ მივხვდი, რომ ხათრი არ გამიტეხე და იმისთვინ დამიჯექ აქა. ბევრ ახალ წელს დაესწარი და მე როცა აღარ ვიქნები, სხვებთანაც ეგეთი გულიანი იყავი. მაგაში ფულს არავინ მოგცემს, მაგრამ ისევ შენთვისაა კარგი გულიანობა. გულიანი როცა ხარ, საჭმელსაც სხვა გემო აქვს და ხალხიც პატივსა გცემს. დალიე მიდი ახლა.

— მარტო მე რათა? შენც გაგიმარჯოს. შენზე გულიანი არის ამ ქვეყანაზე ვინმე? აგე ახლა, თითქმის უცნობ კაცს უფასოდ უკეთებ კუბოს და მაგნაირ რამეს იზამს კიდე ვინმე?

— პადხალიმობაც გისწავლია, ბიჯო! დალიე ჰა, მიდი...

— რა, ვგრე არაა?

— მე სიზმარი ვნახე, შვილო, და იმიტომაც აღარ ვიღებ ფულსა, თორემ შენ რომ ფიროსმანს მეძახი, განა მართლა ეგეთი ვარ..

— რა სიზმარი, კაცო?

— გითხრა? არ მოსდებ ქვეყანასა?

— არა, ჩათლახი ვიყო, ებანში თუ რამე ვთქვა.

— ღმერთი მესიზმრა, შვილო. არ ვატრაკებ, ჩემი საწყალი ცოლის სულს გეფიცები, არ ვატრაკებ! ოღონდ ბალღის სახე ჰქონდა ღმერთსა. კაი ხუჭუჭა ლამაზი ბალღი იყო, მაგრამ მე მივხვდი, რომ ღმერთი იყო.

— მერე?

— მერე მითხრა, რომა, იასონ, ომში ბევრი სისხლი გინახავს, მერე კიდევა ბევრი კუბო გაქვს გაკეთებული, ახლა ის დროა, შენთვისაც წინასწარ გააკეთო კუბოო. დამმარხავი შენ არავინ გეყოლება და ხელოსან კაცს არ გეკადრება, საჭრეებში გახვეული რო დაიფლაო. მერე გავბრაზდი, შვილო. ბოლოს და ბოლოს, სინდისი ხო არი არა? ნამუსი ხო არი? უკუბოოდ ვინ დამტოვებს, ქრისტიანები არა ვართ? ჰოდა, მივხვდი, დიდი დღე რო აღარ მიწერია და გადავწყვიტე, ფული აღარ მოვითხოვო ჩემს ხელობაში. ვინც რას მამცემს, იმის კაცობაზე იყოს. ერთი როგორ არ გამოჩნდება, ჩემი პატივისცემა რომ დააფასოს და კუბო შემიკრას? თუ არ გამოჩნდება და ღირსი ვყოფილვარ მაგის დედაც!

უკვე დიდი ბრახაბრუხი იდგა გარეთ. ახალი წელი მოსულიყო, მაგრამ ეს ამბავი იასონას და მით უმეტეს, მე, სულ ფეხებზე გვეკიდა. მივხვდი, რომ იასონა უკვე ნანობდა თავისი სიზმრის მოყოლას. ომგამოვლილმა ხალხმა საერთოდ ასე იცის ხოლმე. ადვილად გიშლიან გულს და გულიც ადვილად მოსდით თავიანთ გულგახსნილობაზე. მერე დავლიეთ! იმ ჩემი ნაყიდი ერთი ლიტრა არყის გარდა, იასონას კიდევ ერთი ლიტრი ჭაჭა ჰქონია გადამალული და გამთენიისას როგორ მივედი სახლში, არ მახსოვს. მხოლოდ დედაჩემის ჩხუბი მახსოვს და მამაჩემის მუქარა.

იასონა იმავე წელს, ზაფხულში დავმარხეთ. ბევრი რომ ოცნებობს, ისე მომკვდარიყო – დაეძინა და ველარ გაეღვიძა. მე მაგ დროს დასავლეთში ვიყავი მეგობართან წასული და ახალნაყიდ მობილურ ტელეფონს ვამარიაჟებდი იქაურ გოგოებთან. სახლიდან რომ დამირეკეს, სხვათა შორის მითხრეს, შენი იასონა ამ დილით მკვდარი ნახეს, ბოლო დროს რასაც ეგ არაყს სვამდა, კიდევ კარგად გაქაჩაო. რომ ჩამოუქ[illegible] ნას სახელოსნოსთან მივედ[illegible] რულს საზღვარი არ ჰქონდა, კარის წინ მუხის კაი ძვირფასი კუბოს თავსახური რომ დავინახე აყუდებული. კი ამბობენ, ქართველებმა კარგი ხალხის დაფასება არ ვიცითო, მაგრამ არც მთლად ეგრეა საქმე. ქართველები ძალიანაც კარგი ხალხი ვართ! ავგრე!

მეზობლებს ფული აეგროვებინათ, ელდარა და იმისი ბიძაშვილი საშა წასულიყვნენ მცხეთაში და იქაური ხელოსნებისათვის ყველაზე ძვირფასი კუბო შეეკვეთათ – ალალია იასონაზეო. მცხეთელებსაც სცნობოდათ „ბავვიკი" იასონა და თითქმის ნახევარ ფასში გაეკეთებინათ კუბო. ელდარას, იმის ბიძაშვილ საშას, ფულის დამდებებსაც და მცხეთელ ხელოსნებსაც ღმერთი გაახარებთ! ის ღმერთი, იასონას ხუჭუჭა ბალღის სახით რომ გამოეცხადა.

ცოცხალი რომ ამოვიღე, მწნილი ვილას ახსოვდა... ყველა თევზი სათითაოდ აიღო ხელში

Marco Polo მსოფლიოში ყველაზე დიდი კონტეინერმზიდი

[illegible]

[illegible]

ყველაზე მძლავრი ბომბი

[illegible]

მსოფლიოში უდიდესი შვეულმფრენი

[illegible]

ყველაზე გრძელი ავტომატარებლები

[illegible]

ეროვნული ბიბლიოთეკა

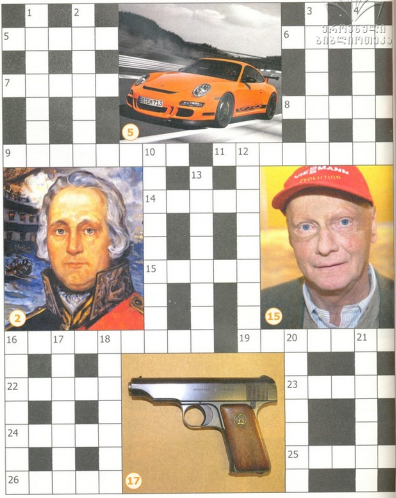

თარაზული: 5. გერმანული ავტომობილი; 6. დაცლილი ვაზნა; 7. საბრძოლო მანქანა; 8. ჯარი; 9. ოფიცრის წოდება; 11. ძველი პარიზის ციხე; 14. კურორტი რაჭაში; 15. ლეგენდარული ავსტრიელი ავტომრბოლელი; 16. ბრიტანული გადასატანი სახმელეთო-სარაკეტო კომპლექსი; 19. შინაური ფრინველი; 22. ჩეხური ავტომობილი; 23. თვე; 24. მოძრავი ჯარების ან პარტიზანული რაზმების შეჭრა მტრის ზურგში საბრძოლო მოქმედებისათვის; 25. თურქეთის საჰაერო-სამხედრო ძალებისა და NATO-ს აეროდრომი ქალაქ იზმირთან; 26. ისრაელის საბრძოლო-სასწავლო თვითმფრინავი.

შვეული: 1. ლითონის ნიშანი სამხედრო ფორმის ქუდზე. 2. ლეგენდარული რუსი ადმირალი; 3. ისრების ჩასაწყობი ბუდე; 4. ფეთქებადი ნივთიერება; 10. კაპიტან ნემოს ხომალდი; 12. ჯარის ან ფლოტის ნაწილი, რომელიც მიდის მთავარი ძალების წინ ლაშქრობაში; 13. სპორტის სახეობა; 16. საარტილერიო ქვედანაყოფი; 17. გერმანული პისტოლეტი; 18. ლეგენდარული ფრანგი ფეხბურთელი, UEFA-ს პრეზიდენტი; 20. ძველებური ხელის ცეცხლსასროლი იარაღი; 21. სარწმუნოებრივი ხასიათის წეს-ჩვეულება.

წინა ნომერში გამოქვეყნებული კროსვორდის პასუხები:

თარაზული: 5. უიტნი; 6. ხაიავა; 7. უფალი; 9. სელტა; 10. გურია; 12. დერბი; 13. ექსტრაქტორი; 18. აბო; 19. ბელადი; 20. მთა; 22. რიონი; 23. რადარი; 24. ჯირითი; 25. პოლიცია; 26. ფოსტა; 27. ტიტო; 28. ლეგია; 29. დანია.

შვეული: 1. ნიუფაუნდლენდი; 2. ბილი; 3. ტამერერი; 4. ცახალი; 8. ლეიტენანტი; 12. ბომბარდი; 14. სპორტი; 15. რეკოგნოსტირება; 16. ქიმია; 17. ოზარიო; 21. ადლი; 25. პიტი.

აბა, გამოიცანი?

გინდათ აიმაღლოთ ცოდნა სამხედრო საქმეში? გსურთ ერთი დანახვით გამოიცნოთ ამა თუ იმ იარაღისა და საბრძოლო ტექნიკის დასახელება და დანიშნულება? მაშინ სისტემატურად გაეცანით რუბრიკას „აბა, გამოიცანი?" სწორი პასუხები გამოქვეყნდება „არსენალის" შემდეგ ნომერში, ამავე რუბრიკაში

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ყველაზე პოპულარული სამოქალაქო პისტოლეტი

თავდაპირველად, ავტოფარეხში აწყობილი პისტოლეტის 2 მლნ-ზე მეტი ერთეული გაყიდა „რუგერმა“

გასული საუკუნის 50-იანი წლების დასაწყისში აშშ-ის იარაღის მაღაზიებში გამოჩნდა ახალი პისტოლეტი, რომელმაც სიიაფით — სულ რაღაც 37,5 დოლარი — ყველა გააოცა.

თუმცა, ეს ის იშვიათი შემთხვევა გახლდათ, როდესაც იაფი არ ნიშნავდა ცუდს, პირიქით, ლამაზი, დახვეწილი ფორმის პისტოლეტი საიმედოობითაც გამოირჩეოდა, რამაც პირველი პარტიის — 2 ათასი პისტოლეტის ელვის უსწრაფესად გაყიდვა განაპირობა.

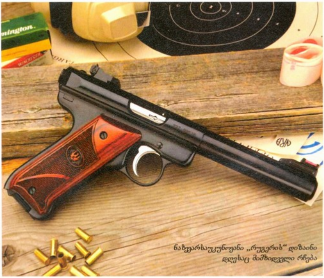

ნახევარსაუკუნოვანი „რუგერის“ დიზაინი დღესაც მიმზიდველი რჩება

ყველაზე საოცარი კი ის გახლდათ, რომ ეს პისტოლეტი, არც მეტი, არც ნაკლები, „წითელ ფარდულად“ წოდებულ ავტოფარეხში 1949 წელს შექმნეს უილიამ რუგერმა და ალექსანდრ შტურმმა.

ყველაფერი კი ცოტა ადრე დაიწყო, როდესაც რუგერს მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ იაპონიიდან დაბრუნებულმა ამერიკელმა საზღვაო ქვეითმა ნაალაფარი პისტოლეტი „ნამბუ“ ჩამოუტანა.

ავტოფარეხში კონსტრუირებული პირველი პისტოლეტი, სახელწოდებით Ruger Standard-ი იაპონური „ნამბუს“ გარდა, პოპულარული გერმანული „პარაბელუმის“ დიზაინსაც იმეორებდა.

პისტოლეტების პირველი, 2-ათასცალიანი პარტიის წარმატებით გაყიდვამ მის შემქმნელებს საშუალება მისცა, ჩამოეყალიბებინათ ცეცხლსასროლი იარაღის მწარმოებელი კომპანია Sturm, Ruger end Company, რომელიც შემდგომში მსოფლიოში ერთ-ერთ ცნობილ და წამყვან საიარაღო ფირმად იქცა. ის დღეს აშშ-ში რიგით მეორეა და 51 დასახელების იარაღის სხვადასხვა მოდელს უშვებს, მათ შორის სანადირო თოფებს, რევოლვერებს, პისტოლეტებს, პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევებსა და შაშხანებს. 1949-2004

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნაალაფარი იაპონური Nambu type 14-ი „რუგერისთვის“ შთაგონების წყაროდ იქცა

Ruger Standard-ი პოპულარული Parabellum P08-ს დიზაინსაც იმეორებდა

მილიონობით ადამიანი, დიდი თუ პატარაა, გატაცებული.

ვალად აღებული 50 ათასი დოლარით დაწყებული საქმე (ვალი ალექსანდრ შტურმმა ნათესავებისგან აიღო, რომლის დაბრუნება უილიამ რუგერს მოუხდა, რადგან შტურმი მალე ავიაკატასროფაში დაიღუპა) წლების შემდეგ ძალზე მომგებიან ბიზნესად გადაიქცა და პისტოლეტის პირველი სერიული მოდელის Ruger Standard Mark I-ს (რომელსაც 1982 წლამდე აწარმოებ-

წლებში ამ კომპანიამ 20 მლნ ერთეული იარაღი გაყიდა.

ჩვენი აზრით, „რუგერის“ კომერციული წარმატების ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი ისიც გახლდათ, რომ ფირმის ხელმძღვანელობამ აქცენტი მცირეკალიბრიან, კერძოდ კი .22LR ტიპის ვაზნაზე გააკეთა.

.22LR (Long Rifle — გრძელი, შაშხანისთვის) ტიპის წრიული აალების ვაზნის კალიბრი 5,6X15 მმ-ია და მას, ძირითადად, სანადიროდ და სავარჯიშო სროლებისთვის იყენებენ. მისი უპირატესობა მისივე დაბალი ღირებულებაა, რაც მსროლელს ნაკლებად აწუხებს, როდესაც სროლით სურს გული იჯეროს.

რუგერის ჩანაფიქრიც სწორედ ის გახლდათ, რომ შექმნა იაფფასიანი პისტოლეტი იაფფასიანი ვაზნებისთვის, რათა ეს პოპულარული გამხდარიყო „პლინკინგის“ მოყვარულთათვის. Plinking-ი სხვადასხვა არასტანდარტული მიზნისთვის (ბოთლები, ლუდის ქილები და ა.შ.) გასართობ სროლას ნიშნავს და ამერიკაში ამით

„რუგერის“ პისტოლეტების ასეთი პოპულარობა .22LR ტიპის იაფფასიანმა ვაზნებმაც განაპირობა

რაიდენ ფოსტი

„რუგერის" Mk I - Mk II პისტოლეტები 5 კალიბრიან 18 მოდელის [illegible] ლულის სიგრძე 175 მმ-საც კი აღწევს).

„რუგერის" [illegible] 224 მმ-ს აღწევს, მისი გაბარიტები 1020 გ-ია; მჭიდში .22LR ტიპის 10 ვაზნა ჩადის.

„ალისონის" [illegible] „რუგერის" [illegible]

[illegible] Mark II-ი [illegible] Mark III-ი [illegible]

„რუგერის" [illegible]

„რუგერის" [illegible] Ruger Mk II Amphibian-ი, [illegible]

[illegible] 50 მმ-მდე [illegible]

[illegible] „რუგერის" [illegible] 151 [illegible] 117 [illegible]

[illegible] Ruger Mk II Amphibian II-ის სიგრძე 324 მმ-ია, [illegible] 192 მმ [illegible] 1234 გ-ს [illegible] 70 მ-ის [illegible]

[illegible]

[illegible] .22LR-ის [illegible] „რუგერის" [illegible]

[illegible]

„რუგერის" [illegible]

ISSN 1987-5061
9 771987 506007